

2018

Diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych

Gmina Kostomłoty

SPIS TREŚCI

Wstęp	4
Dane demograficzne	5
Lokalne zagrożenia społeczne w grupie dorosłych mieszkańców	7
Grupa badana.....	7
Cel badania.....	8
Podstawowe problemy społeczne w opinii mieszkańców.....	9
Spożywanie alkoholu oraz związane z nim inne problemy społeczne	10
Substancje psychoaktywne: nikotyna	16
Substancje psychoaktywne: narkotyki i dopalacze.....	19
Przemoc w rodzinie.....	22
Przekonania dotyczące wychowania dzieci	22
Zjawisko przemocy w rodzinie.....	24
Cyberprzemoc i uzależnienie od internetu.....	27
Badania sprzedawców napojów alkoholowych.....	29
Grupa badana.....	29
Cel badania.....	29
Wyniki badań.....	30
Problemy społeczne w środowisku dzieci i młodzieży	39
Metodologia.....	39
Cel badania.....	39
Charakterystyka grupy badanej.....	40
Wyniki.....	47
Substancje psychoaktywne: Alkohol.....	48

Substancje psychoaktywne: Papierosy	54
Substancje psychoaktywne: Narkotyki i dopalacze	59
Postawy wobec substancji psychoaktywnych.....	63
Przemoc w szkole.....	67
Uzależnienie od internetu i cyberprzemoc.....	70
Hazard.....	78
Wybrane zagadnienia z ESPAD-u. Porównanie wyników badania uczniów z gminy Kostomłoty z wynikami próby ogólnopolskiej z 2015 roku.....	80
Metodologia.....	80
Cel badania.....	81
Grupa badana.....	82
Wyniki.....	83
Oddziaływania profilaktyczne wśród dzieci i młodzieży – rekomendacje oparte na modelu profilaktyki pozytywnej	101
Czynniki ryzyka.....	101
Czynniki chroniące.....	102

WSTĘP

Raport ma na celu przedstawienie wyników badań ankietowych przeprowadzonych w drugiej połowie 2018 roku. Obejmuje on podstawowe problemy społeczne związane z nadużywaniem alkoholu, nikotyny, dopalaczy i narkotyków, uzależnieniem od hazardu, przemocą w rodzinie oraz w środowisku szkolnym, cyberprzemocą, a także postawami społecznymi wobec powyższych zjawisk.

Dane dotyczące lokalnych zagrożeń społecznych uzyskane zostały w drodze anonimowych badań ankietowych przeprowadzonych w gminie Kostomłoty wśród trzech grup reprezentujących trzy lokalne środowiska:

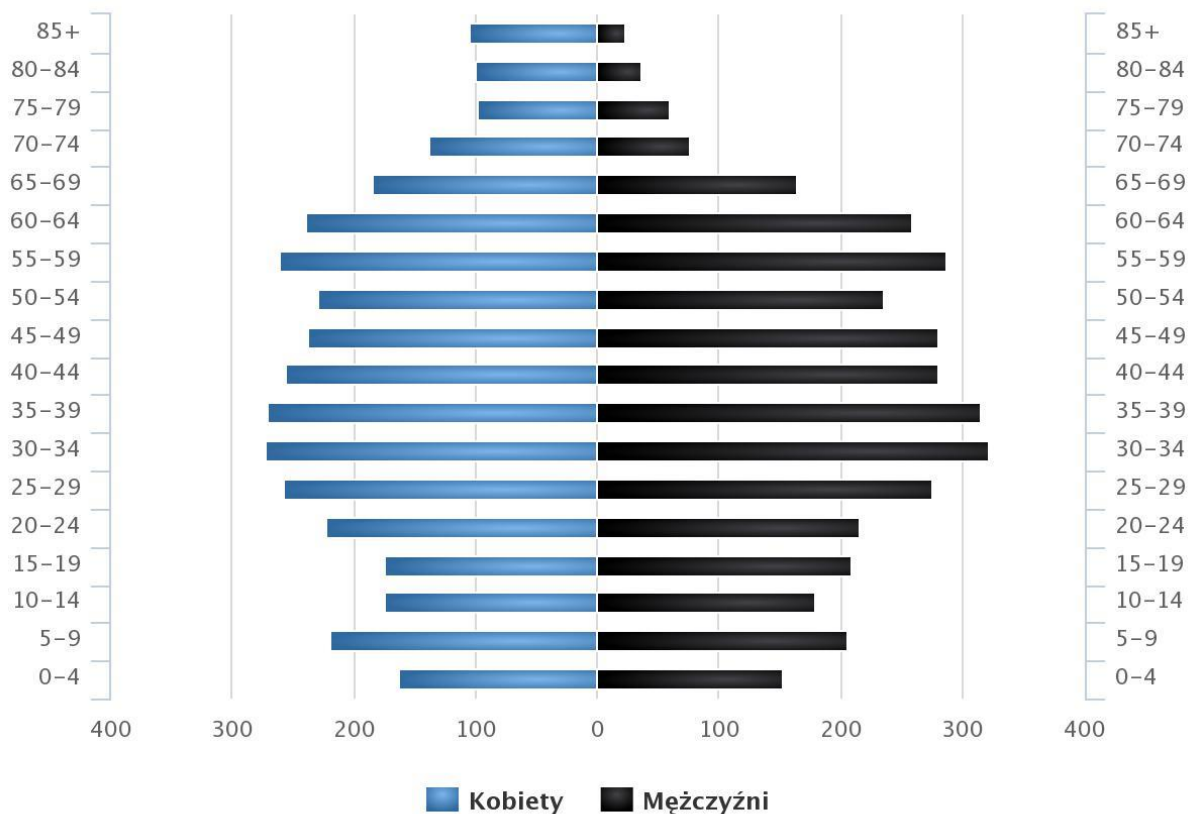
- a) dorośli mieszkańcy;
- b) dzieci i młodzież szkolna;
- c) sprzedawcy i właściciele punktów sprzedaży alkoholu.

DANE DEMOGRAFICZNE

Gmina Kostomłoty ma 7 178 mieszkańców, z czego 50,1% stanowią kobiety, a 49,9% mężczyźni. W latach 2002-2017 liczba mieszkańców wzrosła o 3,2%. Średni wiek mieszkańców wynosi 39,8 lat i jest nieznacznie mniejszy od średniego wieku mieszkańców województwa dolnośląskiego oraz nieznacznie mniejszy od średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Piramida wieku mieszkańców gminy Kostomłoty, 2017

(Źródło: GUS)

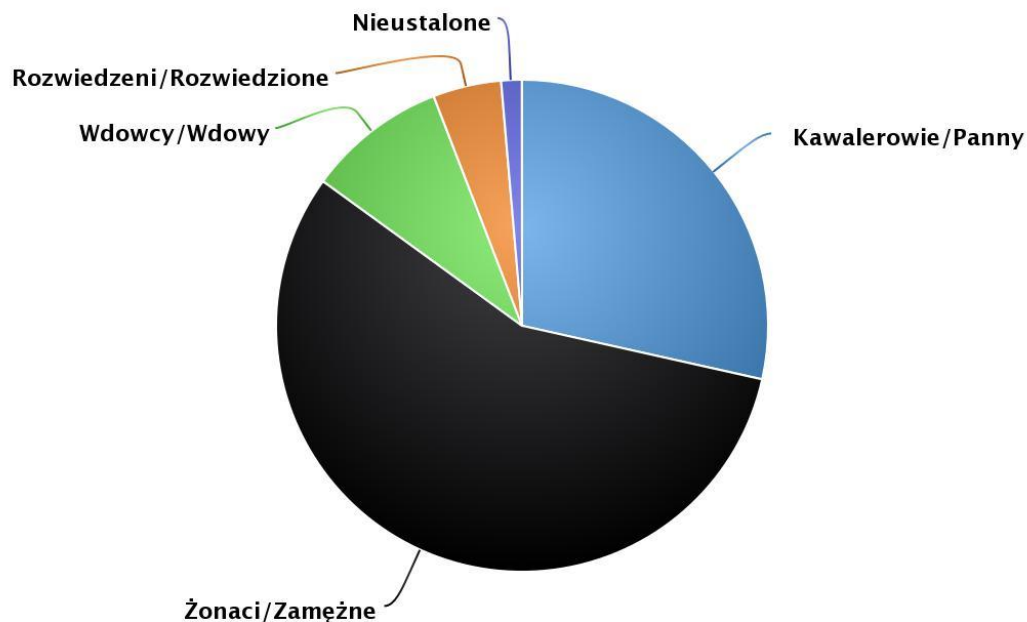
www.polskawliczbach.pl

Mieszkańcy gminy Kostomłoty zawarli w 2017 roku 32 małżeństw, co odpowiada 4,5 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to mniej od wartości dla województwa dolnośląskiego oraz znacznie mniej od wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1,8 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców.

28,5% mieszkańców gminy Kostomłoty jest stanu wolnego, 56,5% żyje w małżeństwie, 4,5% mieszkańców jest po rozwodzie, a 9,2% to wdowy/wdowcy.

Stan cywilny (Ludność w wieku 15+ lat) – Gmina Kostomłoty

(Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2011)

www.polskawliczbach.pl

Gmina Kostomłoty ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -26. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -3,63 na 1000 mieszkańców gminy Kostomłoty. W 2017 roku urodziło się 59 dzieci, w tym 59,3% dziewczynek i 40,7% chłopców. Średnia waga noworodków to 3 410 gramów. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 1,01 i jest znacznie większy od średniej dla województwa oraz porównywalny do współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

LOKALNE ZAGROŻENIA SPOŁECZNE W GRUPIE DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW

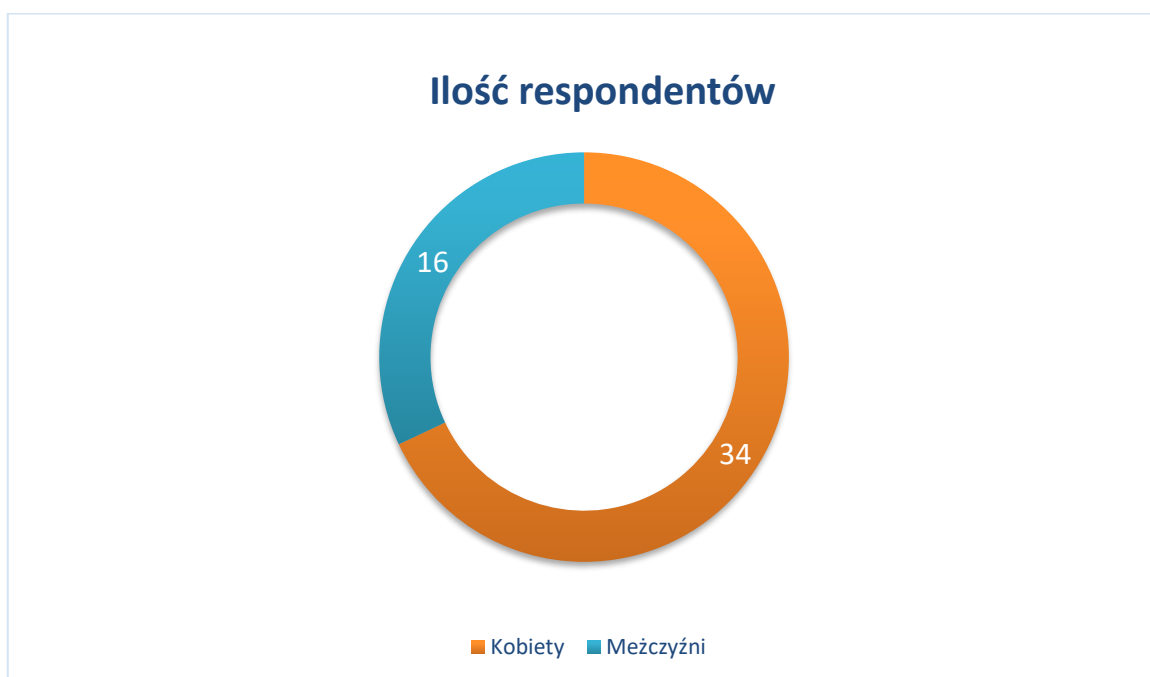

GRUPA BADANA

Badania miały charakter ulicznej ankiety w formie papier-ołówki i obejmowały mieszkańców gminy Kostomłoty, którzy ukończyli osiemnasty rok życia. Respondenci byli informowani o anonimowym charakterze ankiety oraz możliwości rezygnacji z badania w dowolnym momencie.

W badaniu wzięło udział 50 osób, w tym 16 mężczyzn oraz 34 kobiet. Średnia wieku respondentów wyniosła 41 lat.

CEL BADANIA

Celem badania była identyfikacja zagrożeń społecznych w środowisku lokalnym, w szczególności obejmujących:

- postawy społeczne dotyczące problemów istotnych w środowisku lokalnym;
- zagadnienia związane z substancjami psychoaktywnymi, takimi jak narkotyki i dopalacze;
- zagadnienia związane ze spożywaniem alkoholu, postawami wobec alkoholu oraz problematyką uzależnienia;
- zagadnienia związane z uzależnieniem od papierosów oraz e-papierosów;
- zagadnienia związane z uzależnieniem od hazardu;
- zagadnienia związane z przemocą w rodzinie w tym przekonania dotyczące modelu wychowania dzieci i młodzieży w kontekście stosowania kar fizycznych;
- zagadnienia związane z cyberprzemocą oraz uzależnieniami od czynności związanych z nowymi technologiami.

PODSTAWOWE PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII MIESZKAŃCÓW

W pierwszej części badania poprosiliśmy o ocenę ważności różnych problemów społecznych w środowisku lokalnym. Przyjętą w tych badaniach miarą ważności różnych problemów społecznych jest odsetek respondentów, którzy wskazują dany problem jako bardzo ważny. Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi uzyskanych w badaniu mieszkańców gminy Kostomłoty.

Ocena ważności lokalnych problemów społecznych przez badanych mieszkańców

<i>Problem</i>	<i>Bardzo istotny</i>	<i>Raczej istotny</i>	<i>Raczej nieistotny</i>	<i>Zdecydowanie nieistotny</i>
Zanieczyszczenie powietrza (smog)	2%	53%	43%	2%
Zanieczyszczenie wody	3%	14%	80%	3%
Zanieczyszczenie krajobrazu (zaśmiecenie)	2%	28%	65%	5%
Bezrobocie	3%	36%	56%	5%
Bieda, ubóstwo	2%	51%	41%	6%
Bezdomność	3%	51%	43%	3%
Wzrost przestępczości	4%	58%	34%	4%
Kryzys rodziny	5%	50%	42%	3%
Kryzys norm moralnych	4%	60%	32%	4%

Do najpoważniejszych problemów społecznych w opinii mieszkańców można uznać: **wzrost przestępczości - łącznie 62%**¹ oraz **kryzys norm moralnych - 64%**. Z kolei do najmniej istotnych problemów respondenci zaliczają zanieczyszczenie wody (82%) oraz bezrobocie (61%).

SPOŻYWANIE ALKOHOLU ORAZ ZWIĄZANE Z NIM INNE PROBLEMY SPOŁECZNE

Przyjęto się sądzić, że Polacy piją alkohol często, w dużych ilościach. Należałoby więc wnioskować, że istnieje społeczne przyzwolenie, norma, która nie potępia częstego spożywania alkoholu, lecz przeciwnie – czyni je społecznie akceptowalnym wzorem postępowania. Jednak nie potwierdza tego rozkład deklaracji, jaki uzyskaliśmy w trakcie badania. Ponad połowa Polaków (53%) twierdzi, że pije alkohol, ale tylko od czasu do czasu i mając ku temu dobrą okazję. Można to nazwać umiarkowanym stylem picia. Niewielkie grupy badanych deklarują częste (4%) i dosyć częste (7%) wykorzystywanie różnych okazji do napicia się alkoholem. Co szósty respondent (16%) przyznaje, że unika okazji do tego, żeby pić alkohol, a prawie co piąty (19%) deklaruje abstynencję. Warto zauważyć, że pewien normatywny styl picia nie zmienił się od dziesięciu lat, gdyż w badaniu z 1997 roku respondenci odpowiadali bardzo podobnie².

Kolejne badania CBOSu, z 2010 roku, wydają się potwierdzać wskazane wcześniej tendencje Polaków w picciu alkoholu. Mianowicie: *Od alkoholu nie stroni ponad trzy czwarte dorosłych Polaków (76%), przy czym dwie trzecie (65%) twierdzi, że pije czasami, a co dziewiąty (11%) – że często. Ponad jedna piąta badanych (22%) deklaruje abstynencję.*

---

¹ Sumy odpowiedzi: *bardzo istotny* i *raczej istotny*.

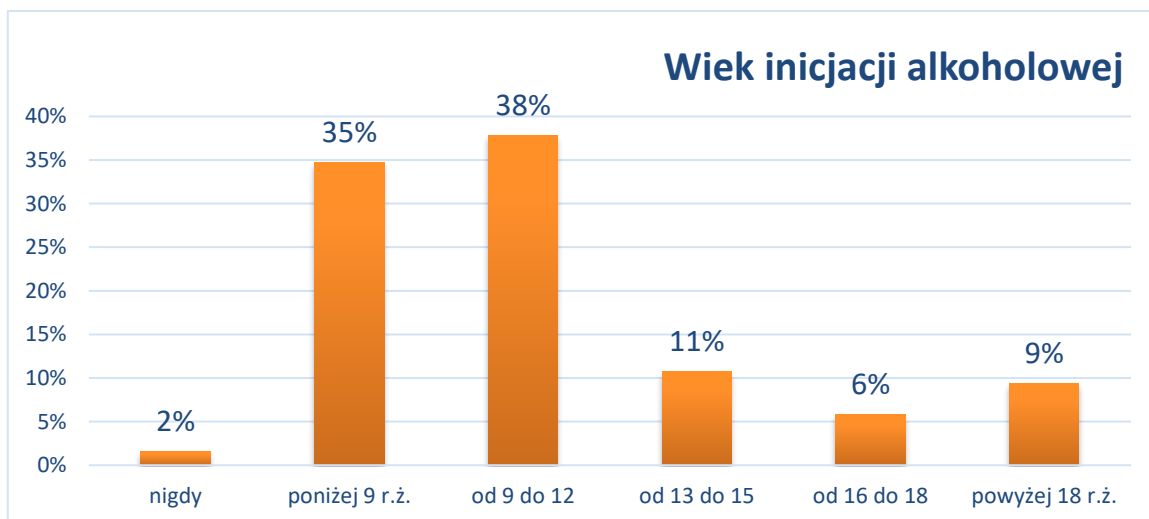
² Centrum Badania Opinii Społecznej, *Komunikat z badań: Postawy wobec wybranych substancji psychoaktywnych*, Warszawa, marzec 2007.

Źródło: www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2007/K_039_07.PDF (dostęp: 16.06.2017)

W ciągu ostatnich trzynastu lat zwiększyła się (o 6 punktów procentowych) grupa abstynentów, zmalał zaś (o 4 punkty) odsetek tych, którzy rzadko piją alkohol³.

W przeprowadzonej ankiecie zbadano postawy i przekonania dorosłych mieszkańców na temat alkoholu.

Pierwszą z poruszanych kwestii był **wiek inicjacji alkoholowej**. **38% osób swój wiek inicjacji alkoholowej wskazało na okres między 9 a 12 rokiem życia**. Kolejna najwyższa wartość odnosi się do wieku poniżej 9 – 35%. Tylko 2% badanych nigdy nie piło alkoholu, a 9%, zrobiło to powyżej 18 r.ż.

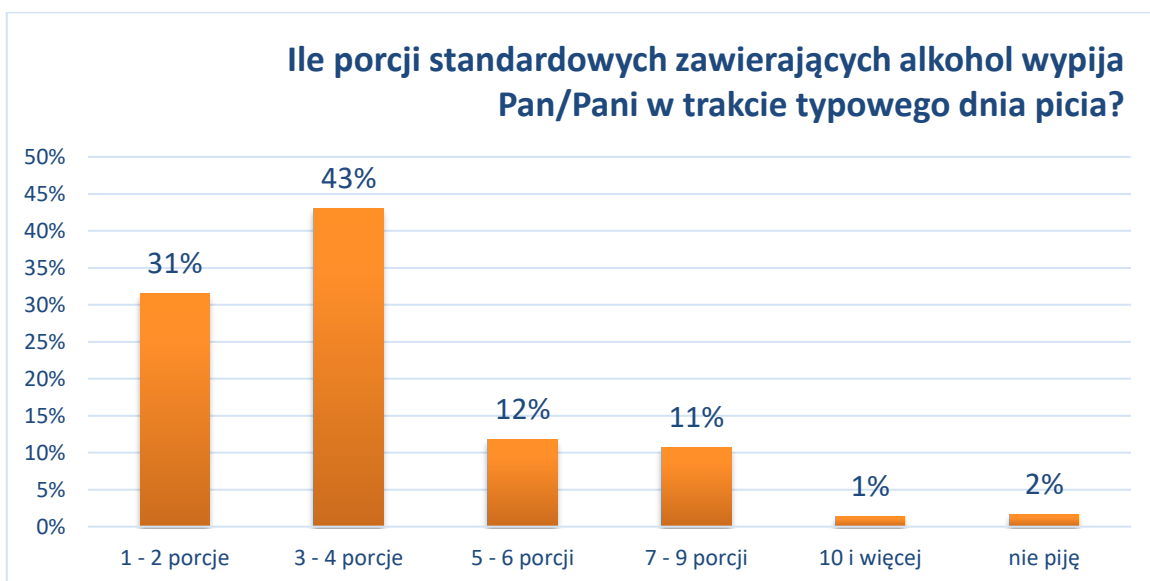
Kolejną kwestią była **częstotliwość spożywania alkoholu**. **9% respondentów to osoby deklarujące abstynencję**. Największa liczba badanych przyznała, że spożywa alkohol raz w tygodniu (38%) oraz kilka razy w miesiącu (25%). Tylko 10% mieszkańców przyznaje się do codziennego spożywania alkoholu. Otrzymane wyniki można podsumować stwierdzeniem, że **większość badanych mieszkańców spożywa alkohol okazjonalnie**.

³ Centrum Badania Opinii Społecznej, *Komunikat z badań: Postawy wobec alkoholu*, Warszawa, sierpień 2010. Źródło: www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2010/K_116_10.PDF (dostęp: 19.06.2017).

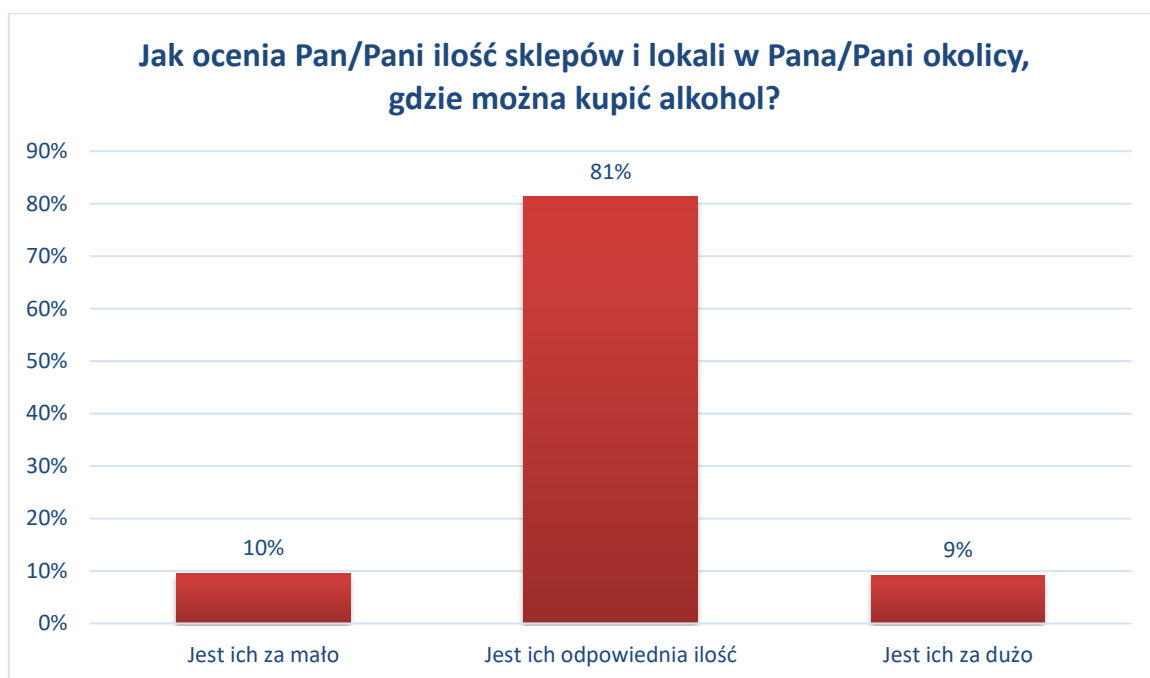

Oprócz częstotliwości spożywania alkoholu ważne są także jego **ilości**. Porcja standardowa alkoholu (tzn. 10g czystego, 100% alkoholu) zawarta jest w ok. 250 ml piwa o mocy 5% (pół butelki), w ok. 100 ml wina o mocy 12% (jeden kieliszek wina) oraz w ok. 30 ml wódki o mocy 40% (mały kieliszek wódki).

Badani deklarowali najczęściej, że spożywają jednorazowo 3 – 4 porcje alkoholu – 43% (0,5 – 1 piwa, 1 – 2 kieliszki wina lub 1 – 2 małe kieliszki wódki) lub 1-2 porcji (31%). 12% osób zadeklarowało ilości rzędu 5 – 6 porcji. Tylko 1% badanych wskazało na 10 porcji i więcej. **W związku z powyższym, należy uznać, że mieszkańcy gminy Kostomłoty odzwierciedlają postawy wobec picia alkoholu o niskim poziomie ryzyka.**

81% mieszkańców gminy Kostomłoty uważa, że **w okolicy znajduje się odpowiednia liczba punktów**, w których można kupić alkohol. 9% respondentów deklaruje, że na terenie jest ich za dużo.

Zachowania związane z piciem alkoholu są w dużej mierze zależne od postaw, czyli chociażby wiedzy na temat szkodliwego działania alkoholu, emocji i motywacji, które towarzyszą jego spożywaniu.

Pierwsze z pytań dotyczyło mitu, jakoby alkohol zawarty w „słabszych” napojach (piwie, winie) był mniej szkodliwy niż ten zawarty w wysokoprocentowych napojach (np. w wódce). Wyniki świadczą o tym, że to błędne przekonanie jest rozpowszechnione wśród dorosłej społeczności gminy Kostomłoty, ponieważ **łącznie 51% mieszkańców udzieliło błędnej odpowiedzi**⁴.

Kolejne pytanie badające postawy względem alkoholu dotyczyło dostępności i kontroli sprzedaży alkoholu. **Łącznie 36% mieszkańców uważa, że należy lub raczej należy ograniczać dostęp do napojów alkoholowych bądź kontrolować jego sprzedaż.** Jednocześnie, **41% respondentów ocenia osoby pijące alkohol jako zagrażające lub raczej zagrażające bezpieczeństwu w środowisku lokalnym.** 50% respondentów zgadza lub raczej zgadza się ze stwierdzeniem, że osoby nieletnie mogą z łatwością kupić alkohol w lokalnych sklepach.

Można uznać, że dość spory odsetek badanych mieszkańców nie przyjmuje konstruktywnych postaw wobec alkoholu. W kwestiach takich, jak: traktowanie alkoholu jako rozwiązania trudnych sytuacji 40% mieszkańców odpowiedziało pozytywnie. Zgodę na prowadzenie samochodu po spożyciu alkoholu wyraziło również 40% respondentów, a spożywanie alkoholu w ciąży spotyka się z częściową aprobatą 44% osób.

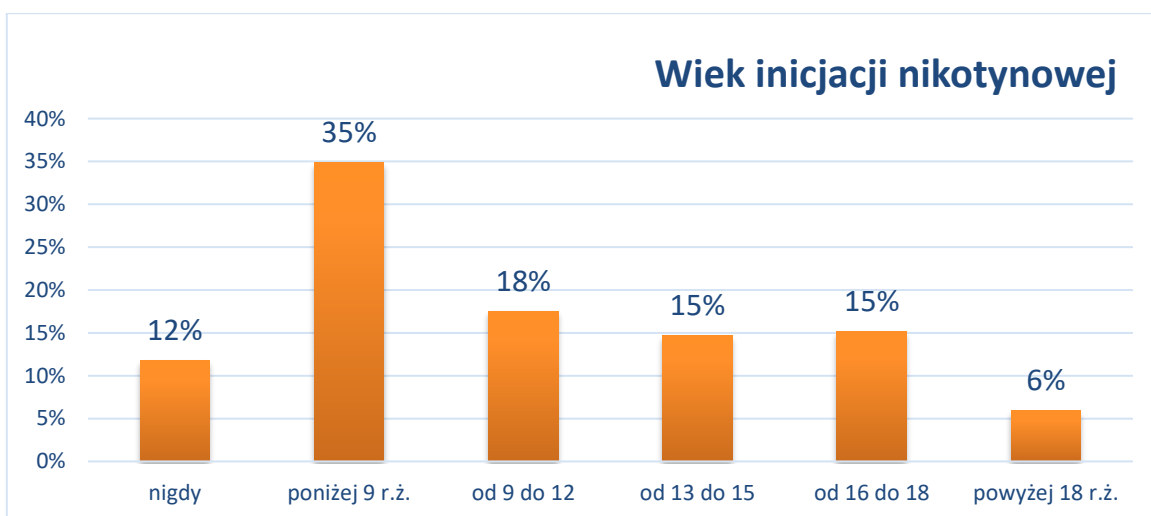
---

⁴ Oznacza to wskazanie odpowiedzi *raczej zgadzam się* i *zdecydowanie zgadzam się*.

Twierdzenie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Raczej nie zgadzam się	Zdecydowanie nie zgadzam się
<i>Alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce.</i>	2%	48%	48%	2%
<i>Dostęp do alkoholu powinien być ograniczony lub kontrolowany.</i>	1%	35%	61%	3%
<i>Osoby pijące alkohol zagrażają bezpieczeństwu w moim środowisku lokalnym.</i>	1%	40%	56%	3%
<i>Osoby nieletnie mogą z łatwością kupić alkohol w lokalnych sklepach.</i>	1%	49%	57%	3%
<i>Picie alkoholu pomaga w trudnych sytuacjach życiowych.</i>	1%	39%	57%	3%
<i>Prowadzenie samochodu po niewielkiej ilości alkoholu jest bezpieczne.</i>	1%	39%	58%	2%
<i>Kobiety w ciąży mogą bezpiecznie pić niewielkie ilości alkoholu.</i>	3%	41%	54%	2%

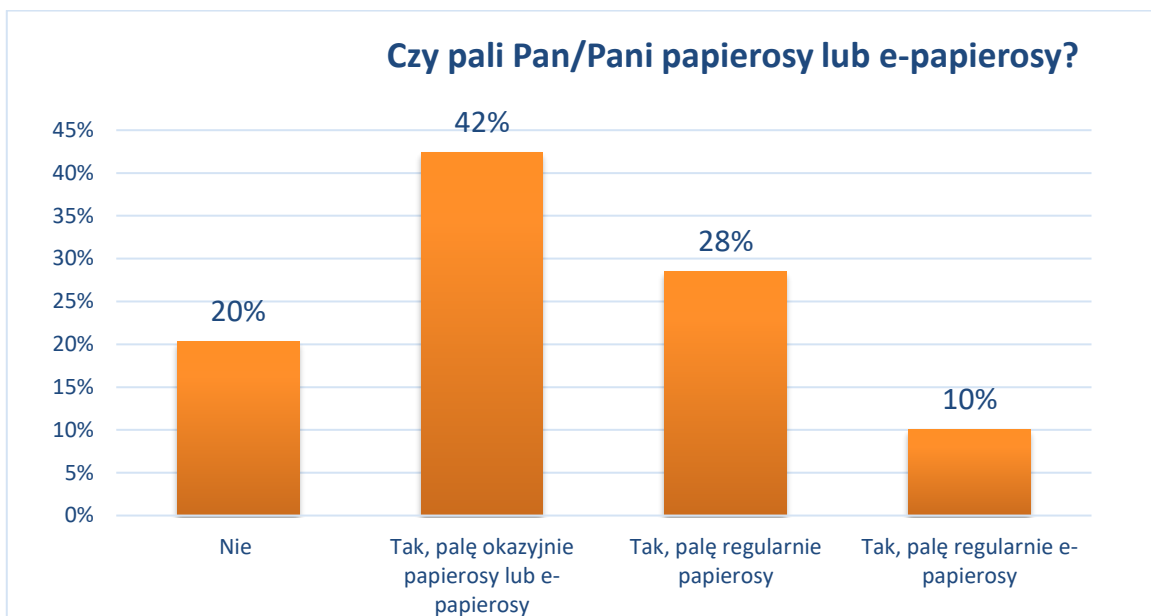
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NIKOTYNA

Pierwszą z poruszanych kwestii był wiek inicjacji nikotynowej. Okazuje się, że **35% respondentów** zapaliło pierwszego papierosa poniżej 9 roku życia. Warto jest zauważyć, że tylko 12% badanych nigdy nie paliło. Kolejne 18% mieszkańców wskazało na przedział między 9 a 2 rokiem życia. Po uzyskaniu pełnoletności zapaliło 6% badanych mieszkańców.

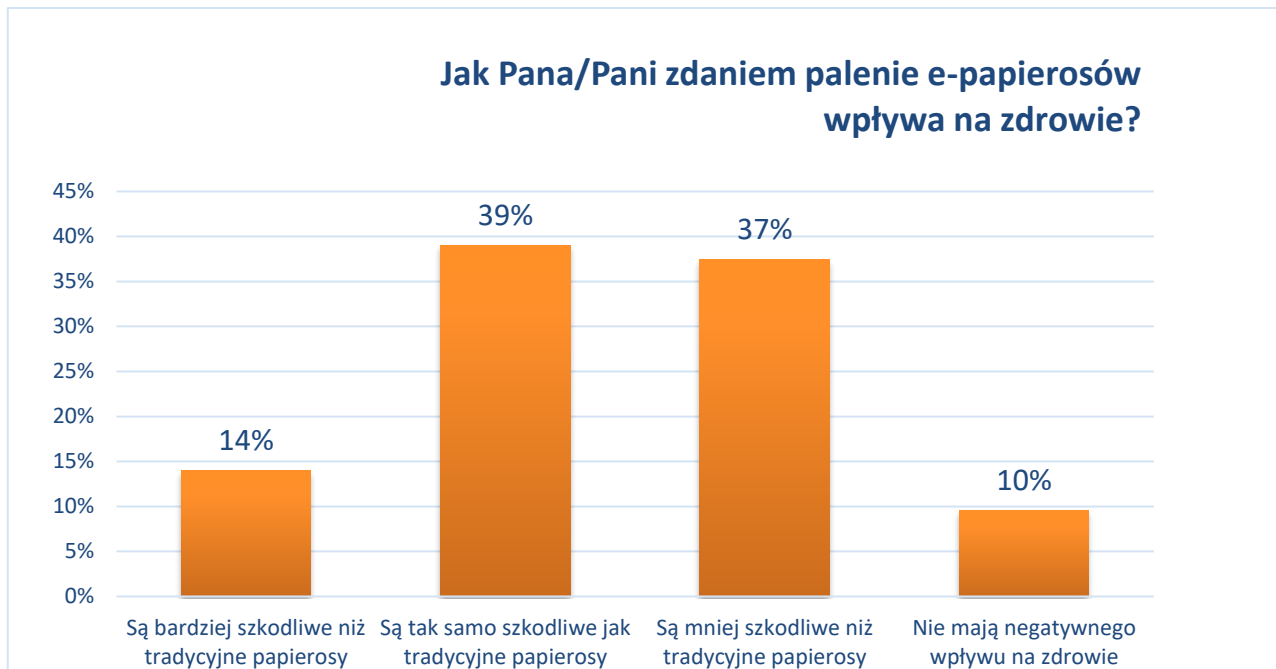

W ciągu ostatnich lat można zaobserwować tendencję do zmniejszania się ilości osób palących papierosy. Aczkolwiek, **20% badanych odpowiedziało, że nie pali papierosów. Okazyjnie robi to 42% badanych.** 28%, wskazało, że regularnie pali papierosy, a 10% e-papierosy.

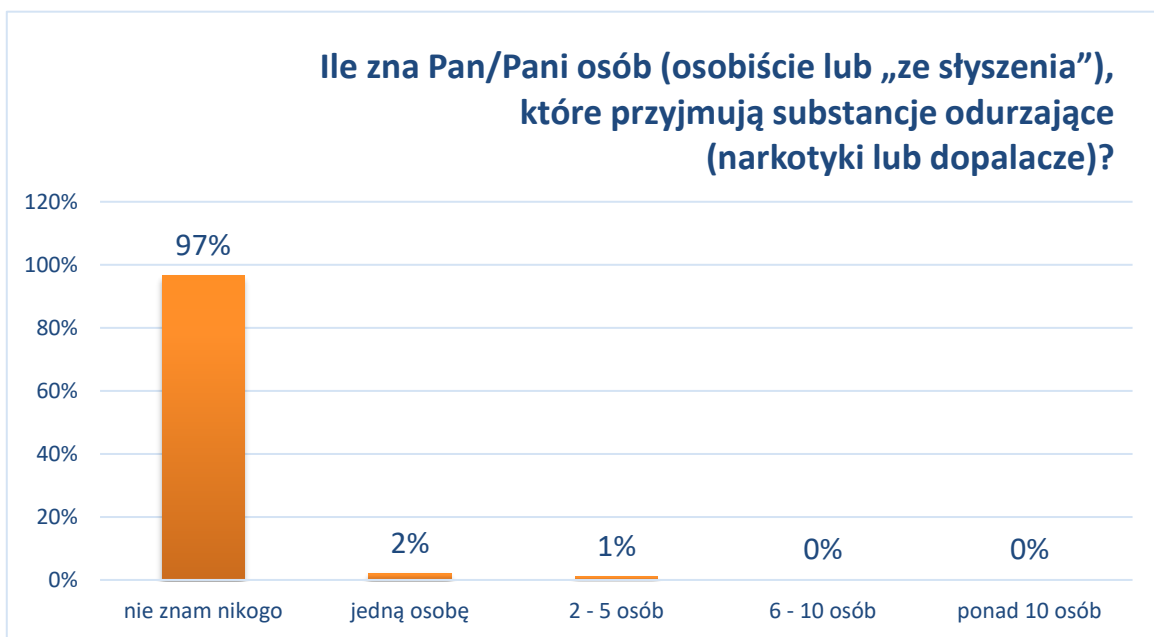

Ze względu na rosnącą popularność e-papierosów zapytaliśmy się mieszkańców, co sądzą o ich szkodliwości. Producenci tych wyrobów sugerują, że stanowią one zdrowsze odpowiedniki klasycznych papierosów. Istotnie nie zawierają one substancji smolistych, jednak nadal dostarczają one nikotyny – substancji o działaniu psychoaktywnym, skutkującej wieloma negatywnymi konsekwencjami zdrowotnymi. **39% respondentów uważa, że e-papierosy są tak samo szkodliwe, jak klasyczne papierosy.** Aczkolwiek, 37% uważa, że są one mniej szkodliwe niż tradycyjne papierosy. 14% badanych jest przeciwnego zdania, stwierdzając, że mają one gorszy wpływ na zdrowie człowieka niż tradycyjne papierosy.

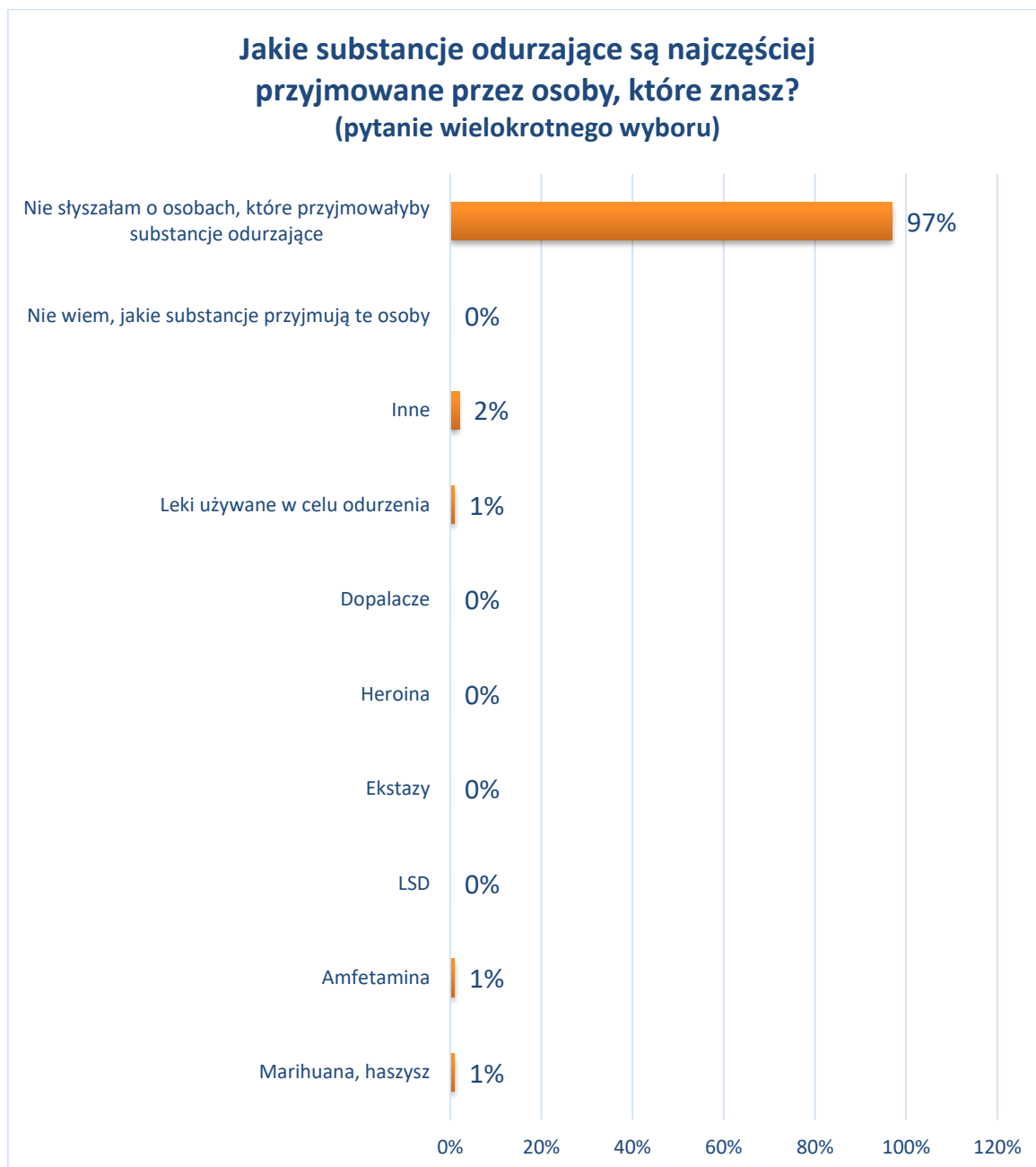

SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NARKOTYKI I DOPALACZE

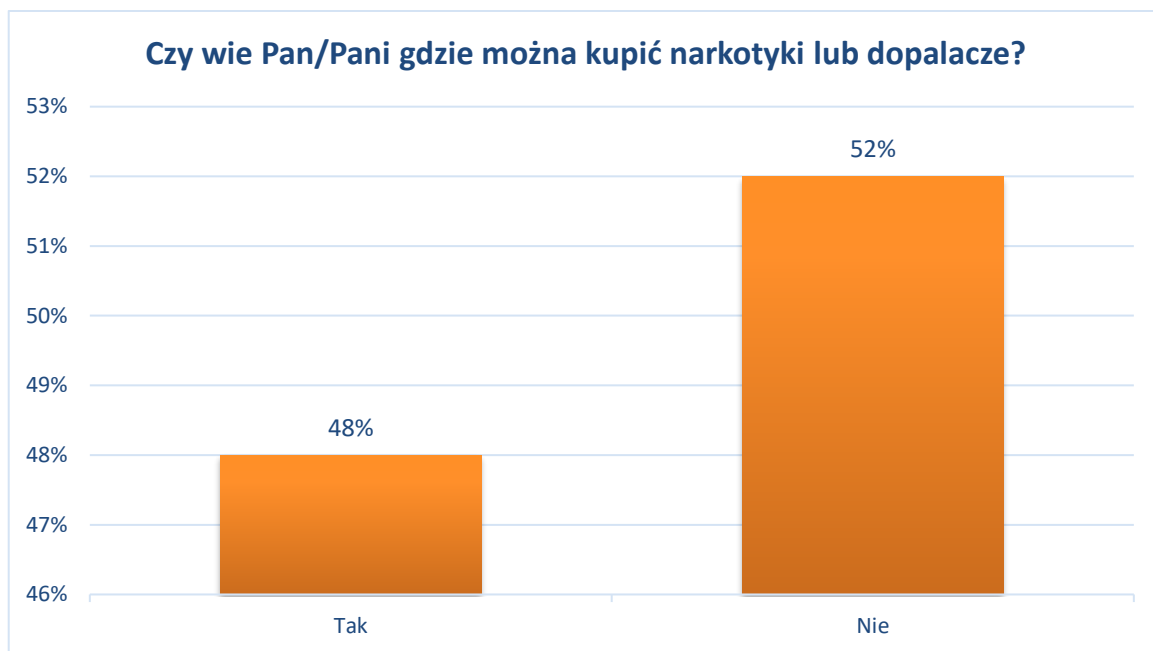
Badanie rozpoczęliśmy od pytania niezagrażającego, tj. niebudzącego oporu oraz motywujące wyrażenia swojego rzeczywistego stanowiska. Dotyczy ono osób zażywających narkotyki i dopalacze w najbliższym środowisku. Poniższy wykres prezentuje otrzymane wyniki. Problem nadużywania narkotyków lub dopalaczy na terenie gminy nie wydaje się problemem. **97% badanych mieszkańców wskazało, że nie zna nikogo takiego. 2% respondentów zna 1 osobę zażywającą substancje psychoaktywne: narkotyki lub dopalacze, a 1% badanych deklaruje, że zna od 2 do 5 osób.**

Problem nadużywania narkotyków lub dopalaczy na terenie gminy nie wydaje się problemem. Potwierdzają to poniższe odpowiedzi badanych, gdzie aż 97% badanych wskazało, że nie słyszało o osobach uzależnionych od narkotyków bądź dopalaczy.

52% respondentów nie wie, gdzie może nabyć substancje psychoaktywne takie, jak narkotyki czy dopalacze.

PRZEMOC W RODZINIE

PRZEKONANIA DOTYCZĄCE WYCHOWANIA DZIECI

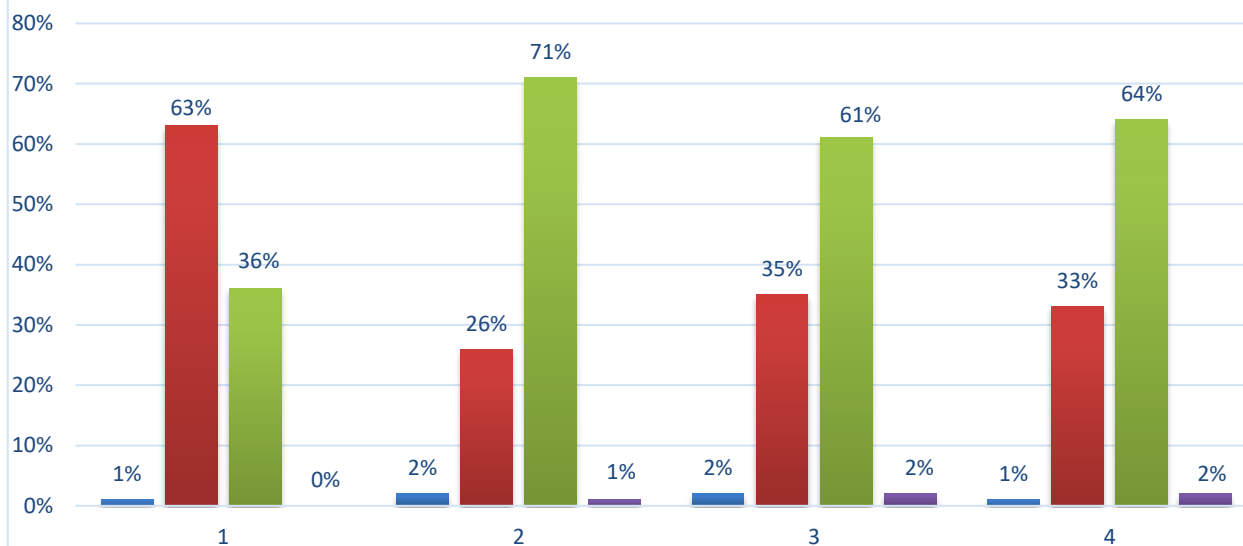

Respondenci otrzymali propozycje czterech stwierdzeń dotyczących wychowania dzieci, z którymi mogli się zgodzić bądź też nie. **Poniższe wartości pozwalają sądzić, że badani przejawiają postawy wychowawcze, które właściwe są dla tradycyjnego, tj. konserwatywnego wychowania.**

Stwierdzenie „**Aby prawidłowo wychować dziecko, należy od czasu do czasu dawać klapsa**” w większości spotkało się z pozytywnym przyjęciem przez respondentów – **łącznie 64% mieszkańców zgadza się z takim stwierdzeniem. Jednocześnie, 63% badanych nie zgadza się, aby kary fizyczne były zakazane prawem.** W związku z tym, można przyjąć, że część badanych utożsamia klapsy z karami fizycznymi.

Kolejne twierdzenie: „Dziecko powinno bać się rodziców, wtedy łatwiej o posłuszeństwo i szacunek” spotkało się z akceptacją 28% respondentów. Łącznie 34% badanych zgadza oraz raczej zgadza się ze stwierdzeniem, że stosowanie kar fizycznych hartują dziecko i pozwalają sobie lepiej radzić w przyszłości.

Przekonania dotyczące wychowania

1 - Aby prawidłowo wychować dziecko, należy od czasu do czasu dawać klapsa.

2 - Dziecko powinno bać się rodziców, wtedy łatwiej o posłuszeństwo i szacunek.

3 - Stosowanie kar fizycznych powinno być zakazane prawem.

4 - Kary fizyczne hartują dziecko i pozwalają mu lepiej radzić sobie w przyszłości.

■ zdecydowanie tak ■ raczej tak ■ raczej nie ■ zdecydowanie nie

---

ZJAWISKO PRZEMOCY W RODZINIE

Polacy deklarują, że najczęściej doświadczali agresji w domu (9%) bądź na ulicy poza najbliższą okolicą (9%). Podobna liczba osób (8%) padła ofiarą przemocy nieopodal miejsca zamieszkania. Co dwudziesty ankietowany (5%) został zaatakowany w restauracji, kawiarni lub na dyskotecze, czterech na stu (4%) spotkało się z przemocą w pracy lub szkole, a trzech na stu (3%) w środkach komunikacji⁵.

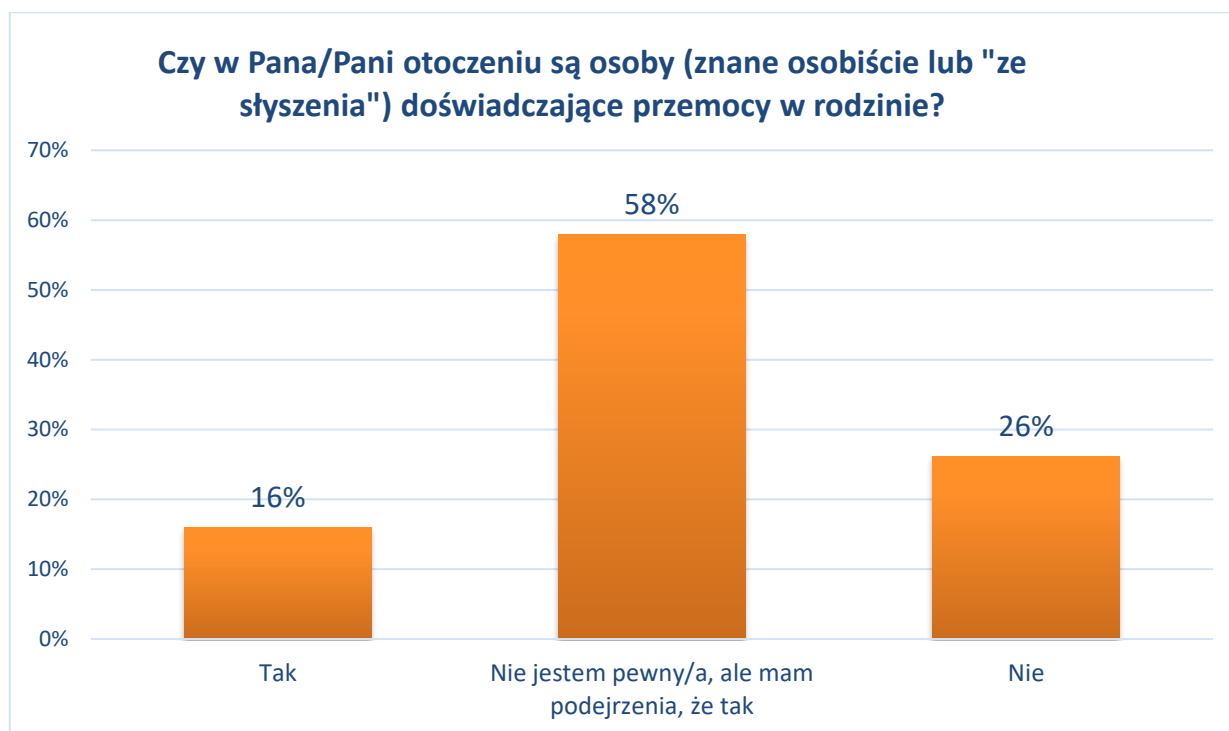
Powyższe wyniki są zbliżone do danych sprzed 3 lat, kiedy CBOS realizował podobne badania. Przemoc, zarówno ta fizyczna, jak i psychiczna, jest zjawiskiem dość powszechnym w polskiej społeczności, o czym świadczą wyniki cytowane wyżej. Jest to zjawisko niezwykle trudne do zbadania, ponieważ osoby doświadczające przemocy w różny sposób zniekształcają swoje doświadczenia, np. racjonalizując zachowanie sprawcy lub go usprawiedliwiając. Z tego względu zbadaliśmy rozpowszechnienie przemocy fizycznej oraz psychicznej w środowisku lokalnym bez kierowania bezpośredniego pytania o bycie ofiarą lub sprawcą przemocy w rodzinie.

---

⁵ CBOS, Komunikat z badań: *Przemoc i konflikty w domu*, Warszawa, czerwiec 2012.

16% respondentów ma w swoim otoczeniu osoby, które doświadczają przemocy w rodzinie, a 58% podejrzewa, że tak się dzieje. 26% badanych mieszkańców stwierdziła przecząco.

Wśród badanych mieszkańców **54% badanych wie do jakich instytucji może zgłosić się osoba doświadczająca przemocy w rodzinie.**

W dalszej części ankiety badane były przekonania dotyczące przemocy oraz funkcjonujące w społeczności lokalnej mity.

Łącznie 52% badanych zdecydowanie lub raczej zgadza się ze stwierdzeniem, że przyczyną przemocy w rodzinie jest alkohol. Warto pamiętać, że spożywanie alkoholu nasila tendencję do stosowania przemocy, ale nie jest jej bezpośrednią przyczyną. Oznacza to, że wyleczenie uzależnienia od alkoholu nie pozwala na zakończenie problemu przemocy w rodzinie.

W społeczeństwie obecne jest przekonanie, że przemoc nie zdarza się w tzw. „dobrych domach”. 35% mieszkańców gminy Kostomłoty jest skłonny myśleć schematycznie o przemocy w rodzinie, co oznacza, że w ich opinii przemoc występuje tylko w domach z marginesu społecznego.

Dalej, łącznie 28% mieszkańców zgadza się ze stwierdzeniem, że ofiarą przemocy w rodzinie może stać się zarówno kobieta, jak i mężczyzna.

Poniższe wartości wskazują na ograniczoną świadomość badanych mieszkańców na temat specyfiki przemocy. **Poniższe wartości dotyczą łącznych odpowiedzi: prawdziwe i zdecydowanie prawdziwe:**

- „Przemoc w rodzinie to prywatna sprawa, nikt nie powinien się wtrącać” – 28%;
- „Przemoc jest tylko wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele ofiary” – 31%;
- „Policja nie powinna interweniować w sprawach rodzinnych” – 59%.

<i>Twierdzenie</i>	<i>Zdecydowanie prawdziwe</i>	<i>Raczej prawdziwe</i>	<i>Raczej nieprawdziwe</i>	<i>Zdecydowanie nieprawdziwe</i>
Przyczyną przemocy w rodzinie jest alkohol.	1%	51%	43%	5%
Przemoc zdarza się tylko w rodzinach z marginesu społecznego.	1%	34%	59%	6%
Ofiarą przemocy w rodzinie może stać się zarówno kobieta, jak i mężczyzna.	1%	27%	64%	8%
Przemoc w rodzinie to prywatna sprawa, nikt nie powinien się wtrącać.	1%	27%	67%	5%
Przemoc jest tylko wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele ofiary.	0%	31%	66%	3%
Policja nie powinna interweniować w sprawach rodzinnych.	1%	58%	37%	4%

CYBERPRZEMOC I UZALEŻNIENIE OD INTERNETU

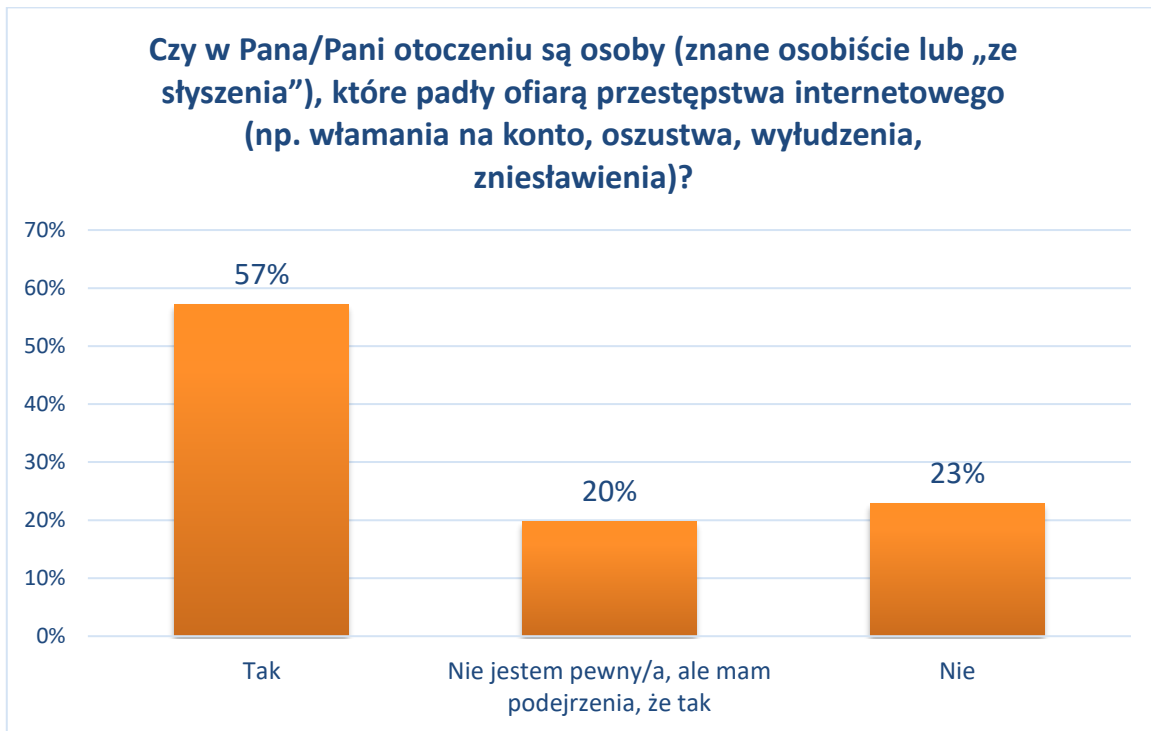

Kolejnym zagadnieniem badanym w ramach ankiety jest cyberprzemoc. *Zjawisko cyberprzemocy najkrócej definiuje się jako przemoc z użyciem technologii informacyjnych i komunikacyjnych. (...) Podstawowe formy zjawiska to nękanie, straszenie, szantażowanie z użyciem Sieci, publikowanie lub rozsyłanie ośmieszających, kompromitujących informacji, zdjęć, filmów z użyciem Sieci oraz podszywanie się w Sieci pod kogoś wbrew jego woli. Do działań określanych mianem cyberprzemocy wykorzystywane są głównie: poczta elektroniczna, czaty, komunikatory, strony internetowe, blogi, serwisy społecznościowe, grupy dyskusyjne, serwisy SMS i MMS⁶.*

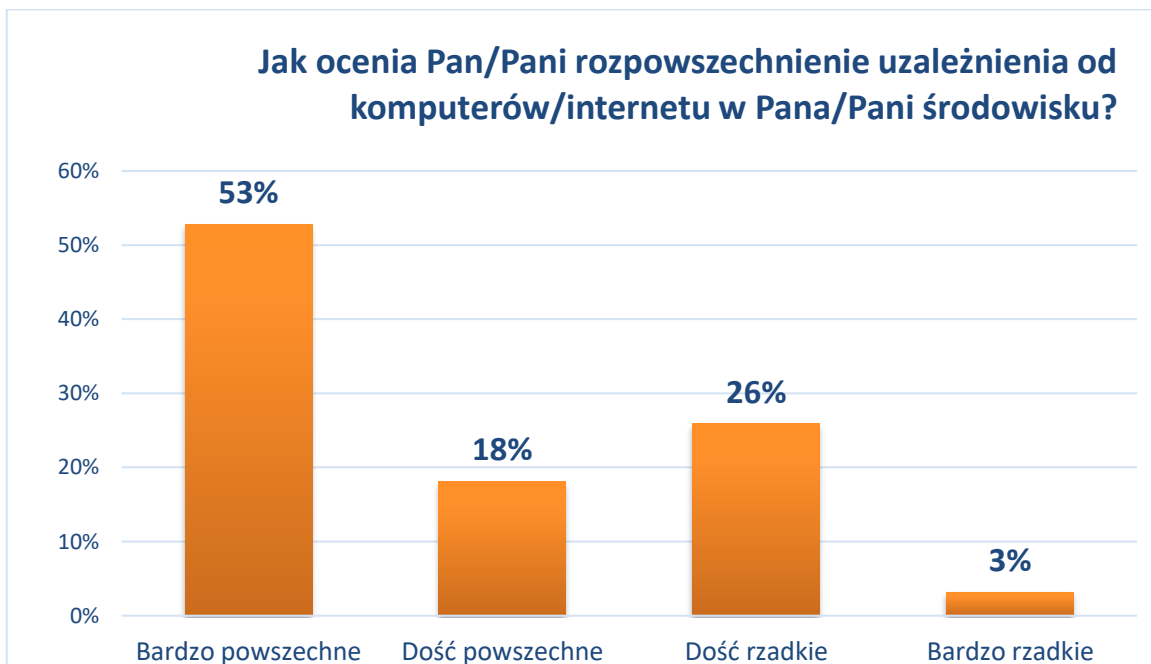
Badania wykazały, że cyberprzemoc nie stanowi dla lokalnej społeczności istotnego problemu. Mianowicie, **23% badanych nie ma w swoim otoczeniu osoby, które padły ofiarą przestępstwa internetowego** (np. włamania na konto, oszustwa, wyłudzenia, zniesławienia), a **20% nie jest pewna, ale ma podejrzenia, że tak właśnie się stało**. Z kolei ponad połowa badanych (57%) wskazało, że ma w swoim otoczeniu osoby, które są ofiarami przestępstw internetowych.

---

⁶ Wojtasik, Ł. *Cyberprzemoc - charakterystyka zjawiska*.

Bardziej niepokojące są dane związane są z subiektywnym oszacowaniem uzależnienia od komputerów lub Internetu w środowisku lokalnym. **Łącznie 71% mieszkańców uważa, że tego typu uzależnienie jest dość i bardzo powszechne w środowisku lokalnym, a 26% ocenia je jako dość rzadkie zjawisko.**

BADANIA SPRZEDAWCÓW NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH

Niewątpliwie ważną grupą, która może zarysować szczególny obraz problemów związanych z alkoholem występujących w gminie są sami pracownicy punktów sprzedaży alkoholu, spotykający się codziennie w swojej pracy z konsumentami tego napoju. Ich postawy wobec osób nabywających/konsumujących alkohol oraz przestrzeganie prawa w zakresie sprzedaży alkoholu mogą w znaczącym stopniu przyczynić się do ograniczenia problemów związanych z nadużywaniem alkoholu zarówno przez nieletnich jak i dorosłych.

GRUPA BADANA

Badanie zostało przeprowadzone wśród sprzedawców napojów alkoholowych w punktach sprzedaży na terenie gminy . Grupa badana stanowiła 12 kobiet i 8 mężczyzn. 10 respondentów, to pracownicy punktów. Natomiast 5 osób, to ich właściciele. Średnia wieku przebadanych sprzedawców wyniosła 43 lata.

CEL BADANIA

Ten obszar przeprowadzonych badań miał na celu poznanie postawy sprzedawców napojów alkoholowych względem następujących zagadnień:

- sprzedaży alkoholu osobom nieletnim,
- sprzedaży alkoholu osobom nietrzeźwym,
- spożywania alkoholu w miejscu jego sprzedaży,
- nieprzyjemne sytuacje zainicjowanych przez osoby spożywające alkohol.

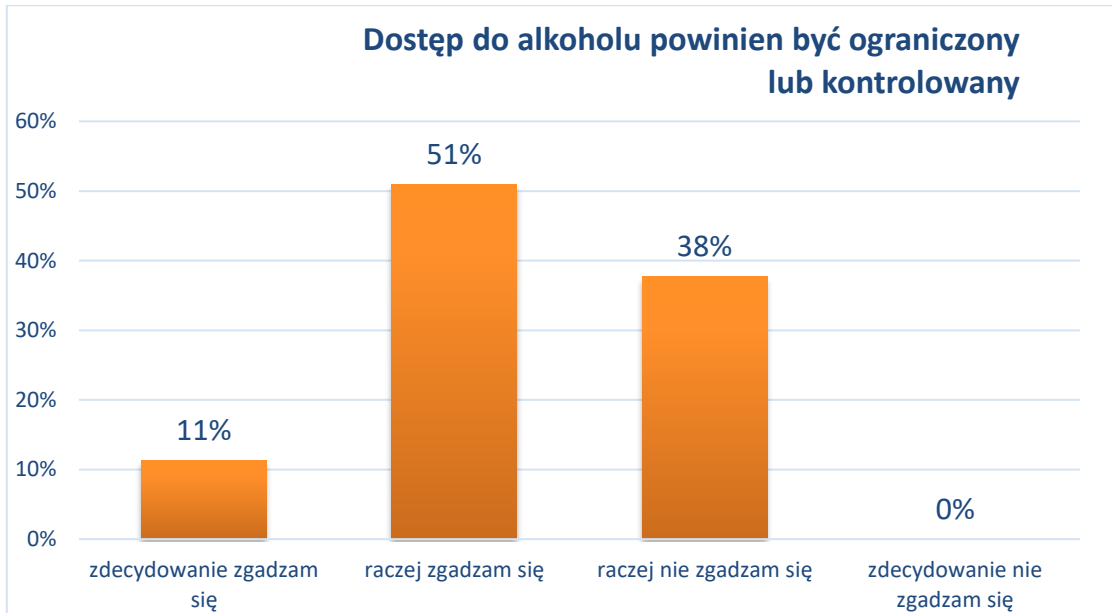
WYNIKI BADAŃ

Jednym z pierwszych zagadnień poruszonych w kwestionariuszu ankiety dla sprzedawców alkoholu było określanie poziomu świadomości na temat niebezpieczeństw wynikających z zawartości alkoholu w poszczególnych rodzajach napojów alkoholowych.

Łącznie 81% badanych sprzedawców napojów alkoholowych zgodziło się ze stwierdzeniem, że „alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce”. Świadczy, to pośrednio o niskim poziomie świadomości badanych na temat szkodliwości napojów o potencjalnie niższej zawartości procentowej alkoholu.

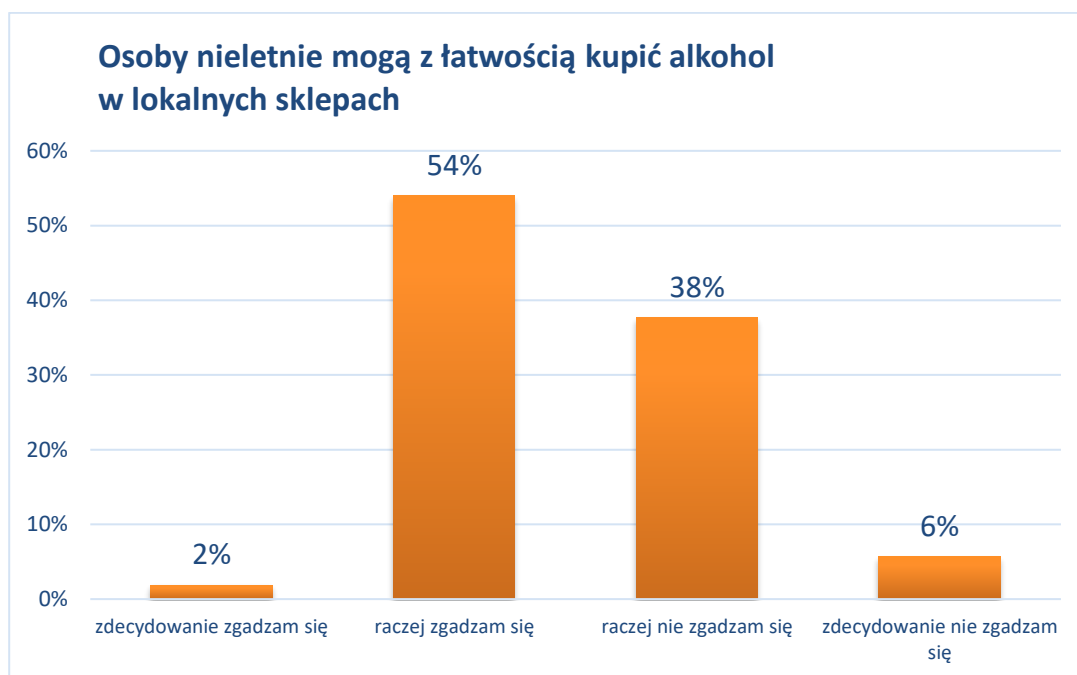
Łącznie 62% sprzedawców uważa, że dostęp do napojów alkoholowych powinien być ograniczony lub kontrolowany. 38% badanych wyraża zdanie przeciwne, czyli jest raczej przekonana, że dostęp ten nie powinien podlegać kontroli.

Łącznie 53% respondentów opowiedziało się za tym, że osoby, które piją alkohol zagrażają bezpieczeństwu w ich lokalnym środowisku. Łącznie 47% badanych sprzedawców wyraża zdanie przeciwne.

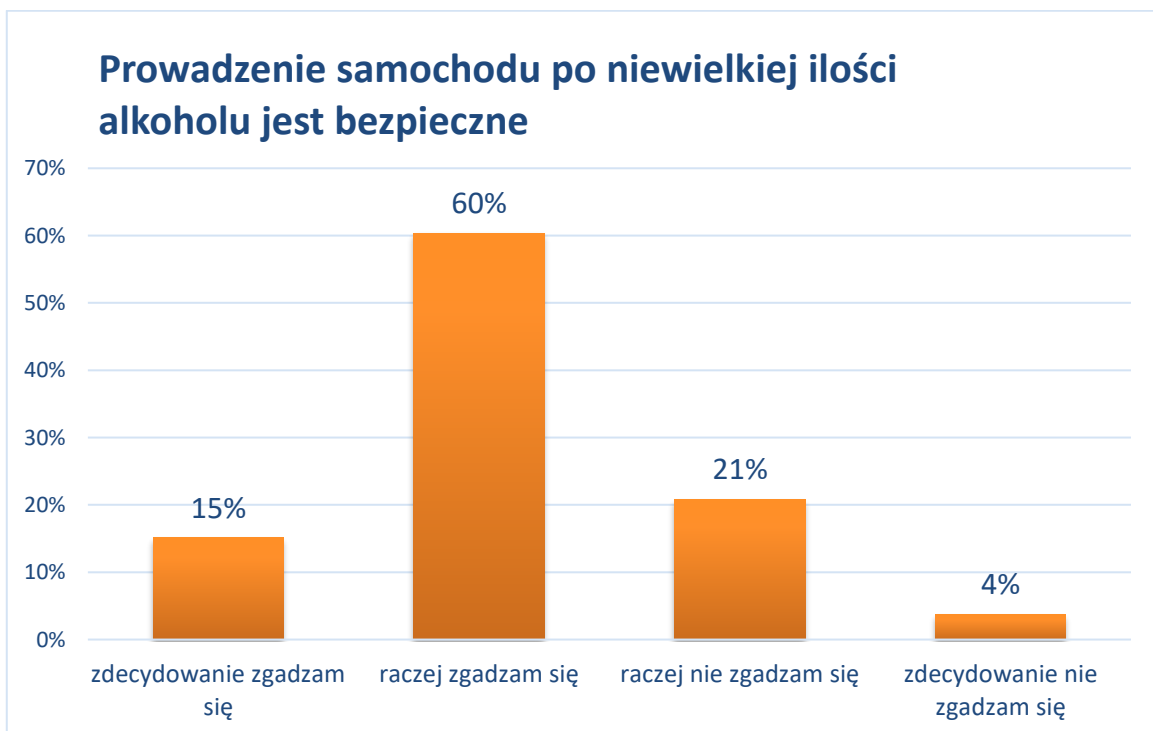
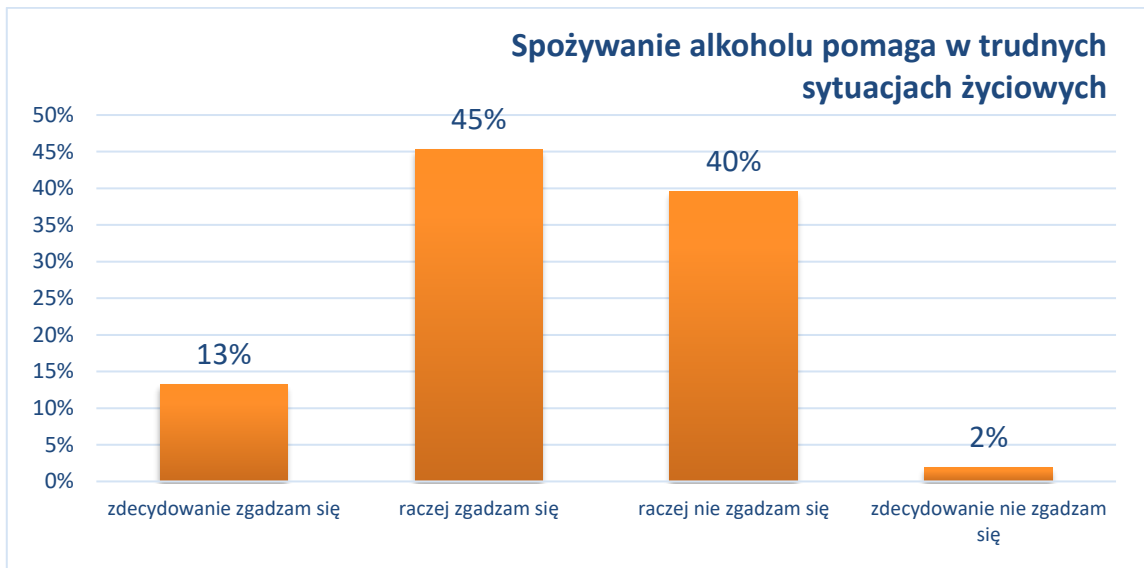
Kolejne pytanie dotyczyło subiektywnej oceny dostępności alkoholu dla osób poniżej 18.roku życia. Odpowiedzi sprzedawców wydają się jednoznaczne: **łącznie 56% badanych zgadza się ze stwierdzeniem, że osoby małoletnie mają łatwy dostęp do alkoholu**⁷. Z kolei łącznie 44% ankietowanych przychyliła się do stwierdzenia, że zakup ten jest trudny.

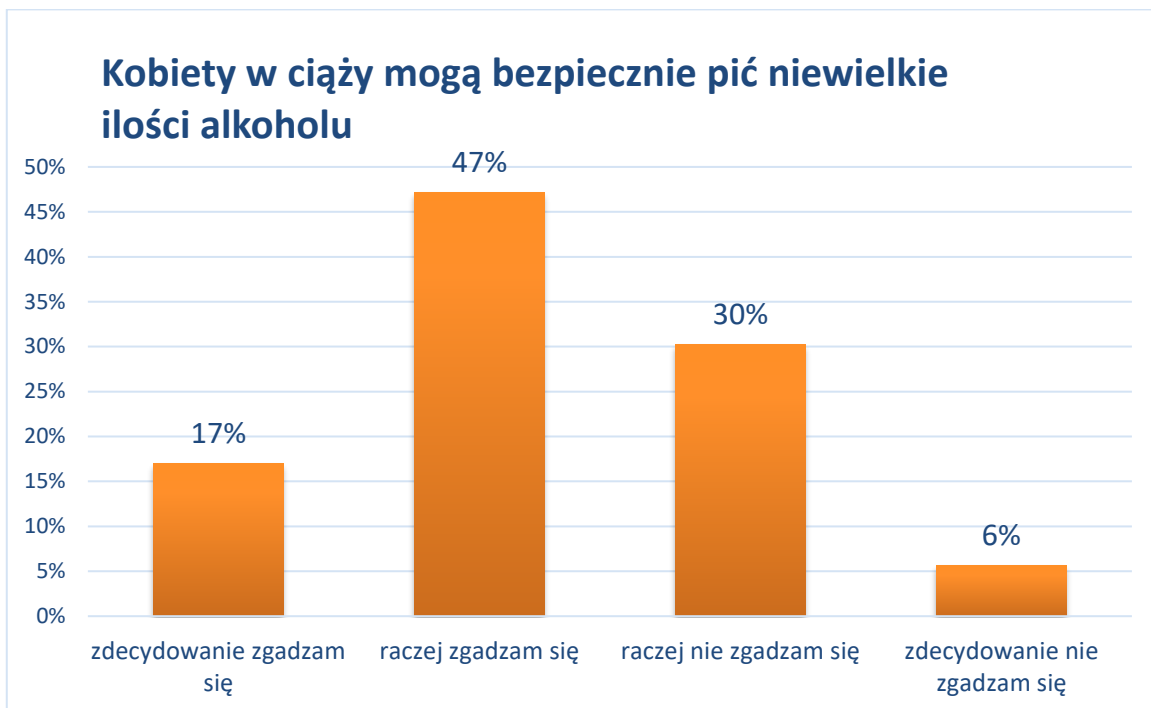

⁷ Suma odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się i raczej się zgadzam.

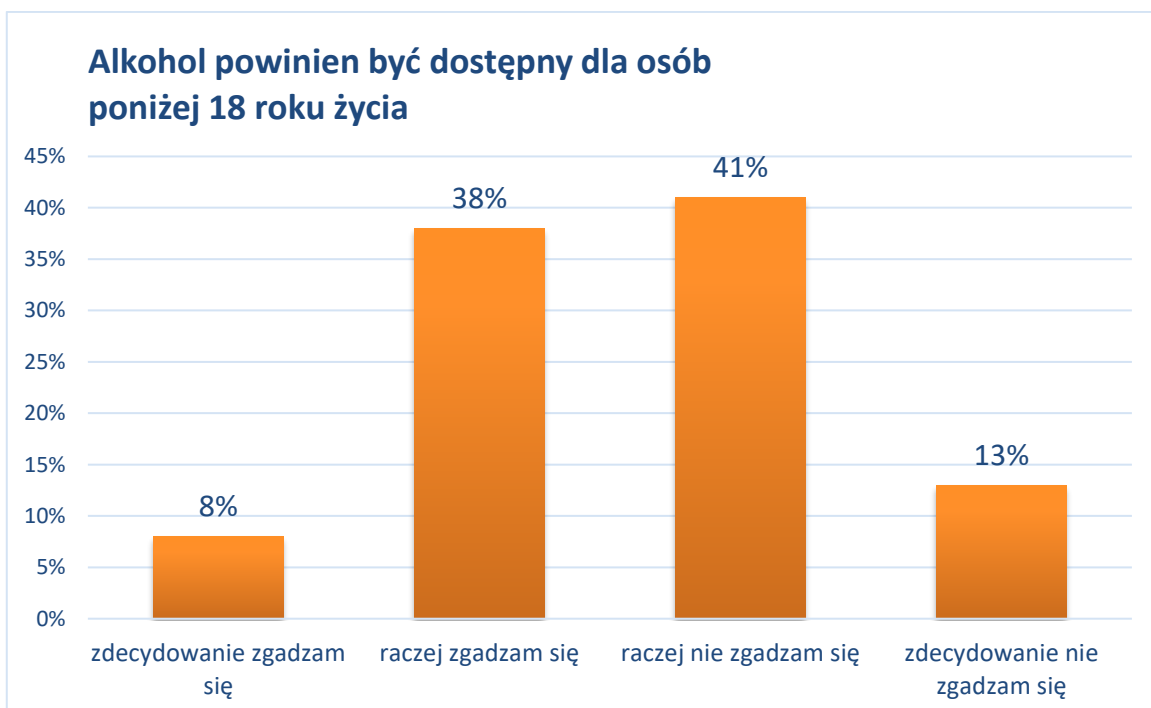

Łącznie 58% sprzedawców uważa, że spożywanie alkoholu pomaga w trudnych sytuacjach życiowych. Co więcej, łącznie 75% badanych odpowiedziało, że prowadzenie samochodu po niewielkiej ilości alkoholu jest bezpieczne. Dodatkowo, łącznie 64% sprzedawców zgadza się ze stwierdzeniem, że kobiety w ciąży mogą bezpiecznie pić niewielkie ilości alkoholu.

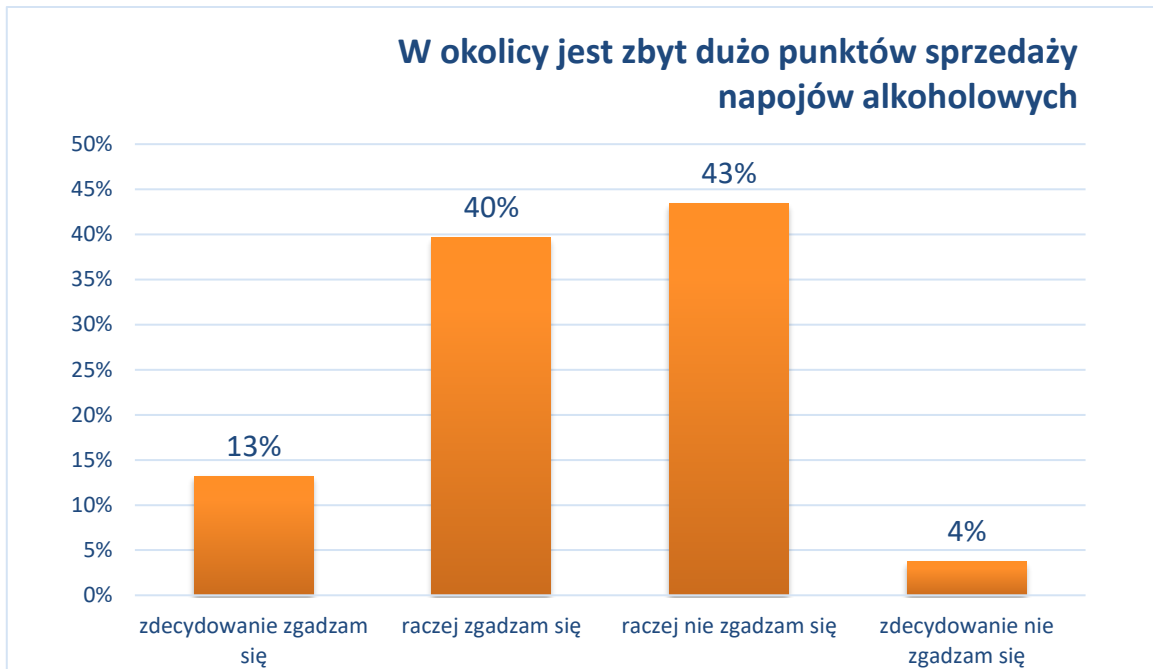

Łącznie 54% sprzedawców napojów alkoholowych w gminie Kostomłoty **uważa, że alkohol nie powinien być dostępny dla osób poniżej 18. roku życia.**

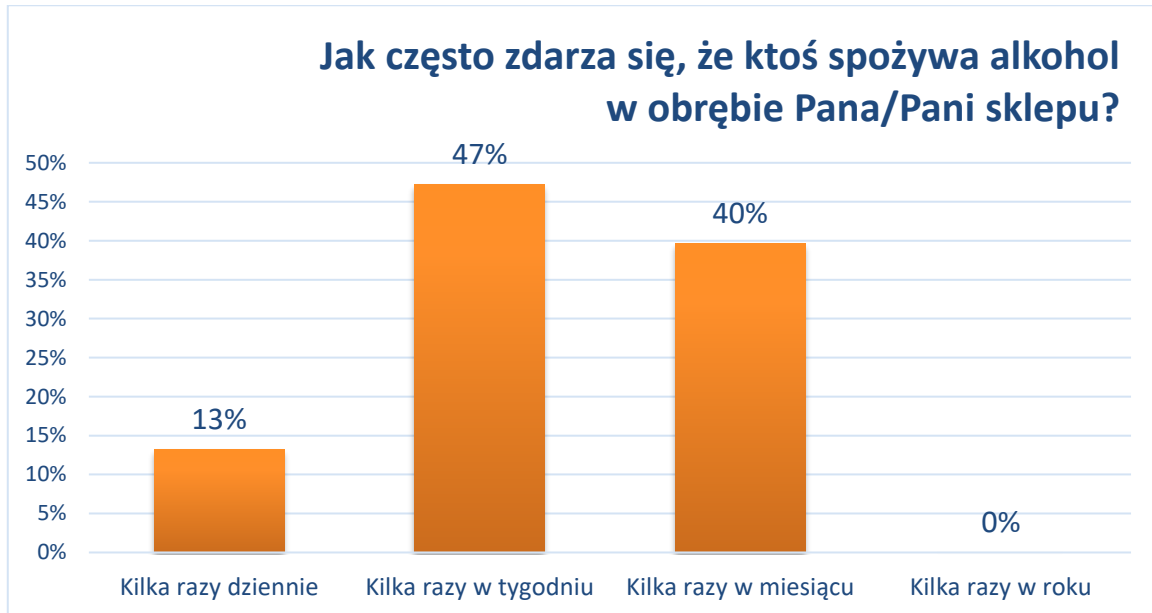
Łącznie 53% badanych uważa, że w okolicy jest zbyt dużo punktów sprzedaży napojów alkoholowych.

Sprzedawcy napojów alkoholowych w gminie Kostomłoty deklarują, że przypadki **próby kupna alkoholu przez osobę poniżej 18 roku życia zdarzają się najczęściej kilka razy w tygodniu oraz miesiącu (po 38%)**. Pozostałe wartości odnoszą się do prób zakupu alkoholu kilka razy dziennie (13%) i kilka razy w roku (11%).

Spożywanie alkoholu w obrębie punktu sprzedaży wydaje się być stosunkowo częstym zjawiskiem. 47% badanych stwierdziło, że zdarza się to kilka razy w tygodniu; 40% - kilka razy w miesiącu a 13% - kilka razy dziennie.

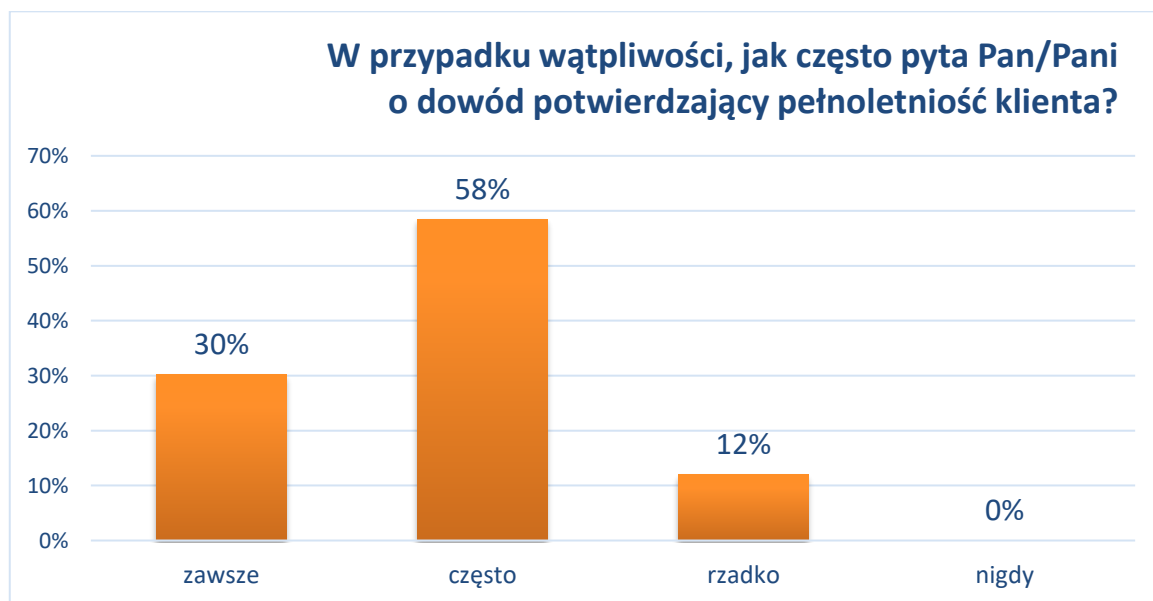
35 z 53 przebadanych sprzedawców przyznaje, że w ciągu ostatnich 3 miesięcy miało miejsce nieprzyjemne zajście związane ze spożywaniem alkoholu w obrębie sklepu. Aż w 31 przypadkach była potrzeba wezwania policji z prośbą o interwencję.

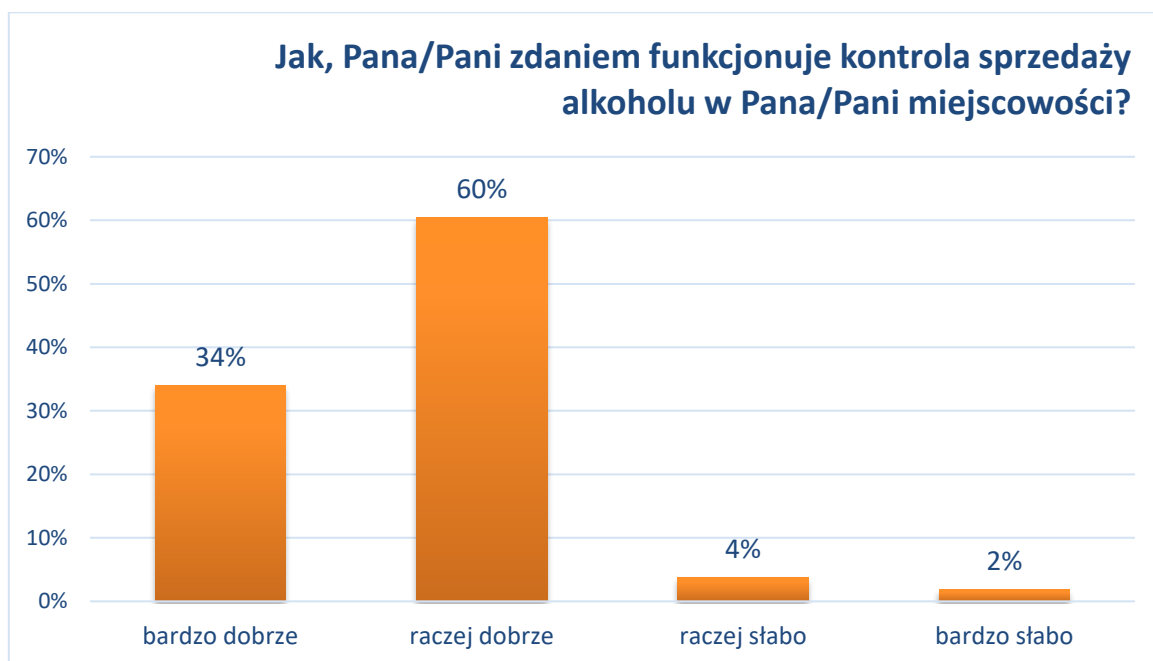
Rozkład deklaracji sprzedaży alkoholu osobom nieletnim wydaje się jednoznaczny. Ponieważ 28% sprzedawców odpowiedziało, że robi to często, a 43% badanych sprzedawców wskazało, że kilka razy zdarzyło się im sprzedać alkoholom osobom, co do których miały podejrzenie, że są nieletnie, a tylko 29% wskazało, że nigdy tego nie zrobiło.

W przypadku wątpliwości, co do wieku, **30% badanych zawsze sprawdza dowody potwierdzające wiek**, a często robi to 58% osób. 12% zadeklarowało, że o dowód prosi rzadko.

Ostatnie badane zagadnienie dotyczyło subiektywnej oceny funkcjonowania kontroli punktów sprzedaży alkoholu w gminie Kostomłoty. **Łącznie 94% badanych oceniło jej funkcjonowanie raczej dobrze i bardzo dobrze.**

PROBLEMY SPOŁECZNE W ŚRODOWISKU DZIECI I MŁODZIEŻY

METODOLOGIA

Badania w placówkach oświatowych przeprowadzono przy użyciu internetowego narzędzia CORIGO. Jest to program pozytywnie zaopiniowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji, który pozwala na efektywne badanie postaw uczniów. Forma ankiety internetowej jest dla dzieci i młodzieży atrakcyjna oraz pozwala upewnić się, czy wszystkie pytania zostaną wypełnione.

CEL BADANIA

Podstawowym celem przeprowadzonych badań była analiza postaw i przekonań wobec substancji psychoaktywnych:

- alkoholu
- narkotyków
- dopalaczy.

CHARAKTERYSTYKA GRUPY BADANEJ

Liczebność grup badanych

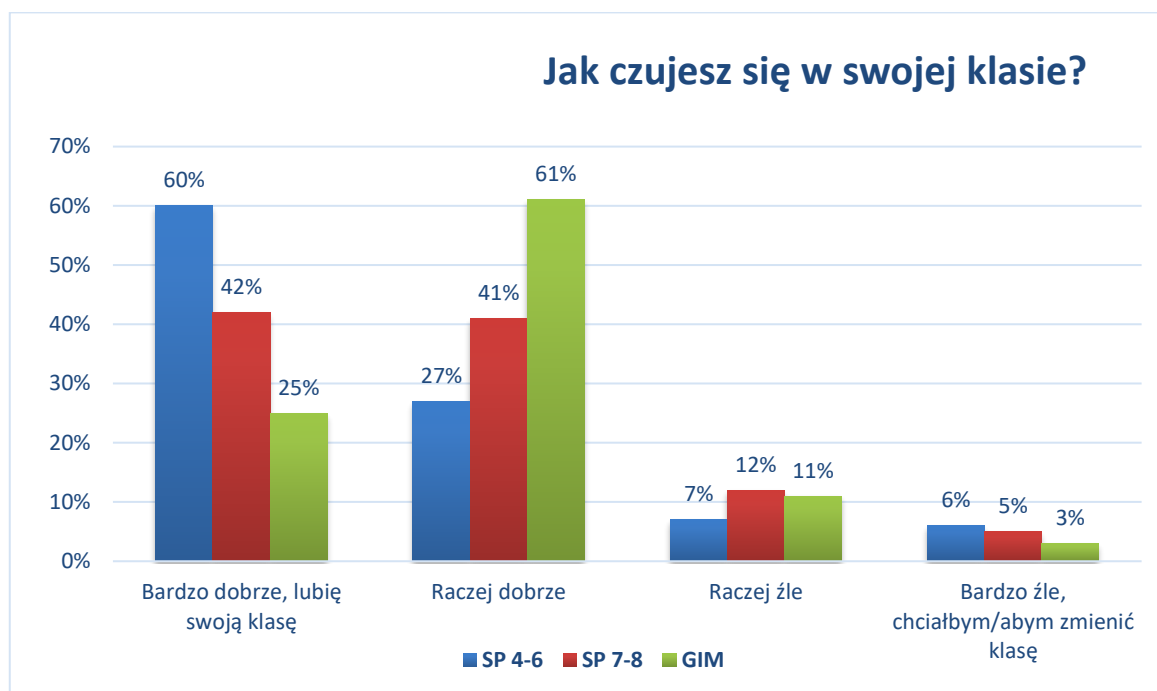
Klasy podstawowe 4 – 6 (SP 4-6)	155
Klasy podstawowe 7 – 8 (SP 7-8)	120
Klasy gimnazjalne (GIM)	36
ŁĄCZNIE	311

Uczniowie odpowiedzieli na kilka ogólnych pytań związanych z uczęszczaniem do szkoły. Uzyskane odpowiedzi pozwalają na przedstawienie szkolnego środowiska w kontekście kwestii, które mogą mieć pozytywny lub negatywny wpływ na częstość występowania niepożądanych zjawisk i zachowań wśród dzieci oraz młodzieży.

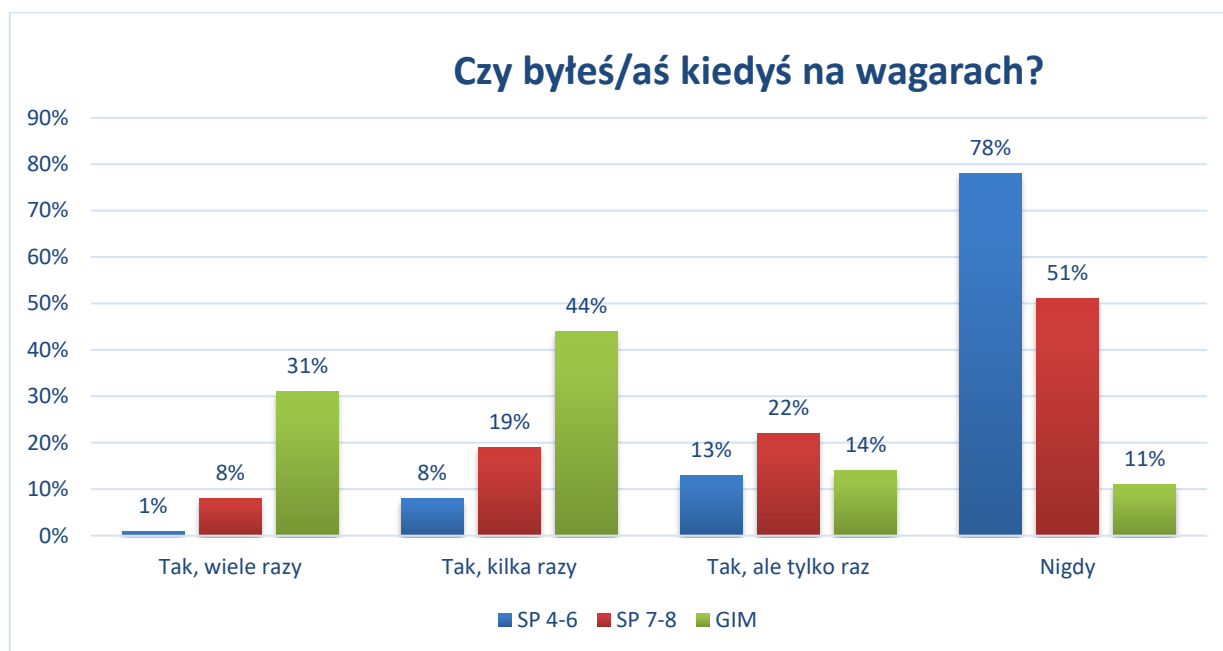
W pierwszej kolejności uczniowie zostali zapytani o to, jak czują się w swojej klasie. **Wyniki są zadowalające: najlepiej w klasie czują się młodsi uczniowie klas podstawowych (SP 4-6: łącznie 87%)⁸ i uczniowie klas SP 7-8 (83%). Takiego samego zdania jest 86% uczniów klas gimnazjalnych.** Nie należy jednak bagatelizować faktu, że 6% uczniów SP 4-6 i 5% SP 7-8 oraz 3% uczniów GIM przeciwne określa swoje odczucia – do tego stopnia, że chciałoby zmienić klasę.

⁸ Suma odpowiedzi: *bardzo dobrze, lubię swoją klasę i raczej dobrze.*

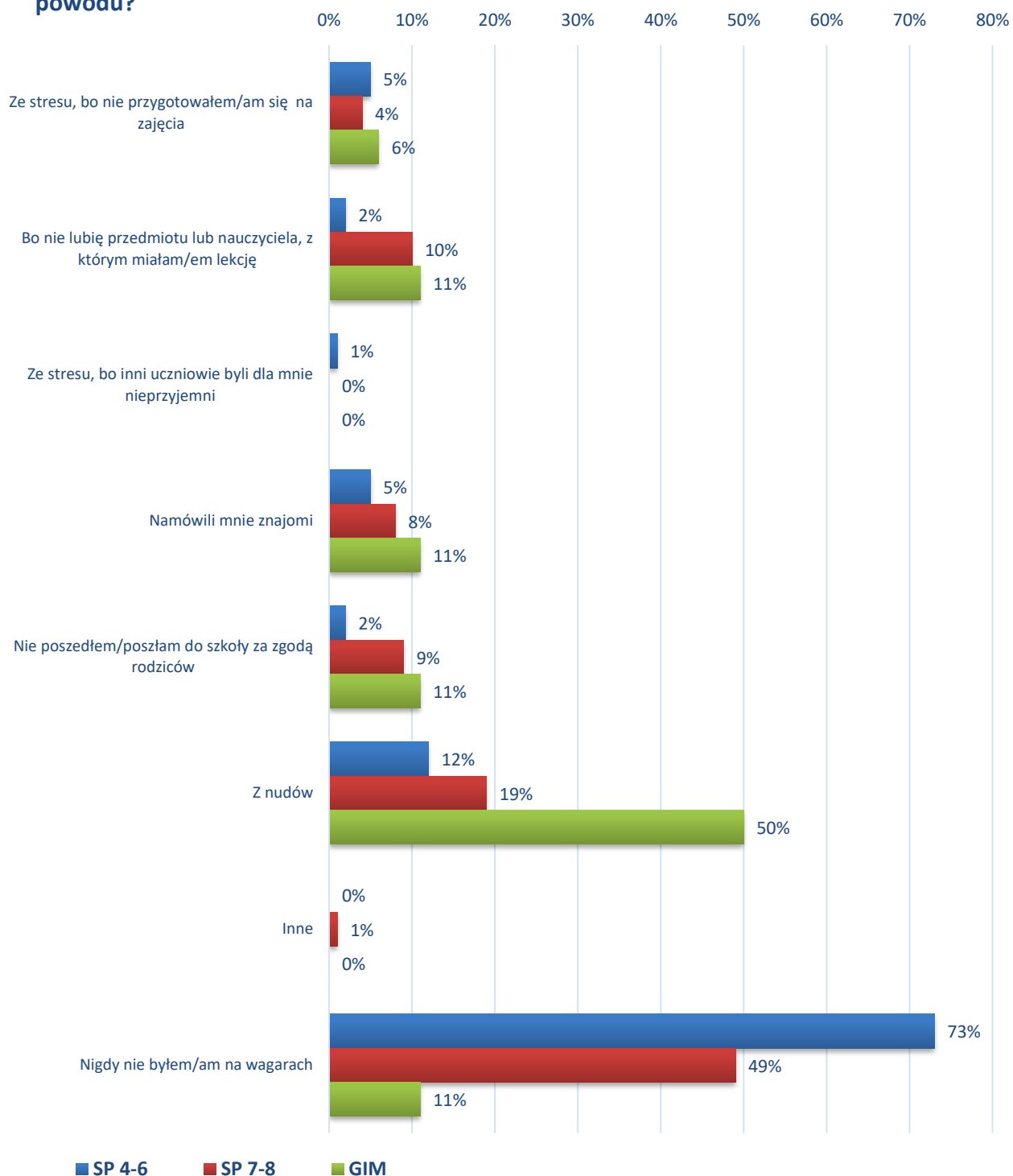

Wyniki prezentujące odpowiedzi uczniów na temat **wagarowania** wydają się odzwierciedlać tendencje związane z wiekiem rozwojowym. Uczniowie klas podstawowych w sporej części nigdy nie byli na wagarach (SP 4-6: 78%; SP 7-8: 51%) lub byli na nich tylko raz (SP 4-6: 13%; SP 7-8: 22%). Odsetek takich uczniów wzrasta wraz z wiekiem – w klasach gimnazjalnych już 89% uczniów ma za sobą pierwsze wagary.

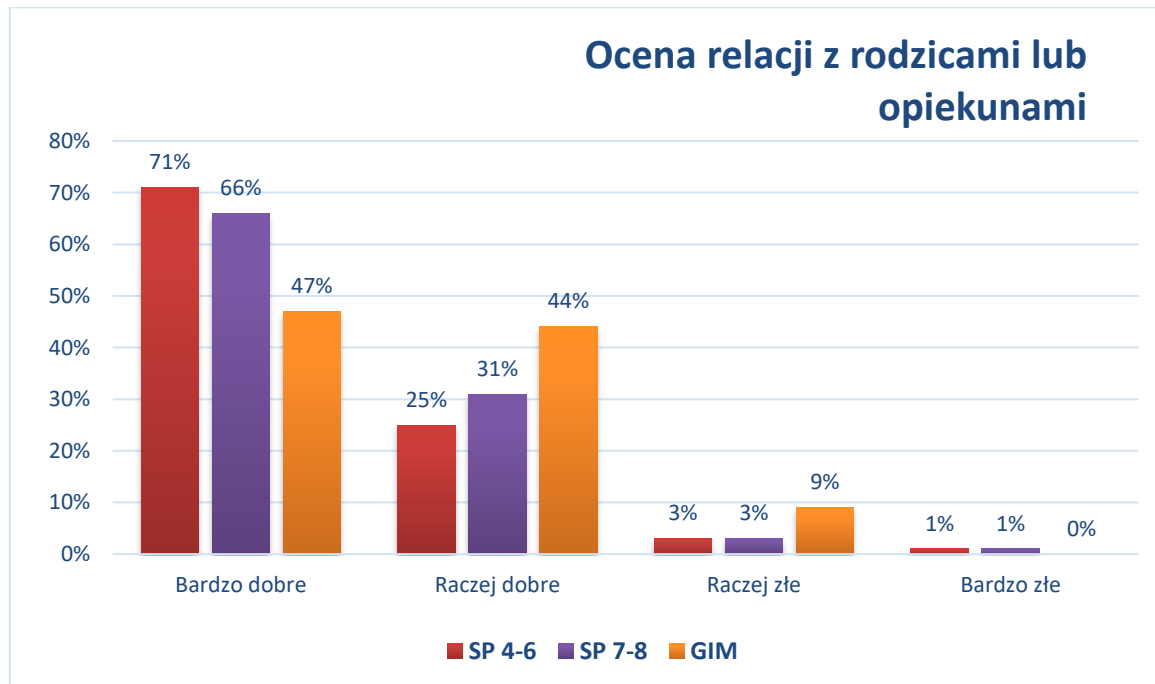
Od tego, jak często uczniowie wagarują, istotniejsze wydają się być powody, dla których decydują się to robić. Wśród wszystkich **grup wiekowych** dominuje jedna kategoria odpowiedzi. Mianowicie, że uczniowie najczęściej wagarują wyniku namówienia przez znajomych (SP 4-6: 5%; SP 7-8: 8%; GIM: 11%) oraz z nudów (SP 7-8: 19%; GIM: 50%).

Jeśli byłeś/byłaś na wagarach, to z jakiego powodu?

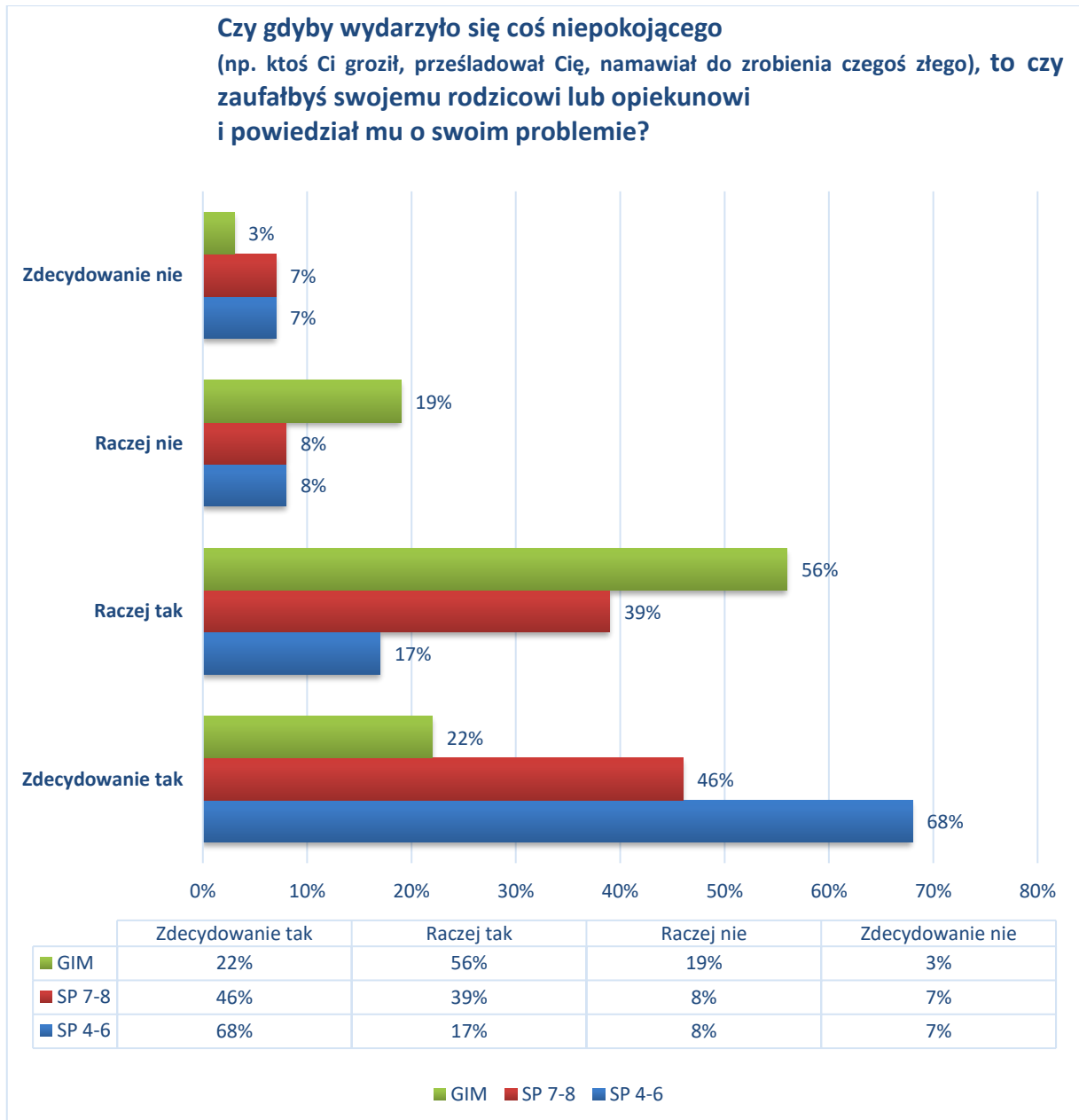

Czynnikiem chroniącym przed podejmowaniem zachowań ryzykownych i niepożądanych u dzieci i młodzieży są niewątpliwie dobre relacje z osobami dorosłymi, którzy stanowią mogą dla nich oparcie i źródło wiedzy. **Uczniowie gminy Kostomłoty deklarują w większości bardzo dobre lub raczej dobre relacje z opiekunami:** SP 4-6: łącznie 96%; SP 7-8: łącznie 97%; GIM: łącznie 91%.

Należy zauważyć, że rozkład wyników, wbrew oczekiwaniom, wraz z wiekiem nie ulega znacznym zmianom – gimnazjaliści oceniają związki z rodzicami lub opiekunami, podobnie jak uczniowie szkół podstawowych, jako mocne i zażyłe.

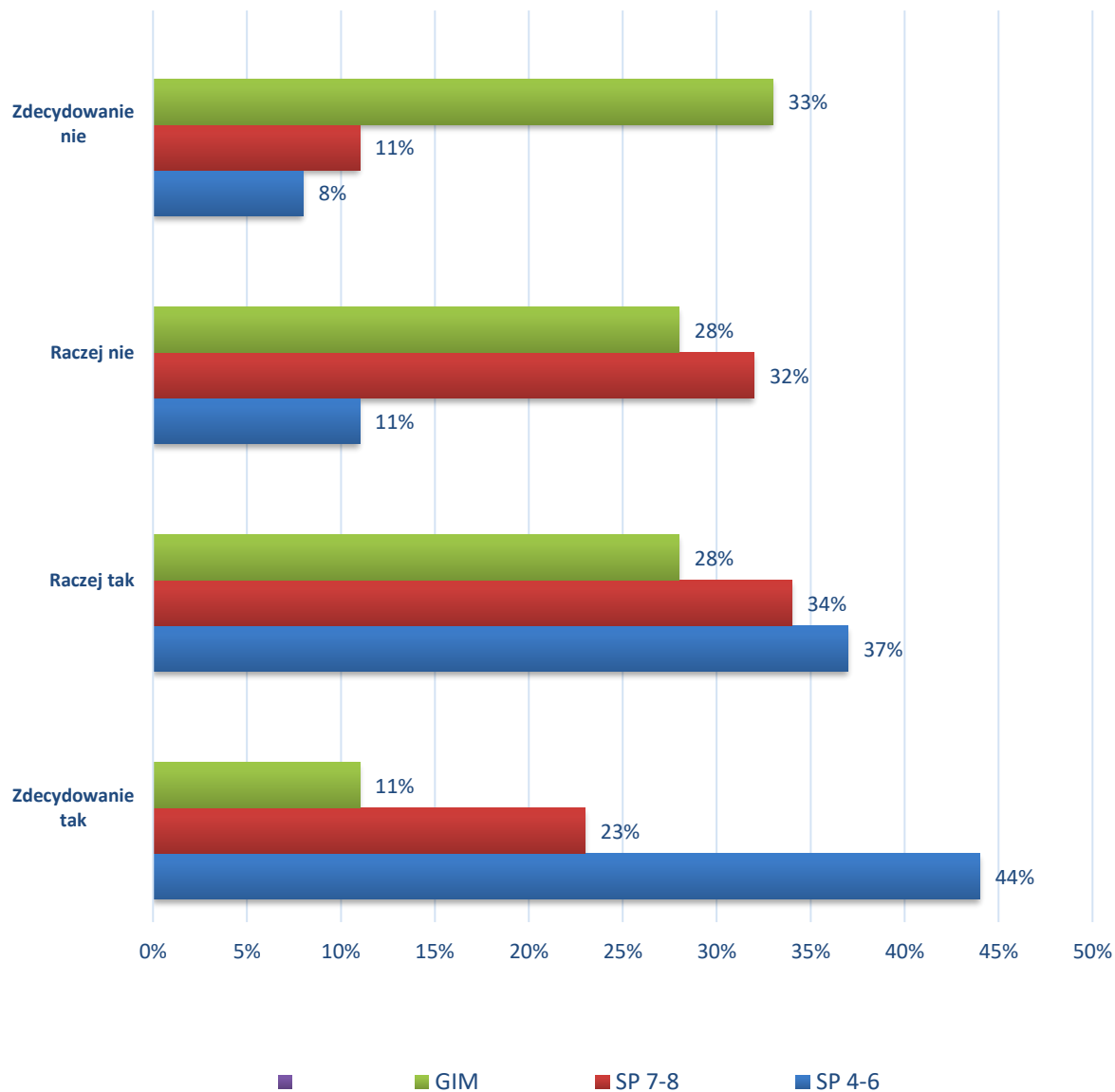

Dobre relacje z rodzicami uczniów to niewątpliwie zasób chroniący, który może zostać wykorzystany w planowaniu oddziaływań profilaktycznych poprzez tworzenie sojuszu rodzic – nauczyciel w przeciwdziałaniu uzależnieniom m.in. poprzez uzupełniającą się edukację dotyczącą zagrożeń, a także kształtowanie konstruktywnych postaw i budowanie sieci wsparcia. Łącznie odpowiednio 86% uczniów klas SP 4-6; 85% uczniów klas SP 7-8 oraz 78% uczniów klas gimnazjalnych obdarzyłoby zaufaniem opiekuna/rodzica.

Następnie zadaliśmy uczniom podobne pytanie, z tym, że tym razem grupą dorosłych, co do których uczniowie mieli się ustosunkować w kontekście **odczuwanego poziomu zaufania**, byli **nauczyciele**. Wraz z wiekiem uczniów on spada. Dzieci i młodzież gminy z Kostomłoty rzadziej po poradę czy pomoc zgłosiliby się do nauczyciela niż do rodzica. **Nadal jednak wyniki uzyskane w tej kwestii można uznać za relatywnie satysfakcjonujące**: łącznie odpowiednio 81% uczniów klas SP 4-6; 57% uczniów klas SP 7-8 oraz 39% uczniów klas gimnazjalnych obdarzyłoby zaufaniem pedagogów.

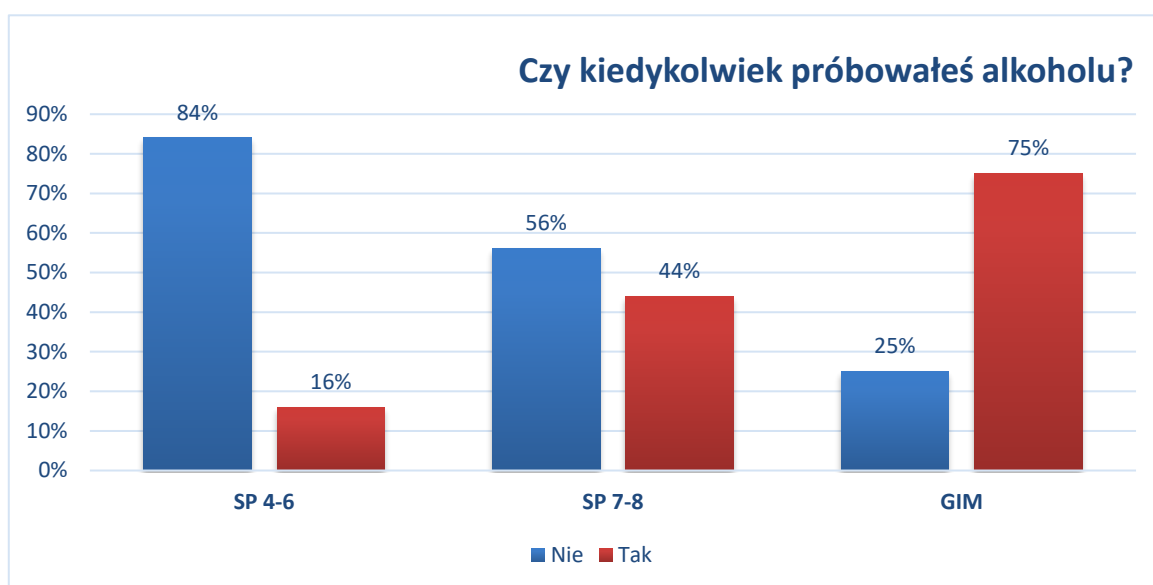
**Czy gdyby wydarzyło się coś niepokojącego
(np. ktoś Ci groził, prześladował Cię, namawiał do zrobienia czegoś złego), to czy
zaufałbyś któremuś z nauczycieli i powiedział mu o swoim problemie?**

WYNIKI

SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: ALKOHOL

Inicjację alkoholową ma za sobą: 16% badanych uczniów klas SP 4-6; 44% uczniów klas SP 7-8 oraz 75% uczniów klas GIM.

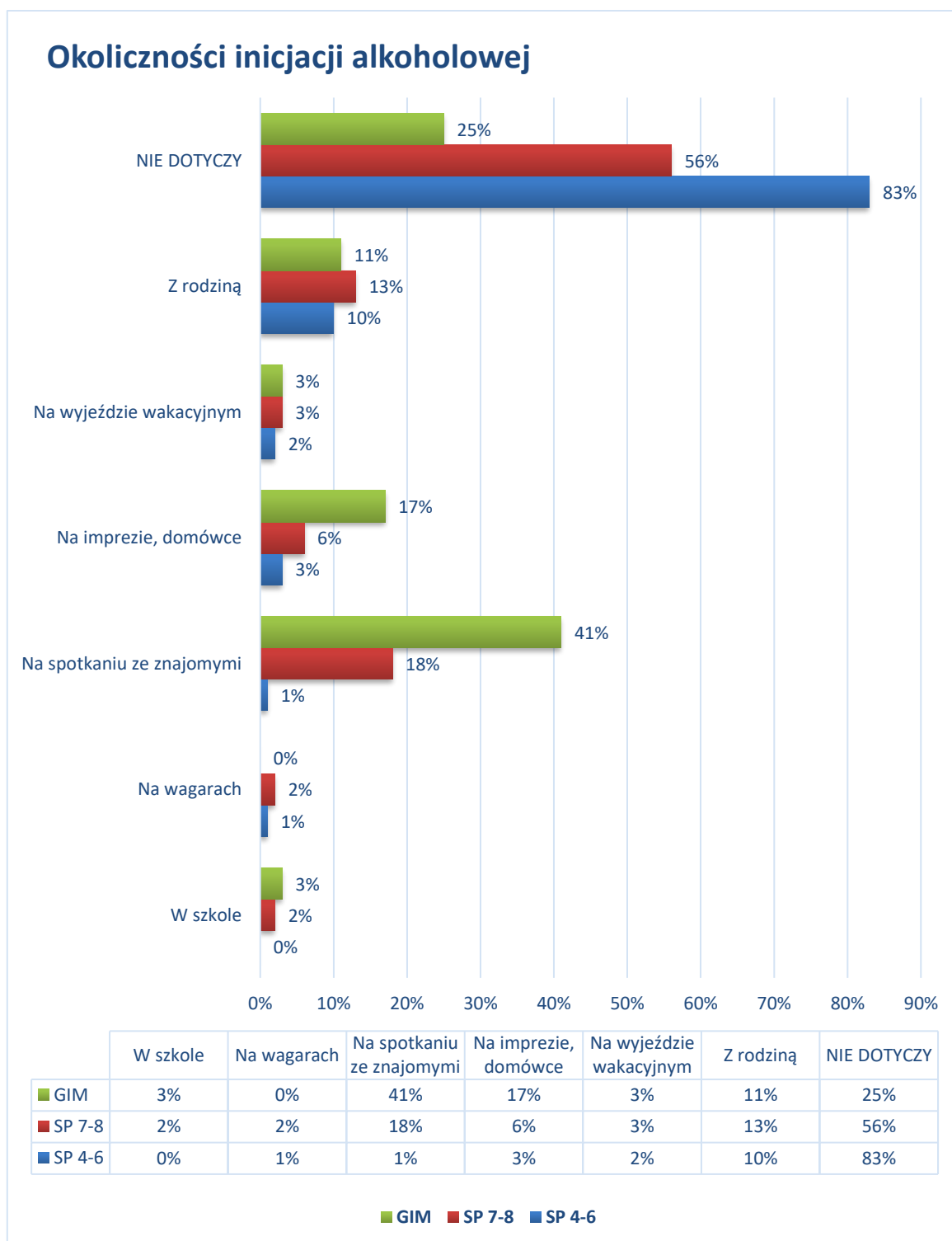
Uczniowie klas podstawowych najczęściej wskazywali, że ta kwestia ich nie dotyczy (SP 4-6: 83%; SP 7-8: 56%; GIM: 25%). Uczniowie równie często odpowiadali, że pierwszy raz alkohol spożyli w towarzystwie rodziny (SP 7-8: 10%; SP 4-6: 13%; GIM: 11%)

Najczęściej deklarowaną okolicznością inicjacji alkoholowej wśród starszych uczniów są spotkania ze znajomymi (GIM: 41%)

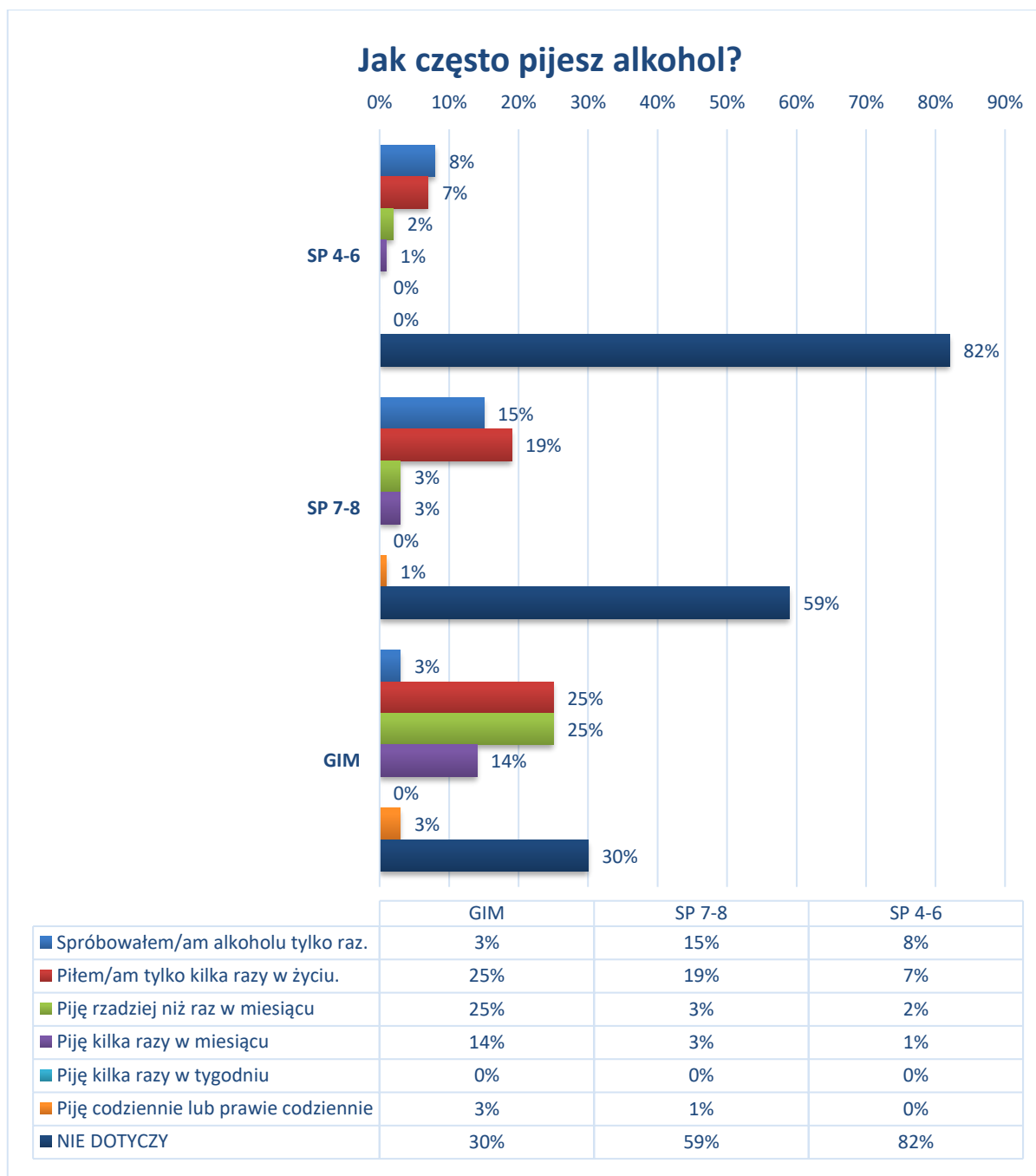
Powyższe wyniki wydają się potwierdzać prawidłowość związaną z psychospołecznym rozwojem człowieka w wieku dorastania. Dla młodzieży najważniejszą społeczną grupą odniesienia są rówieśnicy. To utrzymanie pozycji w grupie znajomych jest jedną z najsilniejszych motywacji, aby sięgnąć po alkohol. Prawidłowość tę można wykorzystać w dobrym celu. Planując oddziaływania profilaktyczne kierowane do dzieci i młodzieży warto wykorzystywać proces uczenia się rówieśniczego. Jest to sytuacja, w której dorastający człowiek czerpie pozytywne poglądy i postawy nie tylko od nauczyciela czy pedagoga, ale głównie od swoich rówieśników. Jeśli podczas warsztatów profilaktycznych

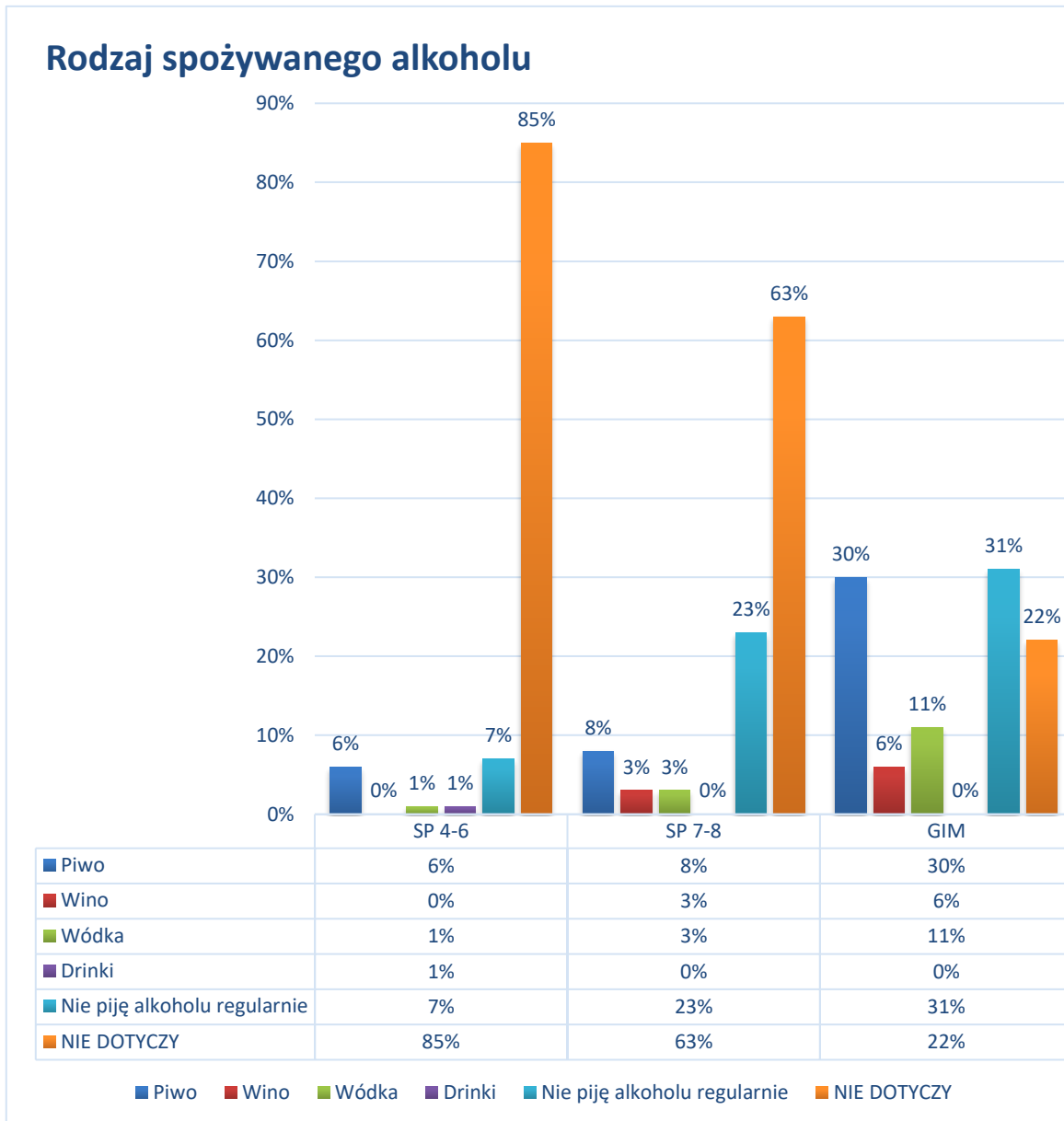
zostaną przeprowadzone odpowiednio dobrane ćwiczenia i zabawy, uczniowie sami wyciągną wnioski dotyczące alkoholu i będą mieli okazję podzielić się nimi z grupą.

Oprócz okoliczności inicjacji ważne było dla nas także to, **jak często młodzi ludzie sięgają alkohol**. Aż 82% najmłodszych uczniów wskazało, że to pytanie ich nie dotyczy. Wraz z wiekiem ta tendencja się zmienia: SP 7-8 (59%); GIM (30%). Wśród uczniów klas SP 7-8 i GIM najczęściej pojawiały się dwie kategorie odpowiedzi, które odnosiły się do jednorazowego (SP 7-8: 15%; GIM: 3%) oraz kilkukrotnego spożycia alkoholu (SP 7-8: 19%; GIM: 25%).

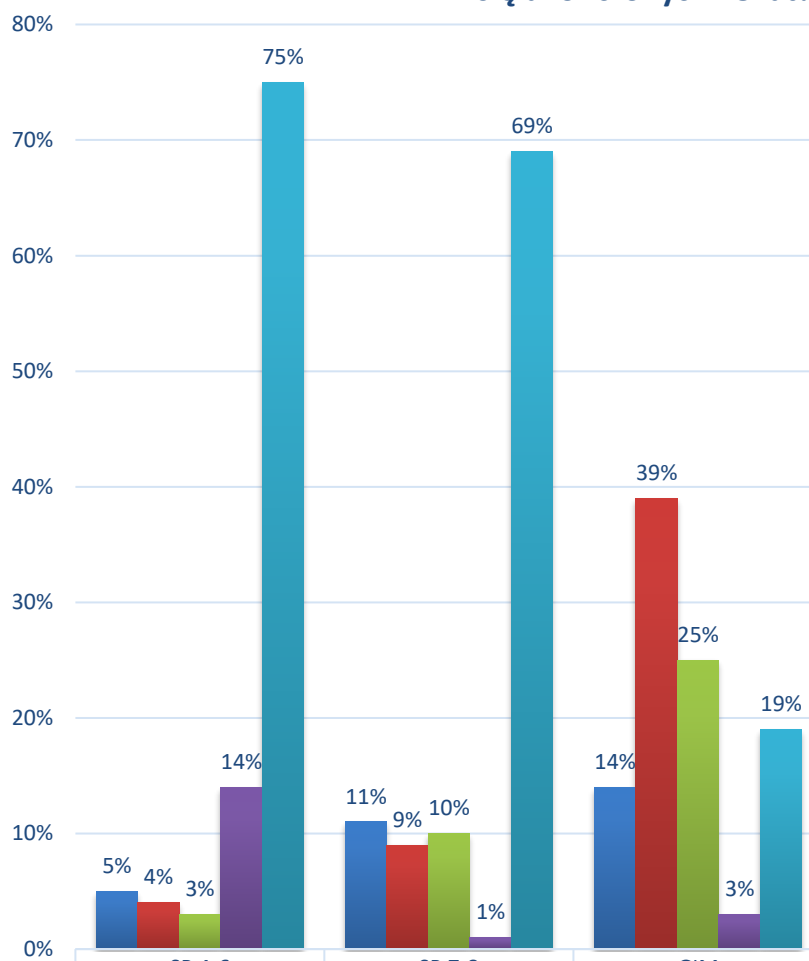

W następnej kolejności zapytaliśmy uczniów o rodzaj wypijanego alkoholu. Starsi uczniowie generalnie **najczęściej sięgają po piwo** (SP 7-8: 8%; GIM: 30%) oraz wódkę (SP 7-8: 3%; GIM: 1%). Deklaracje uczniów, których to pytanie nie dotyczy maleje odwrotnie proporcjonalnie do wieku (SP 4-6: 85%; SP 7-8: 63%; GIM: 22%).

Kolejnym ważnym pytaniem, na które odpowiadali uczniowie było to dotyczące subiektywnej oceny dostępności alkoholu dla osób poniżej 18 roku życia. **Pokazane poniżej wyniki wskazują, że 75% uczniów klas SP 4-6; 69% uczniów klas SP 7-8 oraz 19% uczniów GIM nie wiedzą, czy da się kupić alkohol, gdy nie ma się ukończonych 18 r.ż. Może to sugerować, że ta część uczniów nigdy nie podejmowała próby nabycia alkoholu.** Z kolei łącznie 53% najstarszych uczniów wskazuje, że jest przeciwnie, co oznacza, że mogą oni lub ich rówieśnicy być klientami w punktach ze sprzedażą alkoholu.

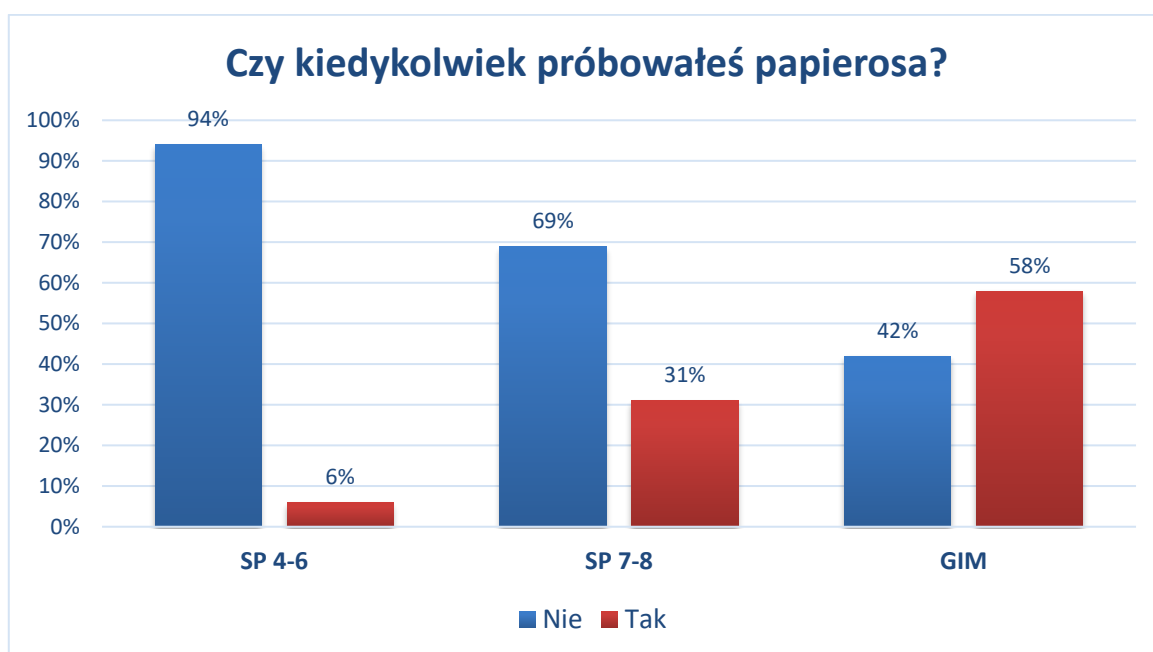
Czy łatwo jest kupić alkohol, jeśli nie ma się ukończonych 18 lat?

	SP 4-6	SP 7-8	GIM
■ Bardzo łatwo, każdy może kupić	5%	11%	14%
■ Raczej łatwo, nie ma z tym większych problemów	4%	9%	39%
■ Raczej trudno, zwykle w sklepach pytają się o dowód	3%	10%	25%
■ Bardzo trudno, jest to prawie niemożliwie	14%	1%	3%
■ Nie wiem	75%	69%	19%

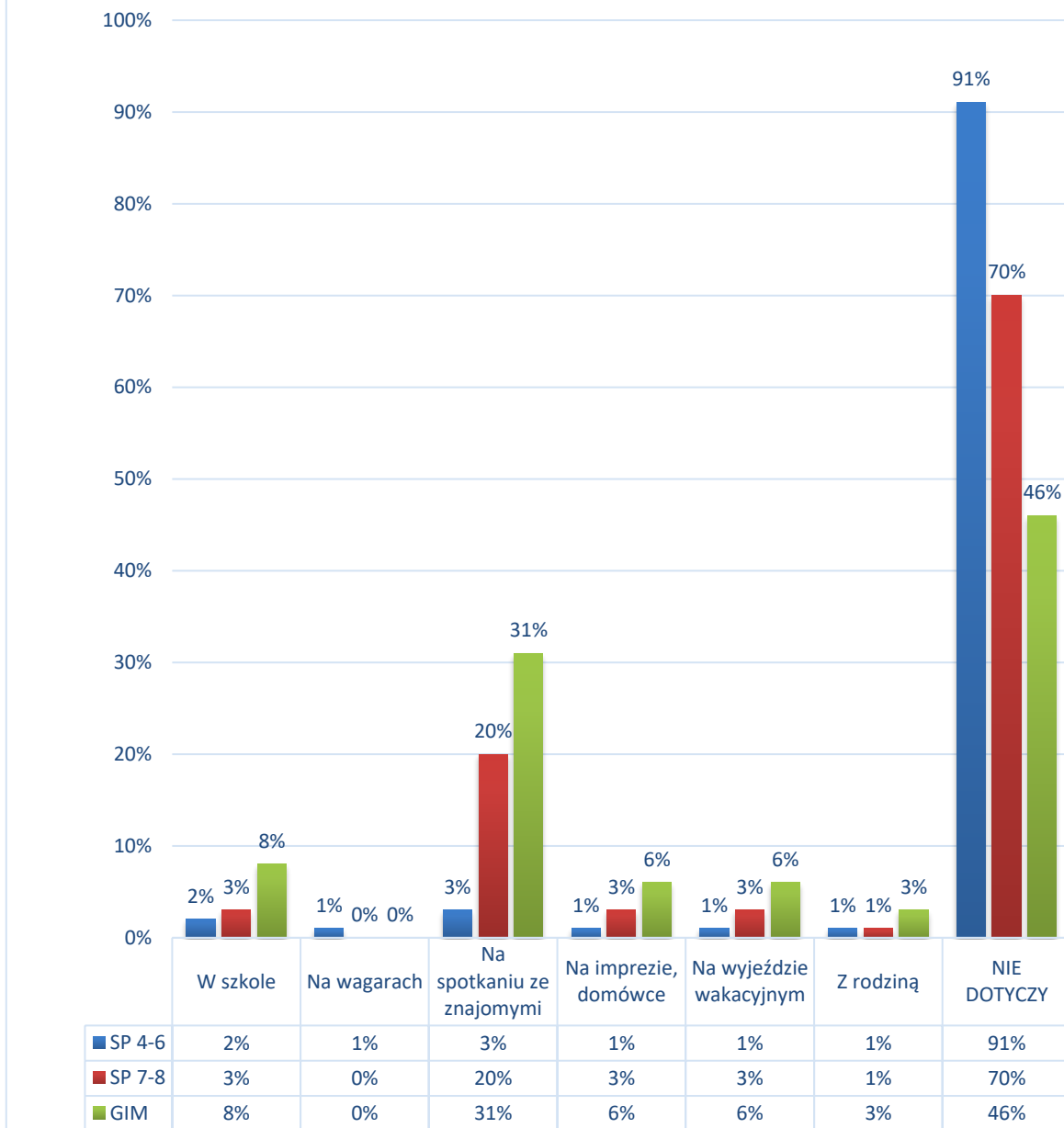
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: PAPIEROSY

Mimo słabnącej popularności papierosy w naszym społeczeństwie są one wciąż atrakcyjną używką dla młodzieży. Zapytaliśmy uczniów z gminy Kostomłoty, czy kiedykolwiek próbowali papierosa oraz w jakich okolicznościach. **Inicjację nikotynową ma za sobą 6% uczniów SP 4-6; 31% uczniów klas SP 7-8 oraz 58% gimnazjalistów.**

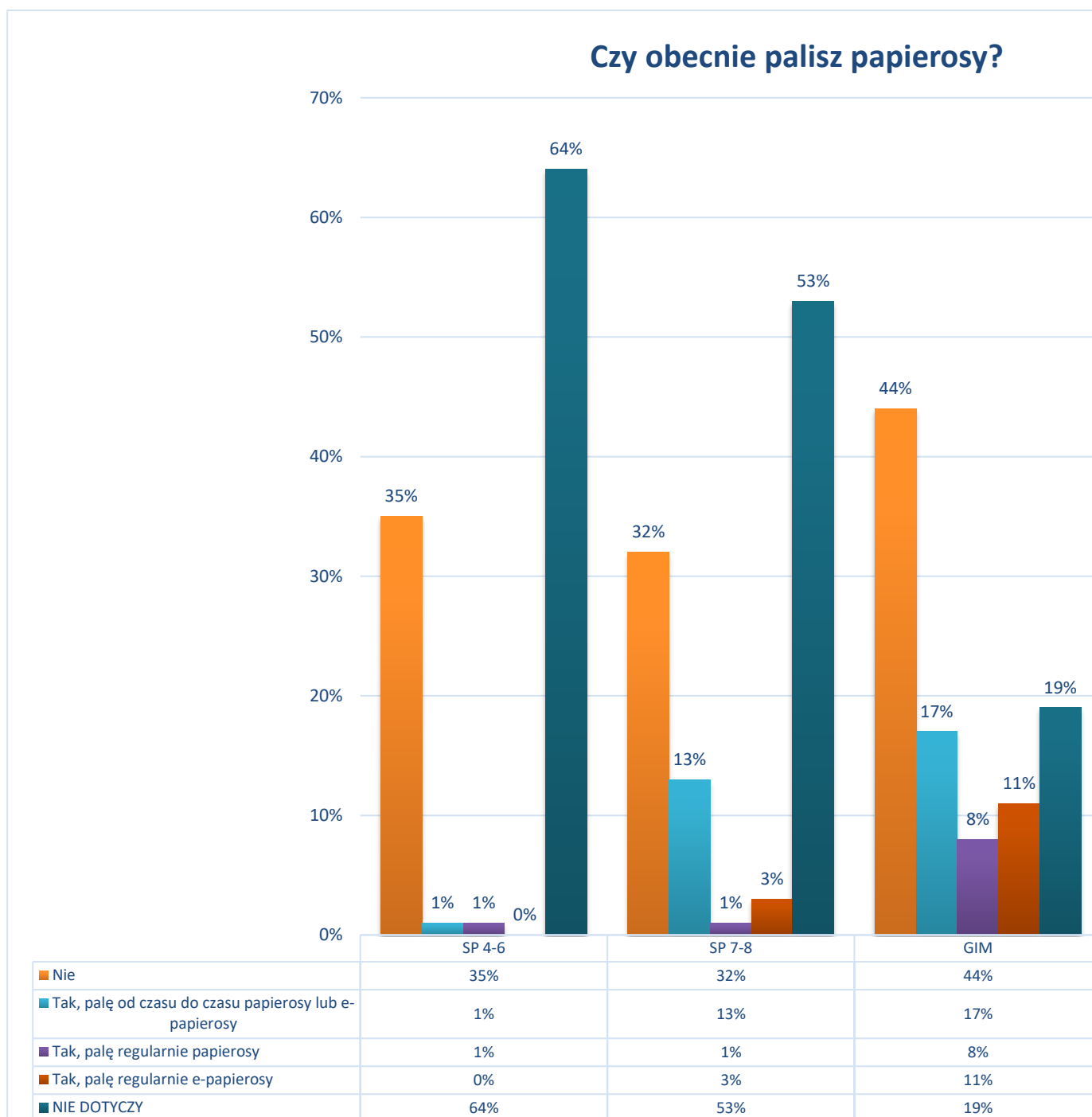

Najczęściej wskazywaną przez starszych uczniów okolicznością zapalenia pierwszego papierosa było spotkanie ze znajomymi (SP 4-6: 3%; SP 7-8: 20%; GIM: 31%). Najmłodszych uczniów wydaje się ten problem dotyczyć w najmniejszym stopniu (91%).

Okoliczności inicjacji nikotynowej

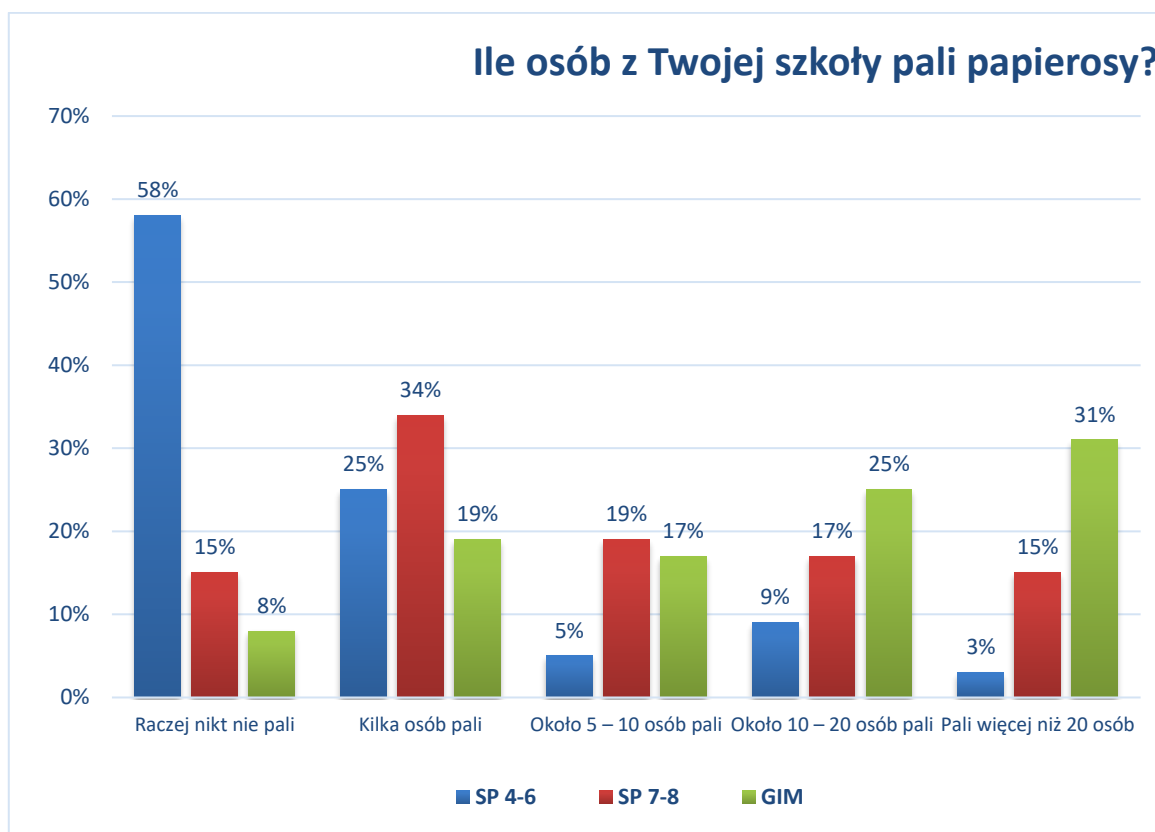
Większość uczniów z gminy Kostomłoty, którzy mają za sobą inicjację nikotynową, aktualnie nie pali papierosów (SP 4-6: 99%; SP 7-8: 85%; GIM: 63%)⁹.

⁹ Suma odpowiedzi *Nie* i *Nie dotyczy*.

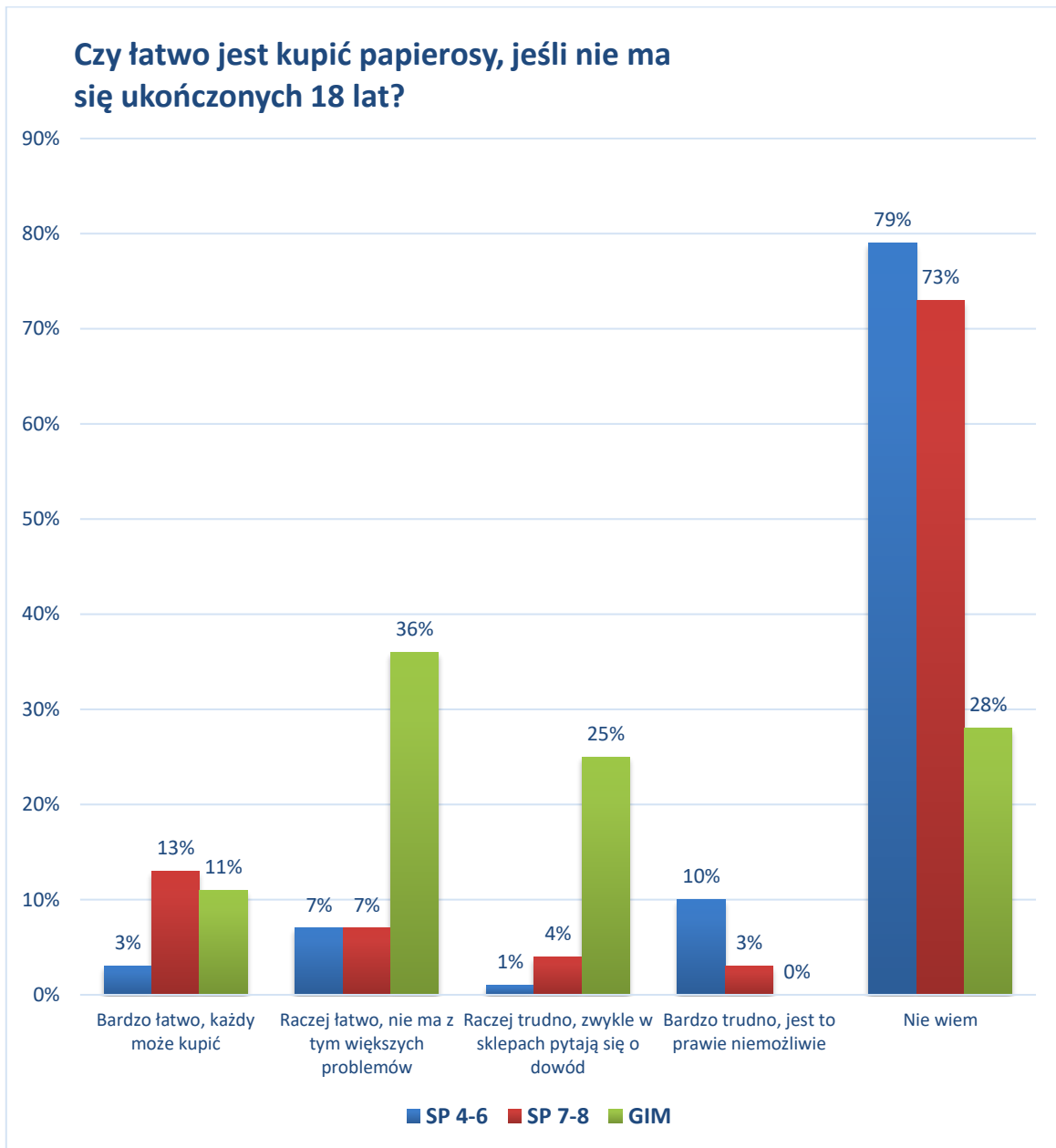

Uczniowie najmłodszych klas podstawowych prawie w większości oceniają, że ich koledzy raczej nie palą lub pali tylko kilka osób (łącznie 83%). Inaczej kształtują się wyniki wśród starszych i najstarszych uczniów. Wśród uczniów klas SP 7-8 podobnie stwierdza już 49% uczniów i 27% uczniów klas gimnazjalnych.

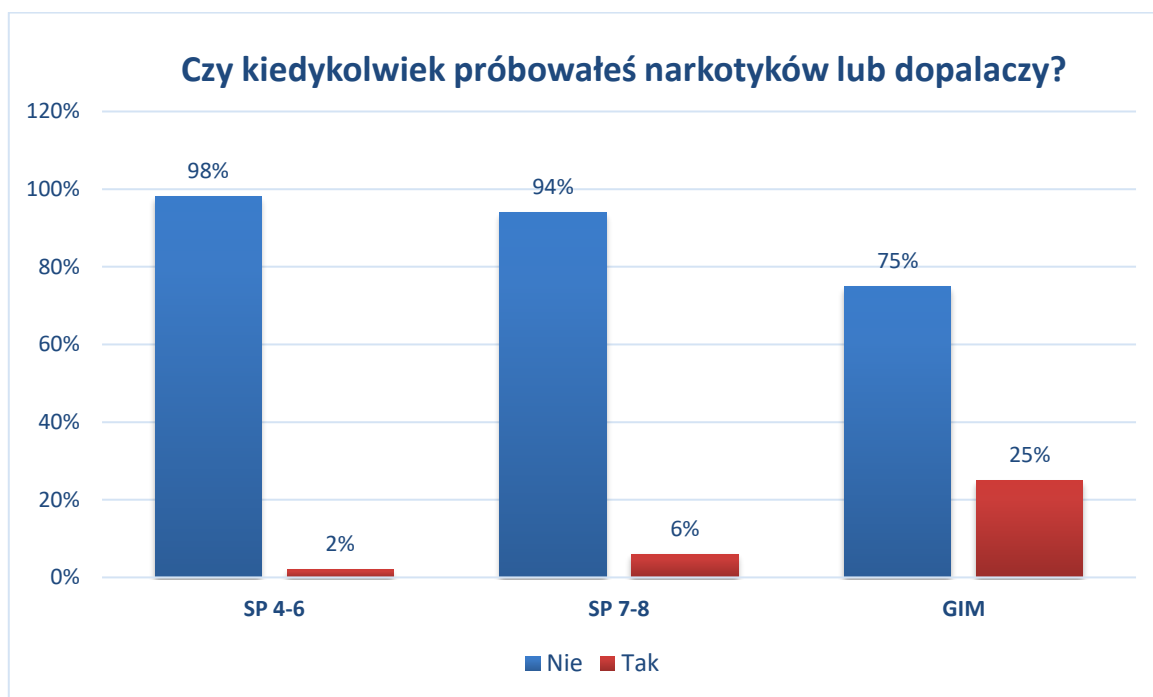
W kolejnym pytaniu uczniowie udzielali odpowiedzi na temat subiektywnej oceny łatwości, z jaką można dokonać zakupu papierosów. **Ponad połowa uczniów klas podstawowych nie znało odpowiedzi na to pytanie (SP 4-6: 79%; SP 7-8: 73%).** Gimnazjaliści mają w tym względzie bardziej zróżnicowane poglądy.

28% uczniów GIM wskazało, że nie wie, a łącznie 47% z nich oceniło, że raczej i bardzo łatwo jest kupić papierosy osobom poniżej 18 roku życia.

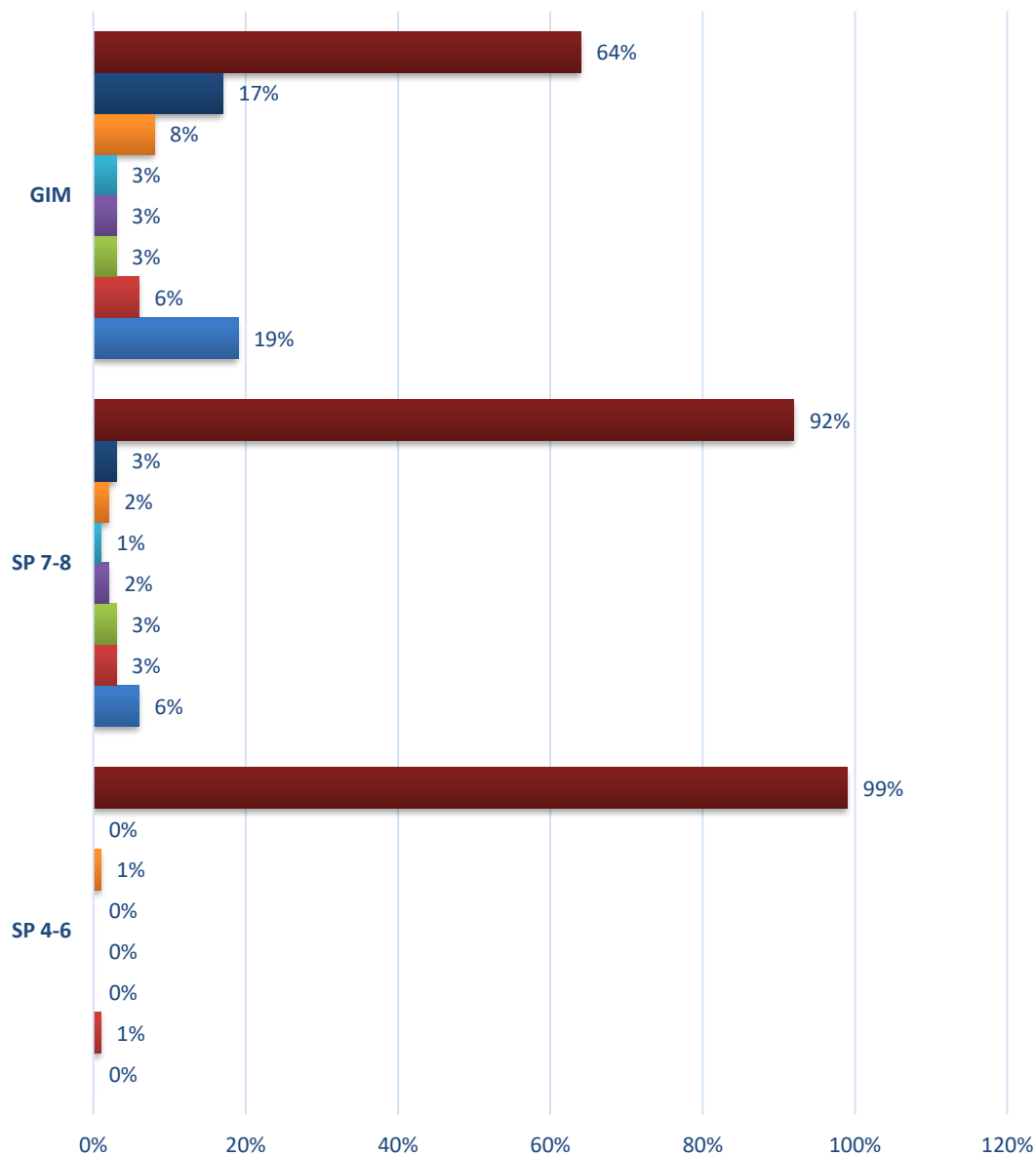
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NARKOTYKI I DOPALACZE

Wyniki badań wskazują, że generalnie badani uczniowie nie przejawiają problemów związanych z próbami przyjmowania narkotyków lub dopalaczy: SP 4-6: 98%; SP 7-8: 94%; GIM: 75%.

Substancje, które przyjmowały osoby deklarujące kontakt z narkotykami to głównie marihuana (SP 7-8: 6%; GIM: 19%). Wśród najstarszych uczniów pojawiają się także odpowiedzi dotyczące haszyszu, amfetaminy, LSD oraz ekstazy. Powyższe wartości jednak odzwierciedlają pojedyncze deklaracje uczniów, ponieważ zdecydowana większość badanych wskazała, że ten problem ich nie dotyczy (SP 4-6: 99%; SP 7-8: 92%; GIM: 64%).

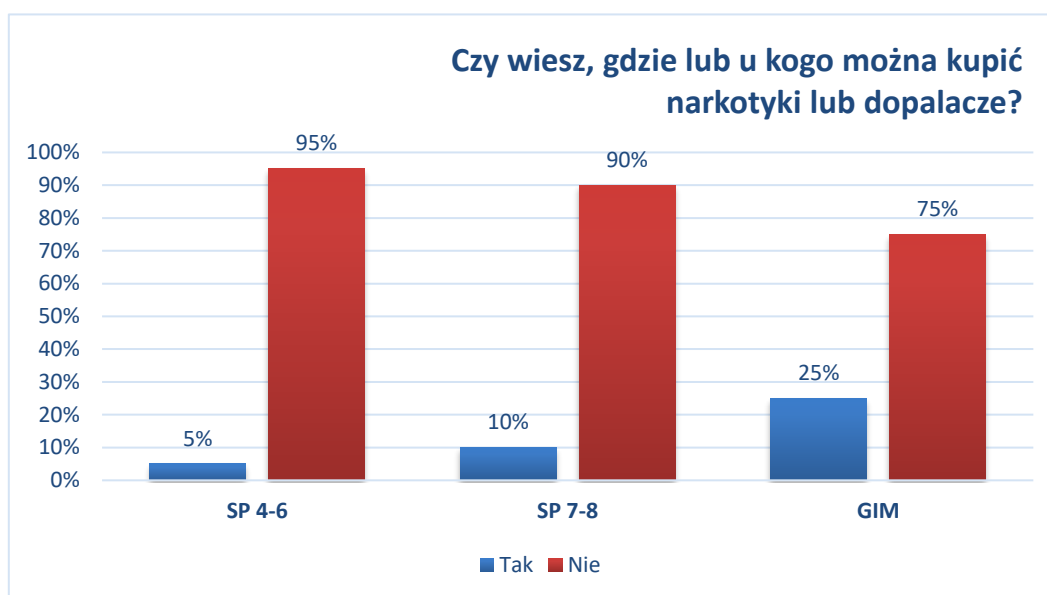
Rodzaj przyjmowanych substancji (pytanie wielokrotnego wyboru)

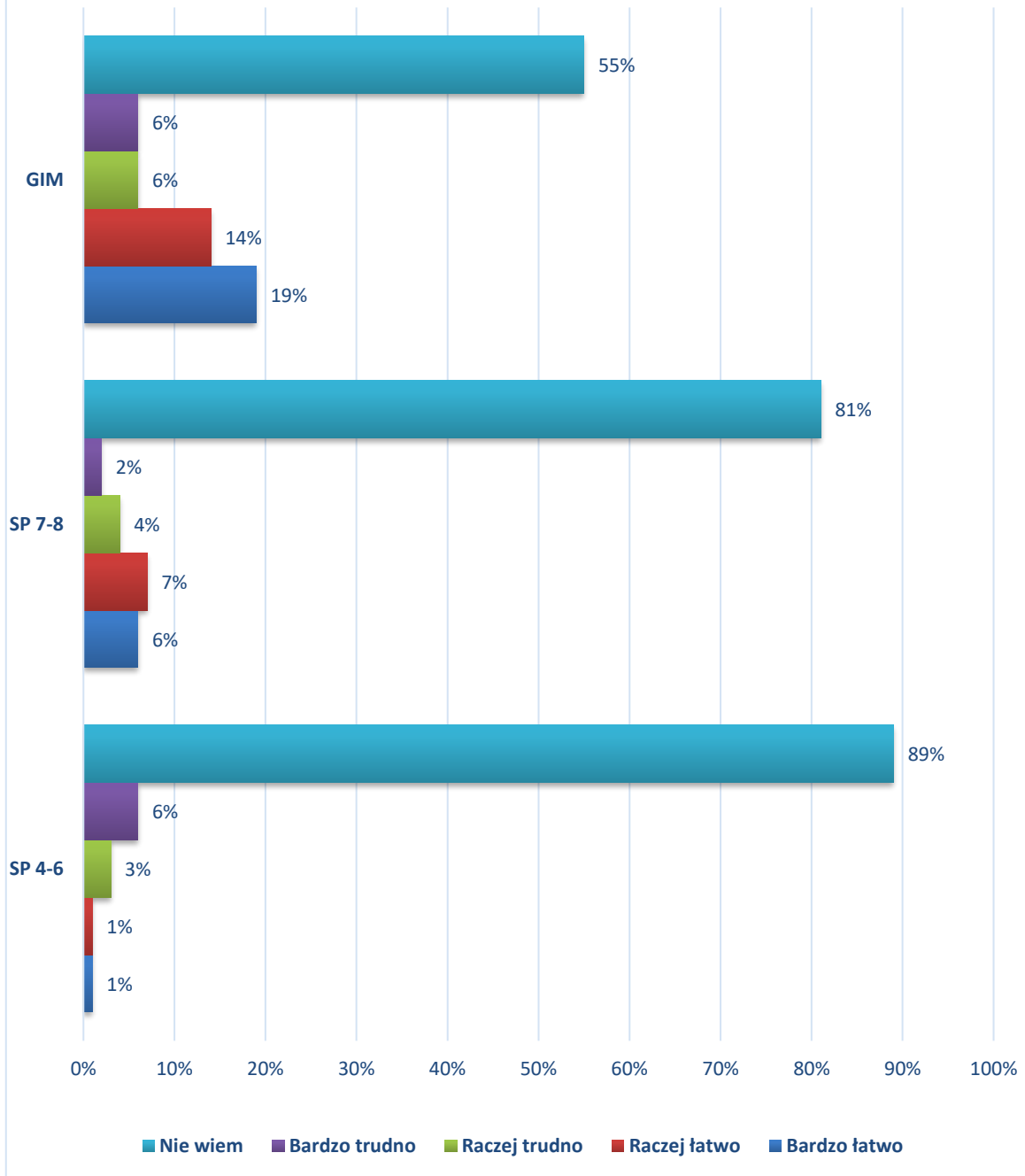
	SP 4-6	SP 7-8	GIM
■ NIE DOTYCZY	99%	92%	64%
■ Inne	0%	3%	17%
■ Dopalacze	1%	2%	8%
■ Ekstazy	0%	1%	3%
■ LSD	0%	2%	3%
■ Amfetamina	0%	3%	3%
■ Haszysz	1%	3%	6%
■ Marihuana	0%	6%	19%

Na pytanie: „**Jak często przyjmujesz narkotyki lub dopalacze?**” uczniowie w większości odpowiedzi deklarowali, że ten problem ich nie dotyczy: SP 4-6: 100%; SP 7-8: 89%; GIM: 82%.

Poniższe wykresy przedstawiają wiedzę na temat źródeł pozyskiwania narkotyków oraz subiektywną ocenę dostępności narkotyków i dopalaczy. **Zdecydowana większość uczniów klasy podstawowych (SP 4-6: 95%; SP 7-8: 90%) i klas gimnazjalnych (75%) nie wiedzą, gdzie można kupić narkotyki lub dopalacze.**

Czy łatwo jest kupić narkotyki w Twoim środowisku?

POSTAWY WOBEC SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH

Zbadaliśmy postawy i przekonania uczniów na temat różnych substancji psychoaktywnych. Wyniki zamieszczone są w tabelach poniżej.

Przekonania dotyczące substancji psychoaktywnych w klasach SP 4-6

<i>Twierdzenia</i>	<i>Zdecydowanie zgadzam się</i>	<i>Raczej zgadzam się</i>	<i>Raczej nie zgadzam się</i>	<i>Zdecydowanie nie zgadzam się</i>
Alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce.	32%	27%	14%	27%
Picie alkoholu pomaga się wyluzować i zapomnieć o smutkach.	8%	12%	21%	58%
Alkohol jest szkodliwy, szczególnie dla osób poniżej 18 roku życia.	60%	7%	8%	25%
To normalne, że osoby w moim wieku piją regularnie alkohol. Warto korzystać ze wszystkich sposobów na dobrą zabawę.	5%	6%	16%	74%
Bez alkoholu nie można się dobrze bawić na imprezie.	9%	5%	18%	69%
Dopalacze są mniej szkodliwe niż narkotyki.	8%	17%	24%	51%
To normalne, że osoby w moim wieku próbują narkotyków i dopalaczy. Wszystko jest dla ludzi!	7%	3%	11%	79%
Od dopalaczy można uzależnić się tak samo jak od narkotyków.	51%	16%	8%	25%
Jeśli ktoś bierze narkotyki z umiarem, to się nie uzależni.	10%	10%	24%	56%
Palenie papierosów jest modne w mojej szkole.	1%	8%	22%	68%

Przekonania dotyczące substancji psychoaktywnych w klasach SP 7-8

<i>Twierdzenia</i>	<i>Zdecydowanie zgadzam się</i>	<i>Raczej zgadzam się</i>	<i>Raczej nie zgadzam się</i>	<i>Zdecydowanie nie zgadzam się</i>
Alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce.	25%	37%	13%	25%
Picie alkoholu pomaga się wyluzować i zapomnieć o smutkach.	10%	19%	34%	37%
Alkohol jest szkodliwy, szczególnie dla osób poniżej 18 roku życia.	53%	22%	10%	16%
To normalne, że osoby w moim wieku piją regularnie alkohol. Warto korzystać ze wszystkich sposobów na dobrą zabawę.	11%	4%	25%	60%
Bez alkoholu nie można się dobrze bawić na imprezie.	14%	9%	22%	55%
Dopalacze są mniej szkodliwe niż narkotyki.	8%	14%	17%	62%
To normalne, że osoby w moim wieku próbują narkotyków i dopalaczy. Wszystko jest dla ludzi!	6%	3%	20%	72%
Od dopalaczy można uzależnić się tak samo jak od narkotyków.	61%	17%	7%	16%
Jeśli ktoś bierze narkotyki z umiarem, to się nie uzależni.	19%	8%	23%	49%
Palenie papierosów jest modne w mojej szkole.	9%	18%	41%	33%

Przekonania dotyczące substancji psychoaktywnych w klasach GIM

<i>Twierdzenia</i>	<i>Zdecydowanie zgadzam się</i>	<i>Raczej zgadzam się</i>	<i>Raczej nie zgadzam się</i>	<i>Zdecydowanie nie zgadzam się</i>
Alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce.	11%	28%	31%	31%
Picie alkoholu pomaga się wyluzować i zapomnieć o smutkach.	17%	28%	31%	25%
Alkohol jest szkodliwy, szczególnie dla osób poniżej 18 roku życia.	39%	31%	11%	19%
To normalne, że osoby w moim wieku piją regularnie alkohol. Warto korzystać ze wszystkich sposobów na dobrą zabawę.	17%	14%	33%	36%
Bez alkoholu nie można się dobrze bawić na imprezie.	14%	14%	22%	50%
Dopalacze są mniej szkodliwe niż narkotyki.	11%	11%	11%	67%
To normalne, że osoby w moim wieku próbują narkotyków i dopalaczy. Wszystko jest dla ludzi!	3%	19%	19%	58%
Od dopalaczy można uzależnić się tak samo jak od narkotyków.	72%	14%	0%	14%
Jeśli ktoś bierze narkotyki z umiarem, to się nie uzależni.	6%	8%	33%	53%
Palenie papierosów jest modne w mojej szkole.	28%	19%	25%	28%

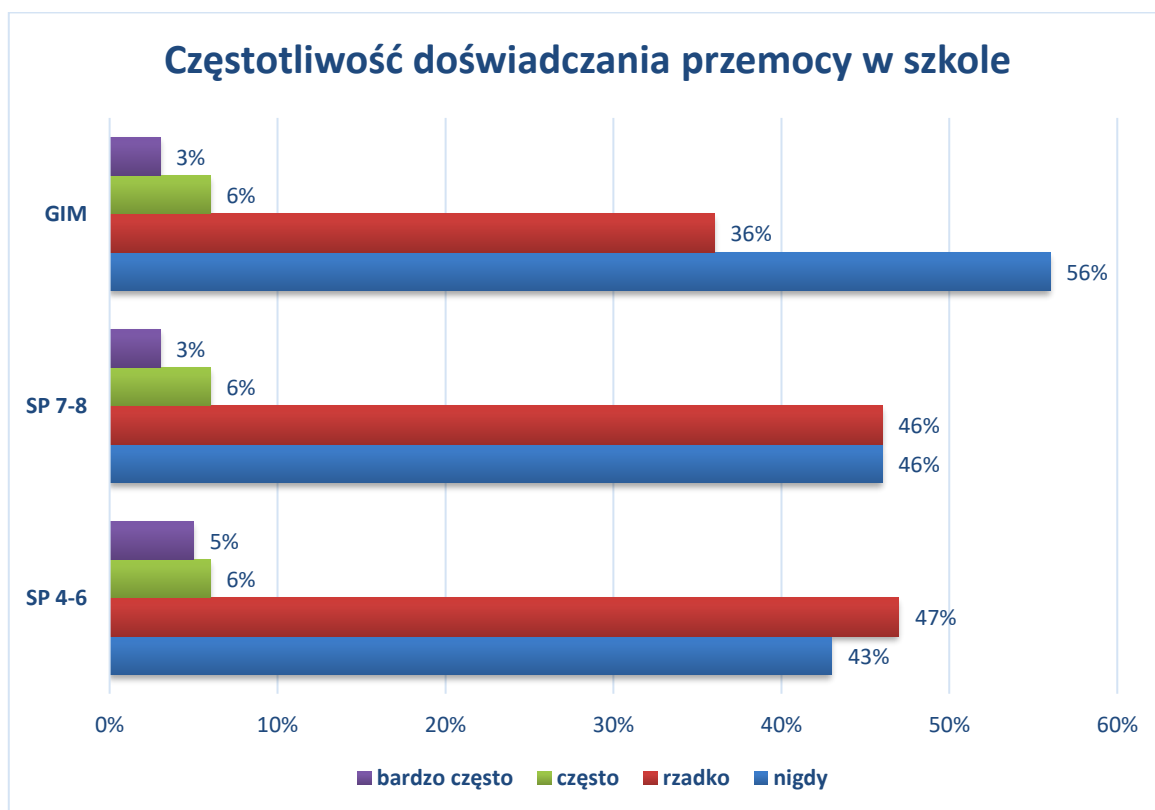

PRZEMOC W SZKOLE

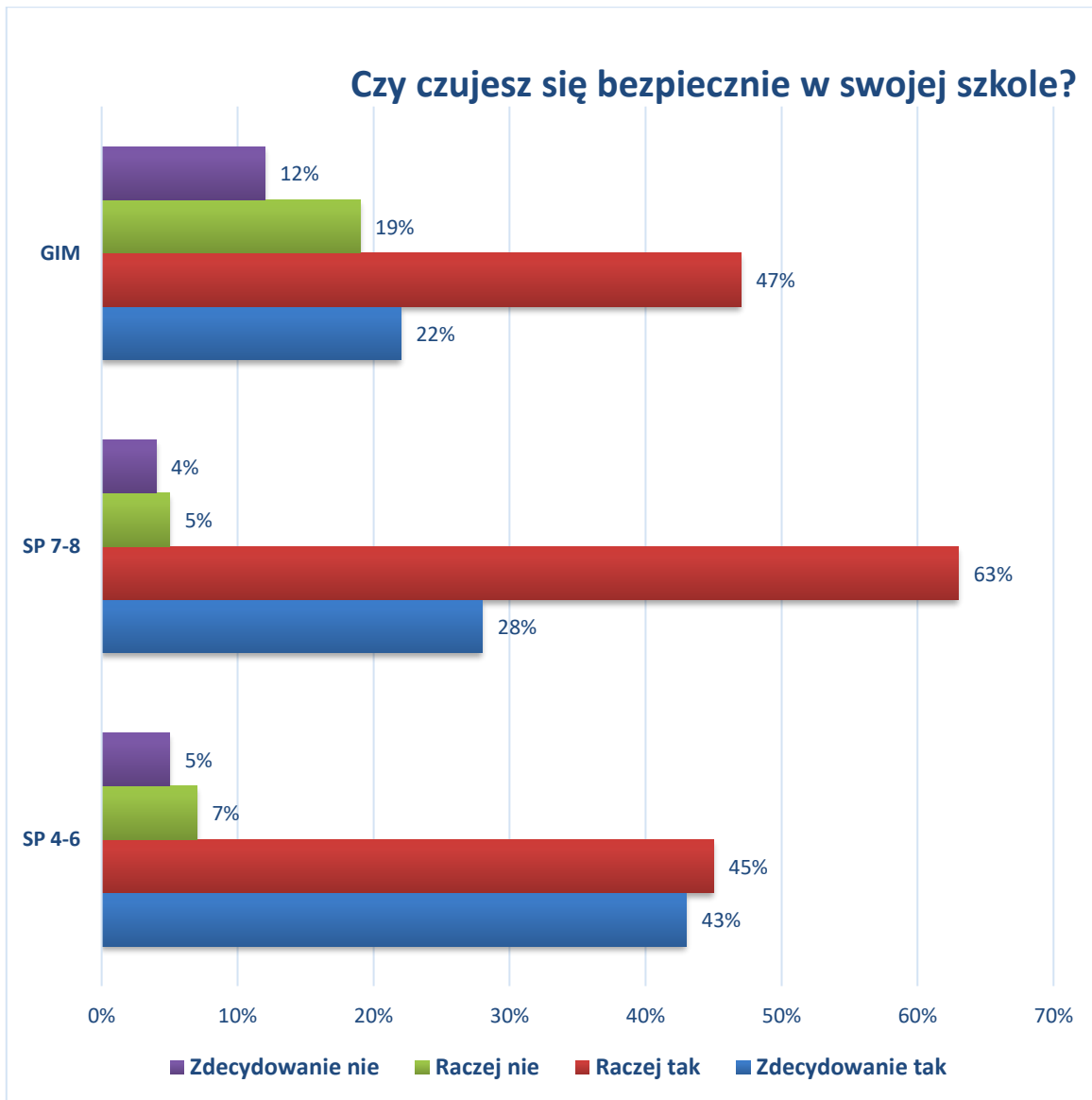
Zjawisko przemocy w środowisku młodych ludzi staje się problemem coraz bardziej aktualnym i wymagającym podjęcia odpowiednich rozwiązań. Agresja ujawniająca się w szkole często ma swoje źródła w przemocy domowej, kiedy rodzice uczą swoje dzieci niewłaściwych wzorców reagowania i podejmowania kontaktów z innymi ludźmi. Przeprowadzone ankiety w gminie Kostomłoty pozwalają przyjrzeć się dokładniej nasileniu zjawiska agresji w środowisku szkolnym.

W ankiecie wytłumaczyliśmy uczniom, że przemoc może mieć formę fizyczną (np. bicie, popychanie) lub psychiczną (np. przezywanie, straszenie, wykluczanie z grupy). Zapytaliśmy ich, jak często doświadczają jakichkolwiek form przemocy.

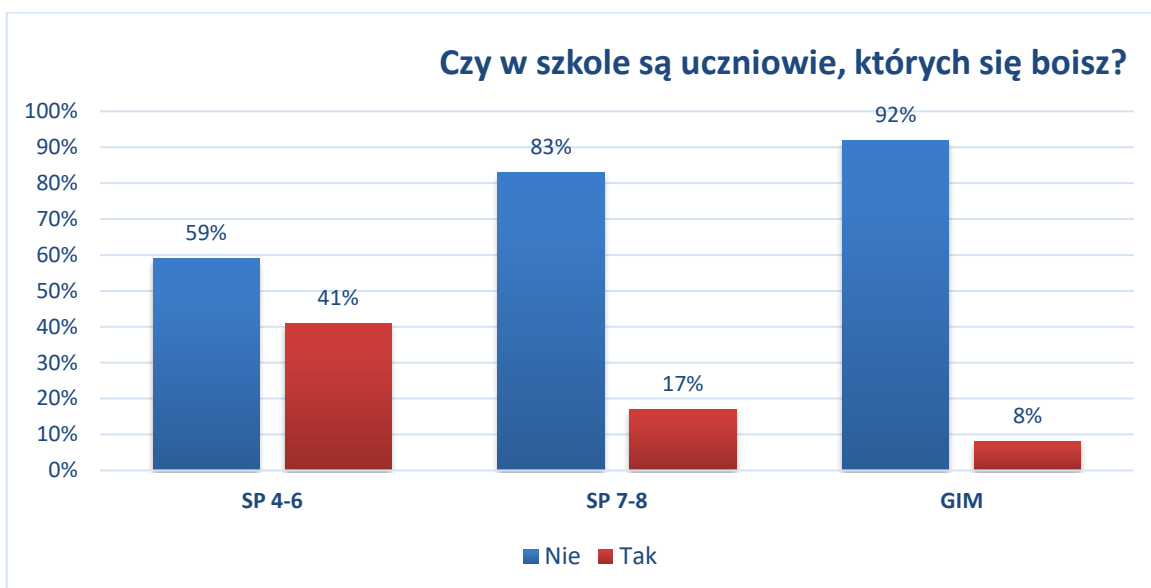
Spora część badanych uczniów deklaruje, że nie jest ofiarą przemocy szkolnej (SP 4-6: 43%; SP 7-8: 46%; GIM: 56%). Relatywnie niewielki odsetek uczniów (SP 4-6: 6%; SP 7-8: 6%; GIM: 6%) przyznaje, że często doświadczają w szkole przemocy w różnorodnych formach (fizycznej bądź psychicznej).

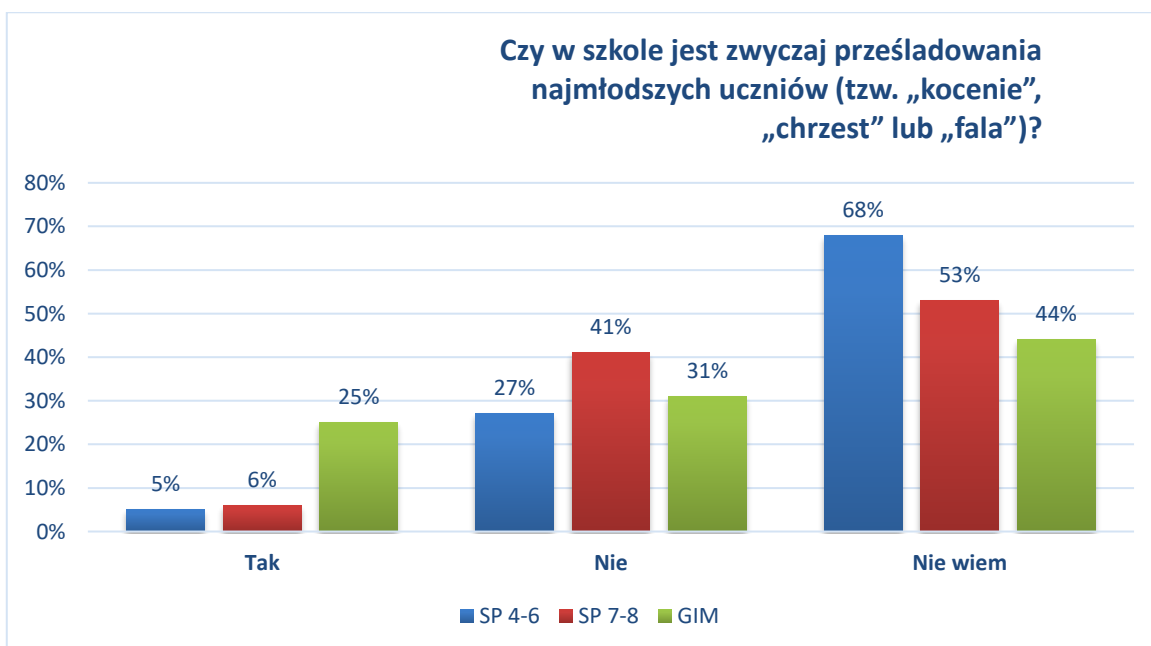
W następnym pytaniu nawiązaliśmy do poczucia bezpieczeństwa w szkole. Jak się okazało łącznie 12% uczniów SP 4-6; 9% uczniów SP 7-8 oraz 31% uczniów GIM nie czuje się w szkole bezpiecznie.

W następnym pytaniu uczniowie zostali poproszeni o wskazanie czy są w szkole uczniowie, których się obawiają. **Można przyjąć, że spora część badanych uczniów zasadniczo w szkole czuje się bezpiecznie: SP 4-6: 59%; SP 7-8: 83%; GIM: 92%.** Warty zwrócenia uwagi jest fakt, że poziom pozytywnych deklaracji obniża się wraz z wiekiem uczniów.

Z odpowiedzi udzielonych przez uczniów wynika, że w szkołach obecny jest zwyczaj „chrztu” uczniów – przyznaje to 5% uczniów SP 4-6; 6% uczniów SP 7-8 oraz 25% uczniów GIM.

UZALEŻNIENIE OD INTERNETU I CYBERPRZEMOC

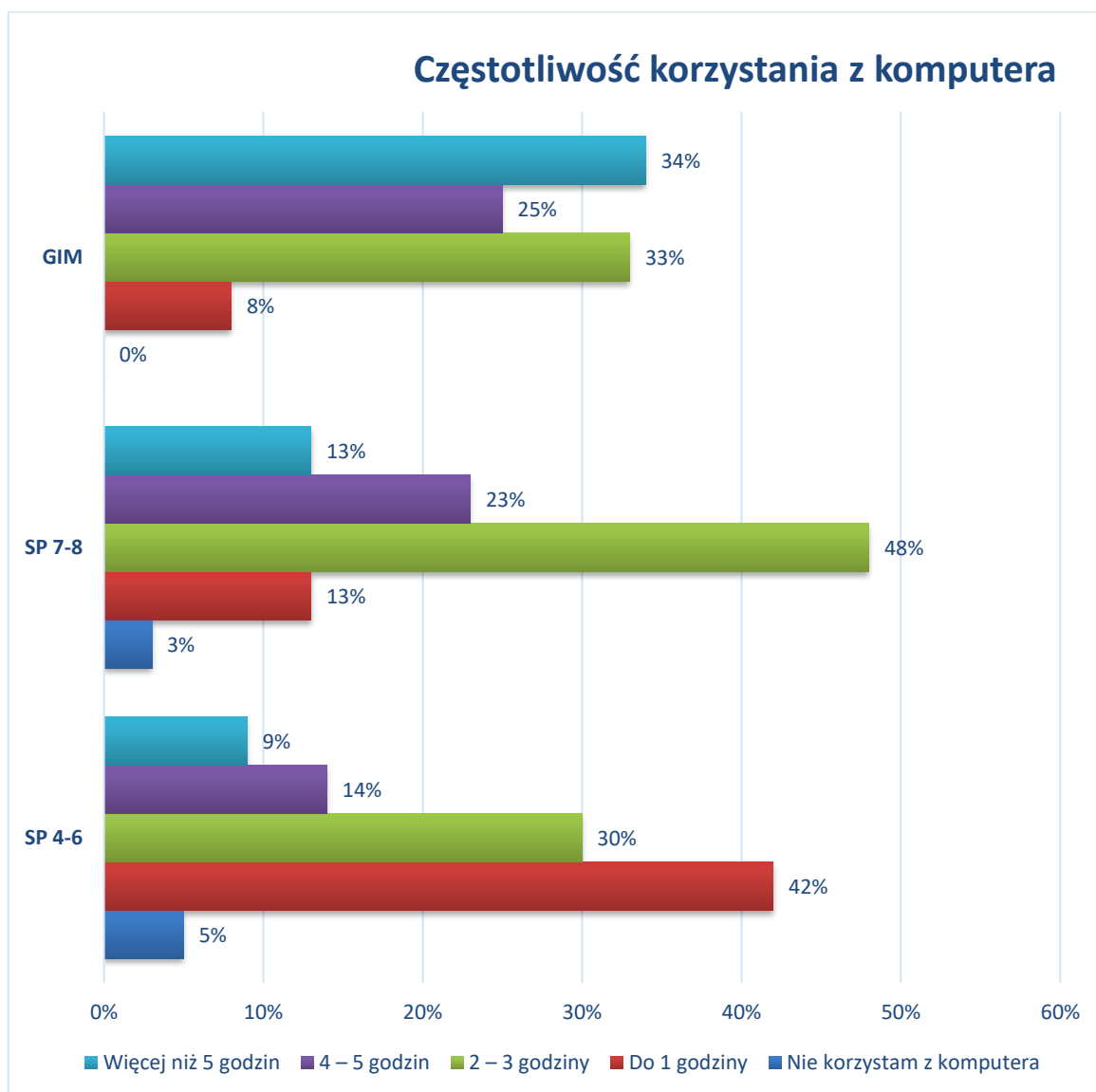
Nadmierne korzystanie z Internetu staje się dziś niezwykle poważnym problemem społecznym. Na ryzyko uzależnienia szczególnie narażone są dzieci i młodzież, dla których Internet jest nieodłącznym elementem ich codziennej aktywności, życia społecznego oraz rozrywki. Badania pokazują, że problem staje się coraz poważniejszy i wymaga szybkiej reakcji rodziców, opiekunów i pedagogów. W Polsce 23% badanych nastolatków (w wieku 11–16 lat) stwierdziło u siebie przynajmniej jeden z badanych symptomów nadużywania Internetu. Najczęściej występujący symptom to surfowanie po Internecie nawet wtedy, kiedy to specjalnie nie jest interesujące (38%) oraz zaniedbywanie rodziny, znajomych i nauki szkolnej (35%)¹⁰.

Większość uczniów spędza przed komputerem od dwóch do trzech godzin dziennie (SP 4-6: 30%; SP 7-8: 48%; GIM: 33%).

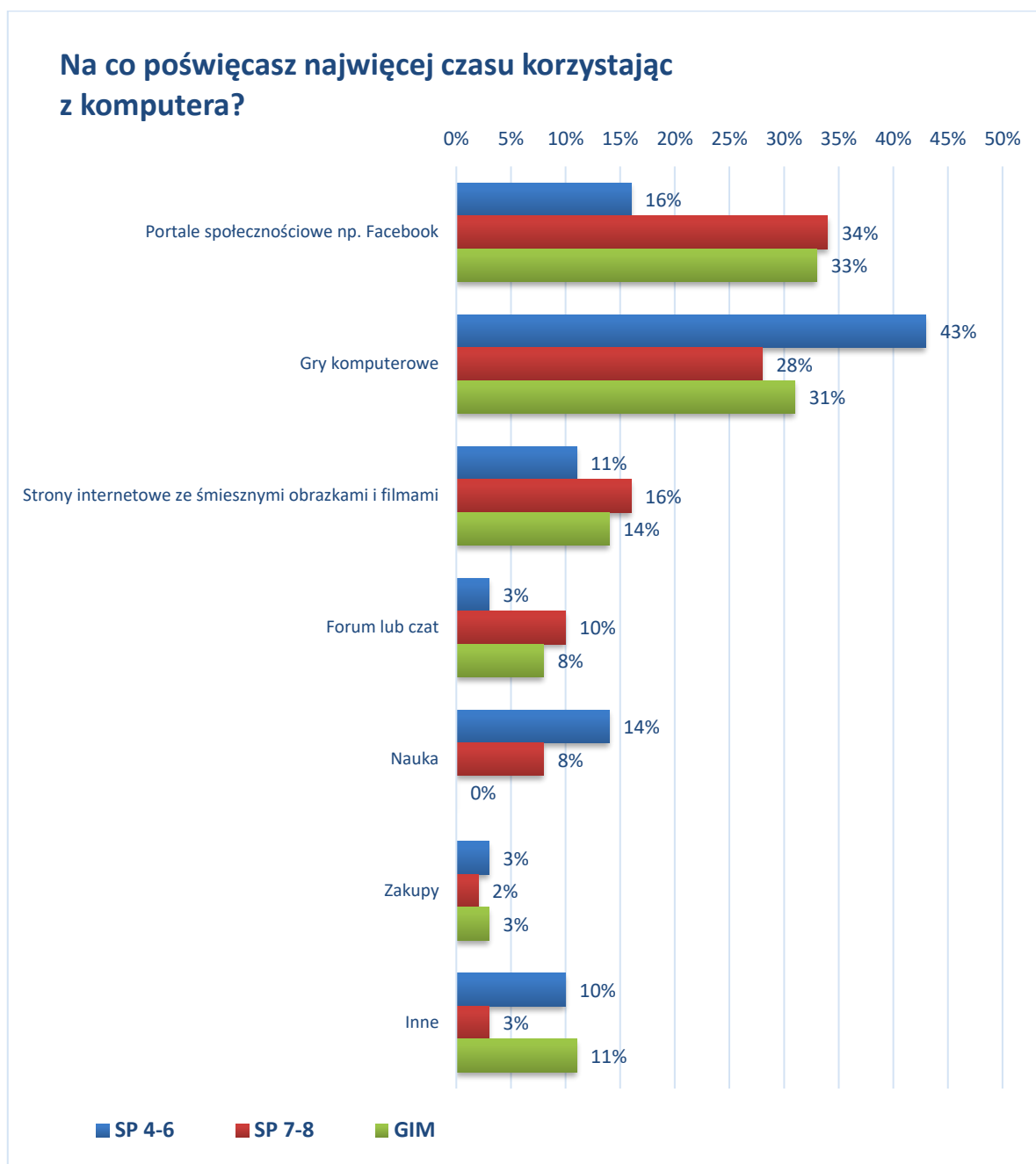
Aczkolwiek, spora część najstarszych uczniów (34%) spędza przed komputerem od czterech do pięciu godzin, co w praktyce może oznaczać, że po przyjściu ze szkoły korzystanie z komputera jest wśród tych uczniów jedyną formą spędzania czasu.

---

¹⁰ L. Kirwil L., *Polskie dzieci w Internecie. Zagrożenia i bezpieczeństwo – część 2. Częściowy raport z badań EU Kids Online II*, SWPS, Warszawa 2011.

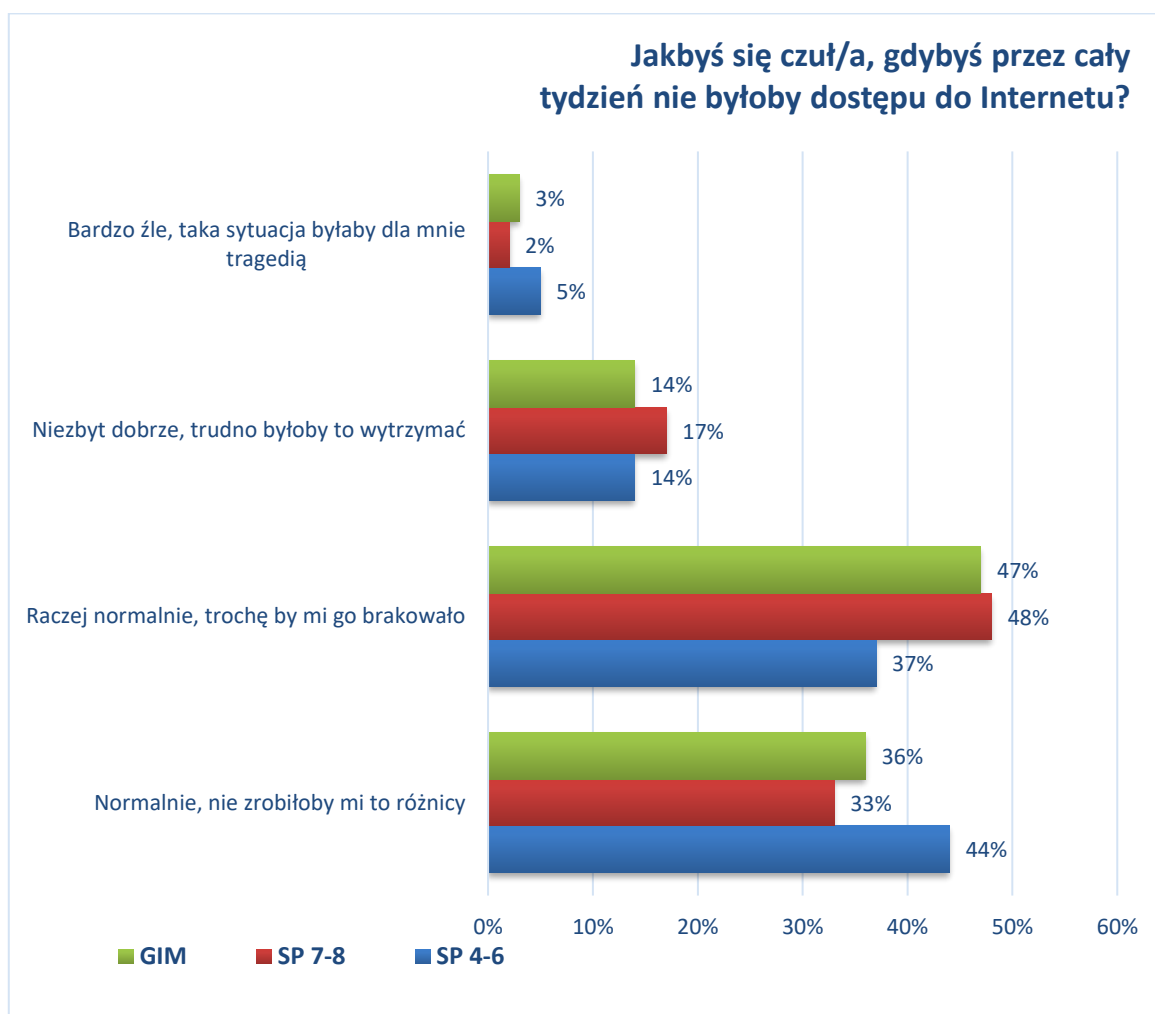
Zapytaliśmy uczniów, w jaki sposób najczęściej wykorzystują komputer, kiedy spędzają przy nim czas. **Najbardziej popularnymi formami okazują się być portale społecznościowe (SP 4-6: 16%; SP 7-8: 34%; GIM: 33%) oraz gry komputerowe (SP 4-6: 43%; SP 7-8: 28%; GIM: 31%).**

44% najmłodszych uczniów klas podstawowych; 33% uczniów SP 7-8 oraz 36% uczniów GIM deklaruje, że brak dostępu do Internetu nie miałby dla nich znaczenia lub też wpływ ten byłby niewielki. Aczkolwiek, spora część uczniów także przyznaje, że odczułoby brak dostępu do Internetu (SP 4-6:37%; SP 7-8: 48%; GIM: 47%).

Jednocześnie relatywnie niewielka grupa uczniów stwierdziła, że korzystanie z komputera jest dla nich na tyle istotne, że brak takiej możliwości odczuliby negatywnie. Warto zauważyć, że gorzej z utrudnionym dostępem do nowoczesnych technologii radziliby sobie uczniowie szkoły podstawowej. Należy tutaj zaznaczyć, że dzieci i młodzież, tak samo jak dorośli, nie zawsze potrafią dokonać „uczciwej” samooceny swoich negatywnych przyzwyczajęń czy nawyków, dlatego należy mieć na uwadze, że ten odsetek w rzeczywistości może być jeszcze wyższy.

Internet jako nieocenione narzędzie komunikacji, edukacji oraz rozrywki jest atrakcyjnym medium. Należy jednak pamiętać, że korzystanie z Internetu może wiązać się z występowaniem licznych zagrożeń: przestępstw internetowych, cyberbullyingu, stalkingu, sekstingu, szantażu, podszywania się, hatingu. W badaniu postanowiliśmy

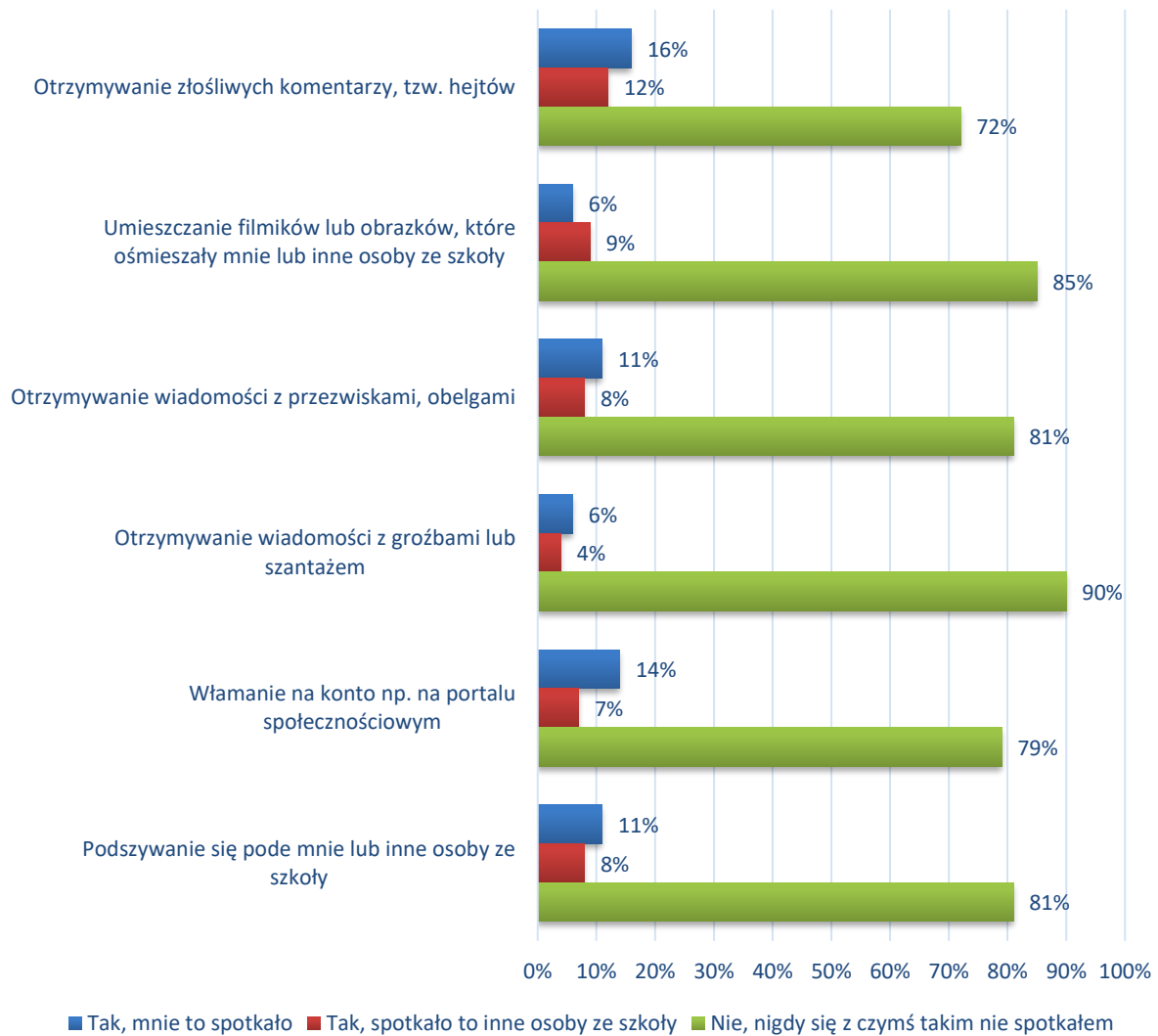
sprawdzić doświadczenia związane z cyberprzemocą. Wyniki badań wskazują, że uczniom w gminie Kostomłoty nie są obce wymienione poniżej doświadczenia.

16% uczniów SP 4-6; 35% uczniów klas SP 7-8 oraz 37% uczniów GIM doświadczyło w przestrzeni internetowej zjawiska hatingu, nazywanego potocznie przez uczniów „hejtowaniem”. Polega ono na otrzymywaniu obraźliwych komentarzy atakujących bezpośrednio osobę. Komentarze takie są widoczne publicznie w serwisach społecznościowych i często występują w formie zmasowanej – jeden negatywny komentarz powoduje falę kolejnych. Dla dorastającej młodzieży doświadczenie hatingu może być niezwykle traumatyczne. Okres dojrzewania jest czasem, gdy środowisko rówieśnicze stanowi najmocniejszy punkt odniesienia. Odrzucenie, a wręcz nienawiść ze strony innych młodych osób może stanowić zagrożenie dla poczucia własnej wartości i rozwijającej się tożsamości.

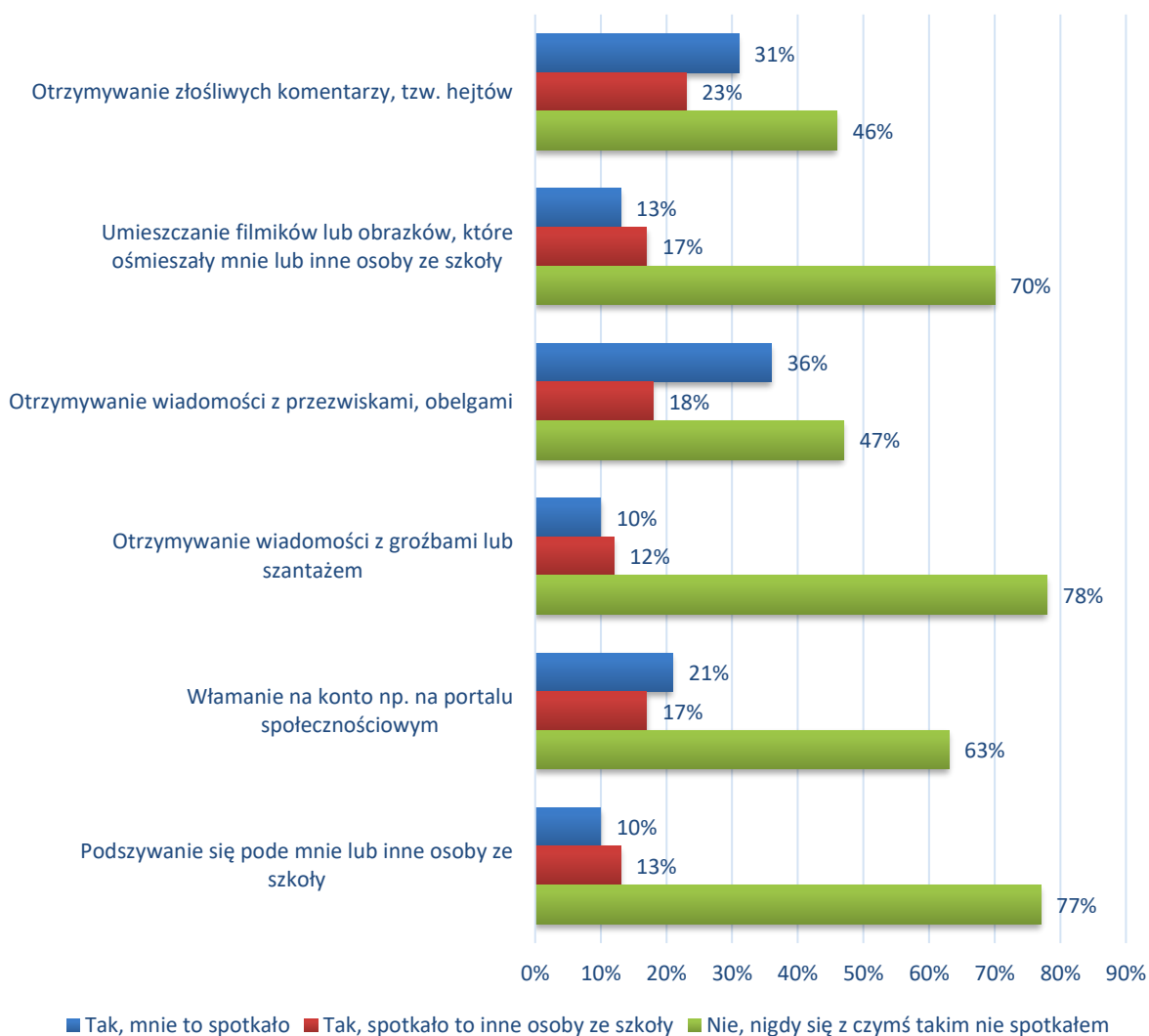
Uczniowie dość często otrzymywali wiadomości z obelgami (SP 4-6: 11%; SP 7-8: 36%; GIM: 36%) oraz często padali też ofiarami włamania na konto (SP 4-6: 14%; SP 7-8: 21%; GIM: 22%).

Wskazuje to na konieczność szerokiej edukacji z zakresu bezpiecznego korzystania z Internetu: wspierania świadomości prawnej, umiejętności ochrony przez niebezpiecznymi sytuacjami, wiedzy dotyczącej ochrony własnych danych.

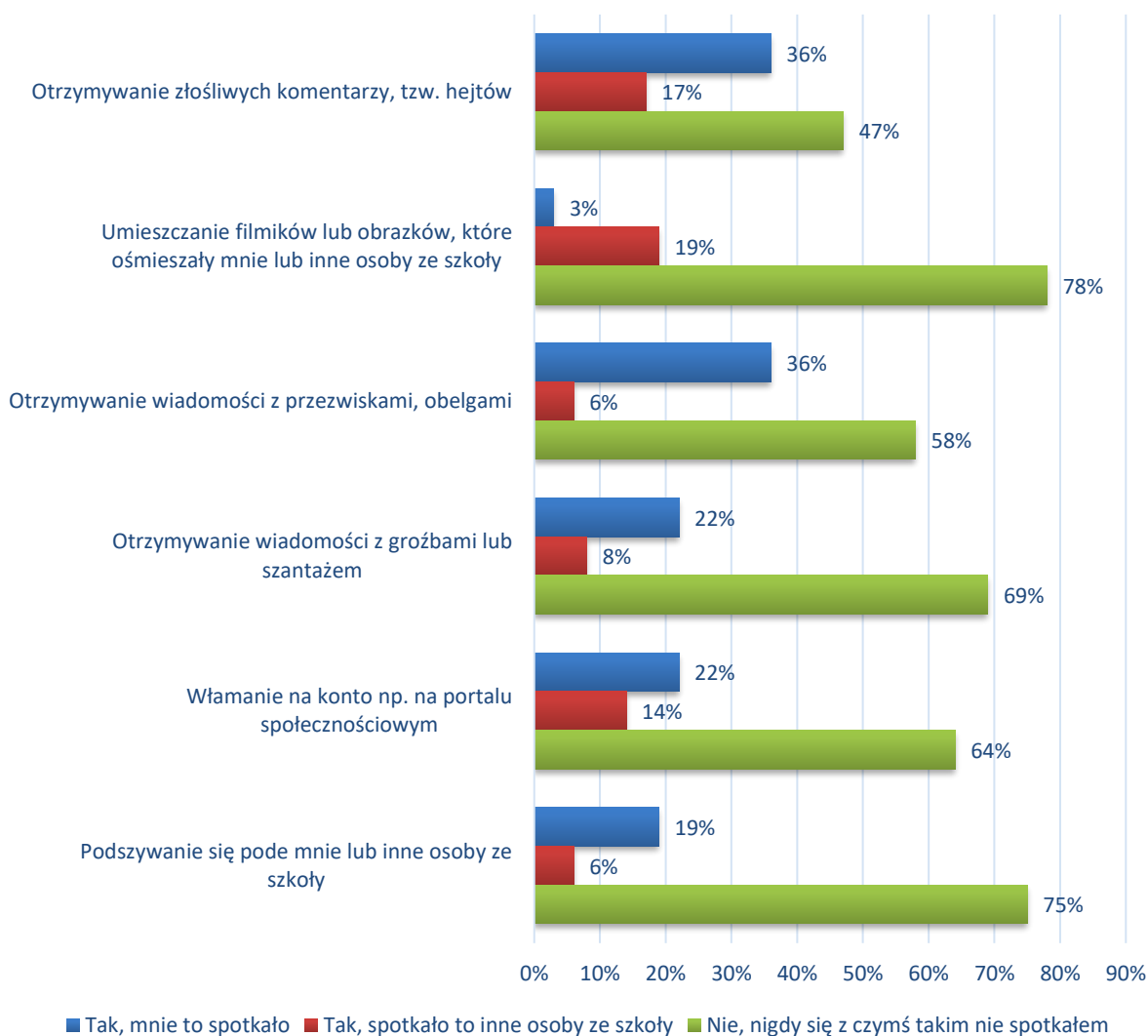
Styczność z cyberprzemocą: SP 4-6

Styczność z cyberprzemocą: SP 7-8

Styczność z cyberprzemocą - GIM

HAZARD

Prawie 5% młodzieży gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej gra na automatach o niskich wygranych stanowi jedną z często praktykowanych form spędzania czasu wolnego (przynajmniej raz na tydzień lub prawie codziennie)¹¹. Nastolatki w stopniu większym niż osoby dorosłe są podatne na patologiczny hazard, a zwłaszcza na negatywne skutki gier¹². Faktem jest, że – szczególnie dla młodzieży – hazard w Internecie jest generalnie dużo łatwiej dostępny niż hazard tradycyjny, ze względu na mniejszą kontrolę wieku oraz możliwość grania o dużo niższe stawki¹³.

Poniższe wykresy ilustrują popularność gier hazardowych wśród młodych mieszkańców gminy Kostomłoty.

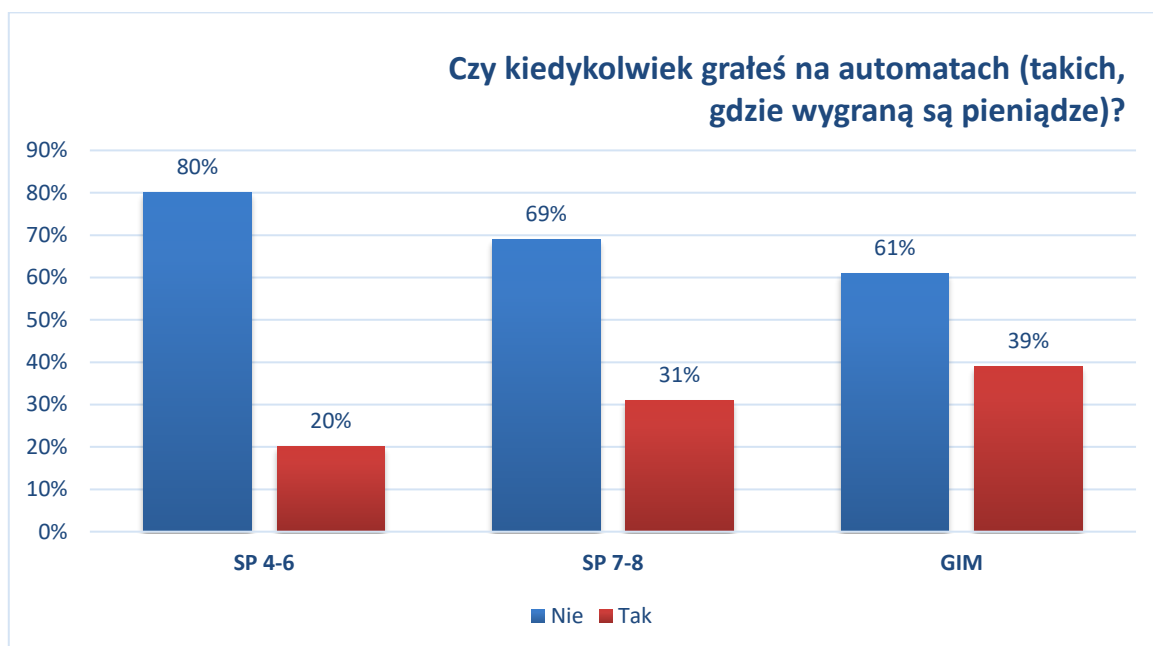
Większość uczniów nie korzystała nigdy z formy „rozrywki” jaką jest gra na automatach (SP 4-6: 77%; SP 7-8: 76%; GIM: 86%). Aczkolwiek, ogólny odsetek uczniów, którzy mieli kontakt z grą na automatach, jest zauważalny.

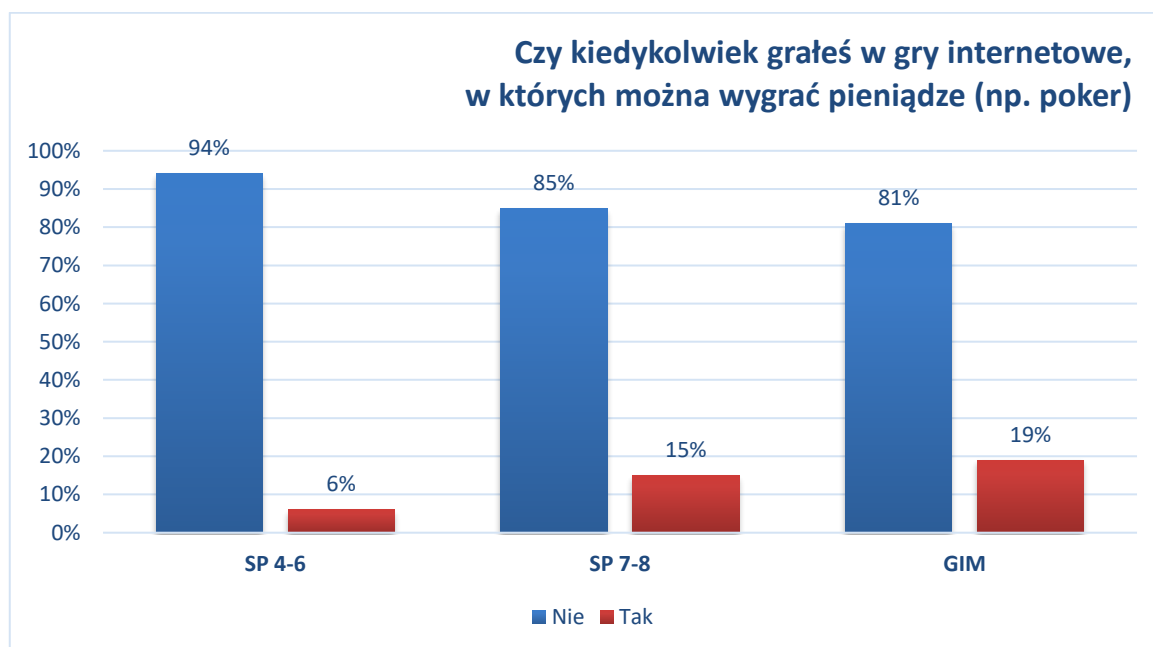
¹¹ P. Sobierajski, J. Szczepkowski, *Postawy zdrowotne młodzieży gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej*, Wydawnictwo Edukacyjne Akapit, Toruń 2011.

¹² M. Griffiths M., *Gry i hazard. Uzależnienia dzieci w okresie dorastania*, GWP, Gdańsk 2004.

¹³ M. Griffiths M., Gambling Addiction on the Internet, w: Young K. S., Abreu N. de (ed.), *Internet Addiction. A Handbook and Guide to Evaluation and Treatment*, Hoboken: John Wiley and Sons.

W porównaniu do gier na automatach, internetowe gry „na pieniądze” są mniej popularne wśród dzieci i młodzieży z gminy Kostomłoty (SP 4-6: 90%; SP 7-8: 87%; GIM: 86%).

WYBRANE ZAGADNIENIA Z ESPAD-U. PORÓWNANIE WYNIKÓW BADANIA UCZNIÓW Z GMINY KOSTOMŁOTY Z WYNIKAMI PRÓBY OGÓLNOPOLSKIEJ Z 2015 ROKU

METODOLOGIA

W niniejszym rozdziale zostanie przeprowadzone porównanie wyników badania przeprowadzonego w Gminie Kostomłoty z wynikami badania ESPAD przeprowadzonego na próbie ogólnopolskiej.

Europejski Program Badań nad Używaniem Alkoholu i Środków Odurzających przez Młodzież Szkolną (*European School Survey Project on Alcohol and Drugs*, w skrócie ESPAD) to wieloletni europejski program badań ankietowych w szkołach. Badania prowadzone są co cztery lata według tych samych wystandardyzowanych technik. W Polsce przeprowadzane są na próbach losowych uczniów klas III gimnazjów i klas II szkół ponadgimnazjalnych (wg nowego systemu edukacji). Mają one na celu przede wszystkim pomiar natężenia zjawiska używania przez młodzież substancji psychoaktywnych. Badania ESPAD z 2015 roku objęło 3526 uczniów 3. klas gimnazjum oraz 2770 uczniów 2. szkoły ponadgimnazjalnej.

W badaniu zrealizowanym na potrzeby niniejszej diagnozy w roku 2018 zbadano wybrane zagadnienia zawarte w kwestionariuszu ESPAD. Badania w placówkach oświatowych przeprowadzono przy użyciu internetowego narzędzia CORIGO. Otrzymane w ten sposób wyniki porównano z wynikami ostatniego badania ogólnopolskiego ESPAD-u, przeprowadzonego w roku 2015. Porównania dokonywano w ramach tych samych grup wiekowych tj.:

- uczniów klas 3. gimnazjum z gminy Kostomłoty i z próby ogólnopolskiej;

CEL BADANIA

Celem przeprowadzenia ankiety było głównie zbadanie zjawiska natężenia korzystania przez uczniów z substancji psychoaktywnych, w tym:

- napojów alkoholowych;
- papierosów;
- narkotyków, leków i substancji wziewnych,

a następnie porównania głównych wyników z wynikami próby ogólnopolskiej badania ESPAD 2015.

GRUPA BADANA

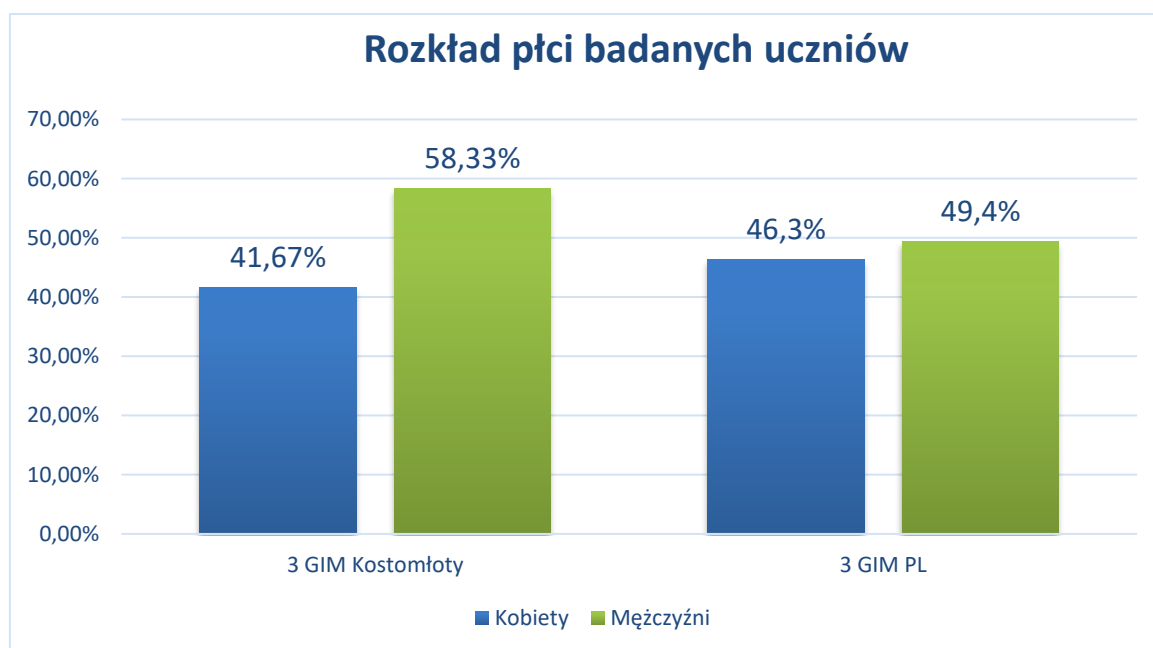
Badaniami objęto uczniów trzecich klas szkół gimnazjalnych (wiek: 15-16 lat)

Liczebność grup badanych

3. klasy szkół gimnazjalnych (3 GIM)

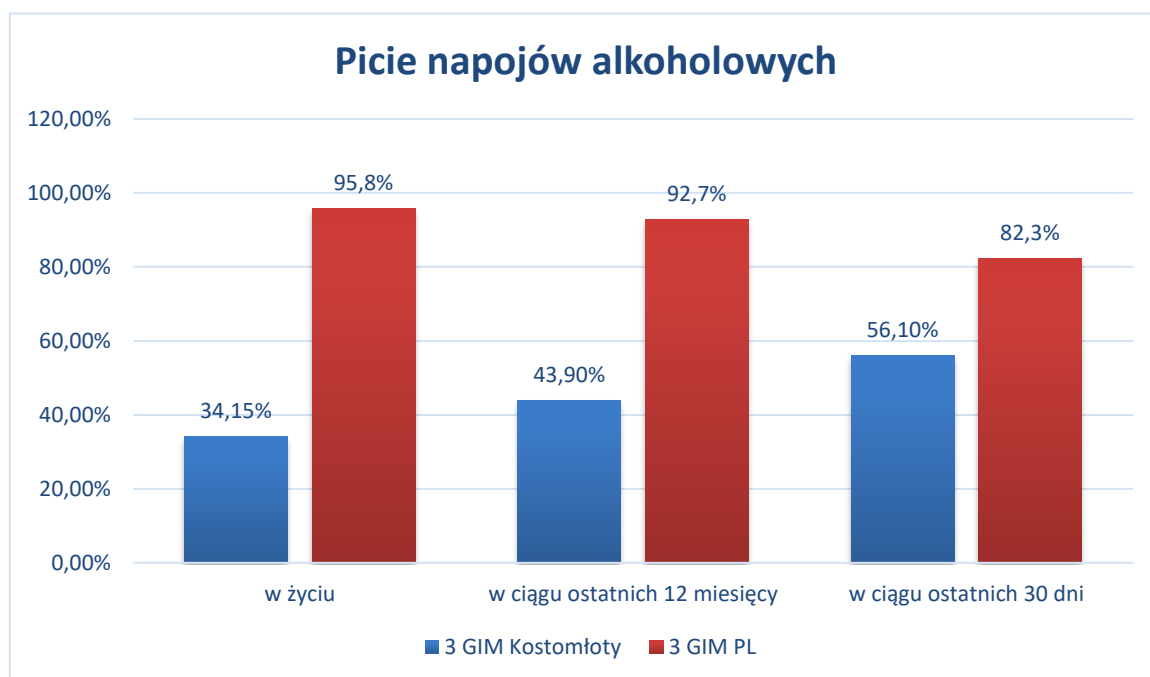
12

Poniższy wykres obrazuje rozkład płci osób badanych. Zawarto na nim także rozkład płci osób badanych w ramach ESPAD-u – uczniów 3. klas gimnazjów (3 GIM PL).

WYNIKI

Picie napojów alkoholowych, zarówno kiedykolwiek w życiu, w ciągu ostatnich 12 miesięcy, jak i w ciągu ostatniego miesiąca przed badaniem, nie rozkłada się wśród porównywanych grup podobnie. **To wskazuje na pozytywny trend młodych ludzi wobec spożywania alkoholu.**

W poniższej tabeli zawarto pełne wyniki badania uczniów szkół z gminy Kostomłoty z zakresu picia napojów alkoholowych.

Spożywanie napojów alkoholowych (np. piwa, wina, wódki)							
3 GIM Kostomłoty							
	<i>Nie piłem</i>	<i>1-2 razy</i>	<i>3-5 razy</i>	<i>6-9 razy</i>	<i>10-19 razy</i>	<i>20-39 razy</i>	<i>40 razy lub więcej</i>
W życiu	34,15%	14,63%	9,76%	14,63%	7,32%	9,76%	9,76%
W ciągu ostatnich 12 miesięcy	43,90%	14,63%	12,20%	9,76%	9,76%	7,32%	2,44%
W ciągu ostatnich 30 dni	56,10%	17,07%	17,07%	0,00%	9,76%	0,00%	0,00%

Na czerwono zaznaczono odpowiedź najczęściej wybieraną przy danym twierdzeniu.

W tabeli znajdującej się na następnej stronie zawarto pełne wyniki badania uczniów szkół z gminy Kostomłoty z zakresu **spożycia poszczególnych rodzajów napojów alkoholowych** (podczas ostatniej okazji picia napojów alkoholowych).

PIWO	
	3 GIM Kostomłoty
<i>Nigdy nie piję piwa</i>	43,90%
<i>Ostatnim razem nie piłem(am) piwa</i>	12,20%
<i>Mniej niż jedną zwykłą butelkę lub puszkę (poniżej 0,5 litra)</i>	17,07%
<i>1-2 typowe butelki lub puszki (powyżej 0,5 do 1 litra)</i>	17,07%
<i>3-4 typowe butelki lub puszki (powyżej 1 litra do 2 litrów)</i>	4,88%
<i>5 lub więcej typowych butelek lub puszek (powyżej 2 litrów)</i>	4,88%
WINO	
	3 GIM Kostomłoty
<i>Nigdy nie piję wina</i>	60,98%
<i>Ostatnim razem nie piłem(am) wina</i>	14,63%
<i>Mniej niż jeden kieliszek (poniżej 100 gram)</i>	9,76%
<i>1-2 kieliszki (powyżej 100 gram do 200 gram)</i>	12,20%
<i>Pół butelki (ok. 370 gram)</i>	0,00%
<i>Butelkę lub więcej (750 gram lub więcej)</i>	2,44%
WÓDKA	
	3 GIM Kostomłoty
<i>Nigdy nie piję wódki</i>	56,10%
<i>Ostatnim razem nie piłem(am) wódki</i>	7,32%
<i>Mniej niż jeden kieliszek (poniżej 50 gram)</i>	4,88%
<i>1-2 kieliszki (powyżej 50 gram do 100 gram)</i>	12,20%
<i>3-5 kieliszków (powyżej 100 gram do 250 gram)</i>	9,76%
<i>6 kieliszków lub więcej (300 gram lub więcej)</i>	9,76%

Na czerwono zaznaczono odpowiedź najczęściej wybieraną przy danym twierdzeniu.

Poniższe wartości odzwierciedlają strukturę odpowiedzi uczniów na pytanie: „Na ile jest prawdopodobne, że każda z poniższych możliwości mogłaby się zdarzyć Tobie osobiście, jeśli napijesz się alkoholu?”

Uczniowie 3 GIM Kostomłoty, w porównaniu do uczniów 3 GIM PL, zgłaszali:

- **rzadziej:**

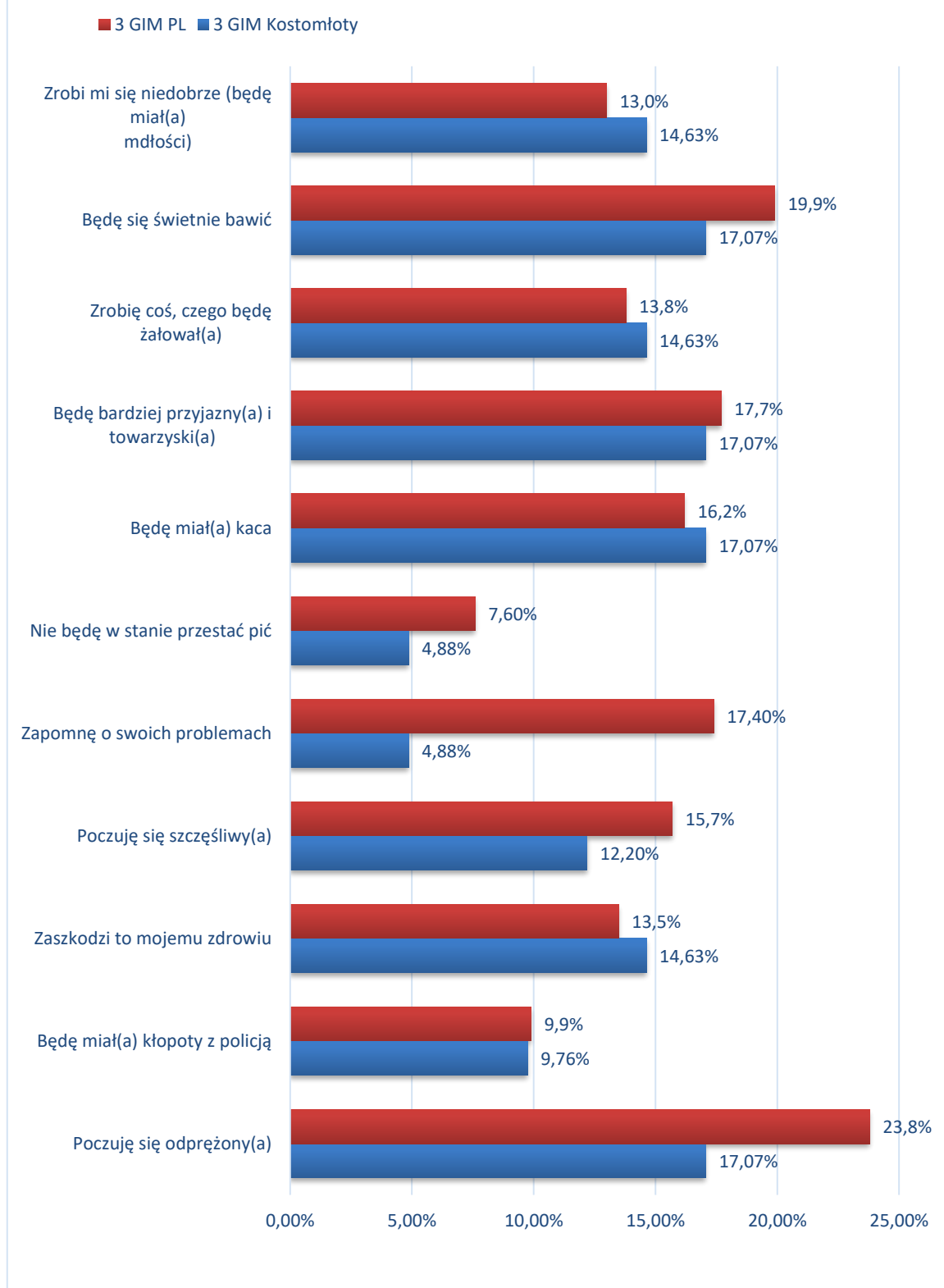
- poczucie odprężenia (o 6,73%);
- kłopoty z policją (o 0,14%);
- poczucie szczęścia (o 3,5%);
- chęć zapomnienia o swoich problemach (o 12,52%);
- obawy, że nie przestanie pić (o 2,72%);
- chęć zabawy (o 28,3%);
- poczucie bycia bardziej towarzyskim (o 0,63%).

- **częściej:**

- zaszkodzenie swojemu zdrowiu (o 1,58%);
- uczucie kaca (o 0,87%);
- uczucie mdłości (o 1,63%).

Picie napojów alkoholowych

odpowiedź: "bardzo prawdopodobne"

W tabeli na następnych stronach zawarto pełne wyniki badania uczniów szkół z gminy Kostomłoty oraz próby ogólnopolskiej z zakresu **oczekiwań wobec alkoholu**.

	3 GIM Kostomłoty	3 GIM PL
<i>Poczuje się odprężony(a)</i>		
Bardzo prawdopodobne	17,07%	23,8%
Prawdopodobne	36,59%	29,4%
Nie wiadomo	19,51%	31,2%
Mało prawdopodobne	12,20%	7,0%
Zupełnie nieprawdopodobne	14,63%	8,5%
	3 GIM Kostomłoty	3 GIM PL
<i>Będę miał(a) kłopoty z policją</i>		
Bardzo prawdopodobne	9,76%	9,9%
Prawdopodobne	19,51%	14,1%
Nie wiadomo	29,27%	38,1%
Mało prawdopodobne	19,51%	17,2%
Zupełnie nieprawdopodobne	21,95%	20,7%
	3 GIM Kostomłoty	3 GIM PL
<i>Zaszkozi to mojemu zdrowiu</i>		
Bardzo prawdopodobne	14,63%	13,5%
Prawdopodobne	34,15%	21,4%
Nie wiadomo	29,27%	36,2%
Mało prawdopodobne	7,32%	16,9%
Zupełnie nieprawdopodobne	14,63%	12,0%

	3 GIM Kostomłoty	3 GIM PL
--	-----------------------------	-----------------

Poczuję się szczęśliwy(a)

Bardzo prawdopodobne	12,20%	15,7%
Prawdopodobne	26,83%	28,1%
Nie wiadomo	31,71%	36,6%
Mało prawdopodobne	14,63%	9,3%
Zupełnie nieprawdopodobne	14,63%	10,2%

	3 GIM Kostomłoty	3 GIM PL
--	-----------------------------	-----------------

Zapomnę o swoich problemach

Bardzo prawdopodobne	4,88%	17,4%
Prawdopodobne	29,27%	28,8%
Nie wiadomo	24,39%	32,7%
Mało prawdopodobne	24,39%	10,3%
Zupełnie nieprawdopodobne	17,07%	10,8%

	3 GIM Kostomłoty	3 GIM PL
--	-----------------------------	-----------------

Nie będę w stanie przestać pić

Bardzo prawdopodobne	4,88%	7,6%
Prawdopodobne	12,20%	9,2%
Nie wiadomo	21,95%	35,3%
Mało prawdopodobne	26,83%	20,4%
Zupełnie nieprawdopodobne	34,15%	27,4%

	3 GIM Kostomłoty	3 GIM PL
<i>Będę miał(a) kaca</i>		
Bardzo prawdopodobne	17,07%	16,2%
Prawdopodobne	29,27%	23,0%
Nie wiadomo	26,83%	32,9%
Mało prawdopodobne	7,32%	14,5%
Zupełnie nieprawdopodobne	19,51%	13,3%

	3 GIM Kostomłoty	3 GIM PL
<i>Będę bardziej przyjazny(a) i towarzyski(a)</i>		
Bardzo prawdopodobne	17,07%	17,7%
Prawdopodobne	21,95%	28,6%
Nie wiadomo	29,27%	35,6%
Mało prawdopodobne	19,51%	8,0%
Zupełnie nieprawdopodobne	12,20%	10,2%

	3 GIM Kostomłoty	3 GIM PL
<i>Zrobię coś, czego będę żałował(a)</i>		
Bardzo prawdopodobne	14,63%	13,8%
Prawdopodobne	24,39%	19,3%
Nie wiadomo	24,39%	38,5%
Mało prawdopodobne	17,07%	13,8%
Zupełnie nieprawdopodobne	19,51%	14,6%

	3 GIM Kostomłoty	3 GIM PL
<i>Będę się świetnie bawić</i>		
Bardzo prawdopodobne	17,07%	19,9%
Prawdopodobne	34,15%	30,3%
Nie wiadomo	31,71%	34,7%
Mało prawdopodobne	7,32%	6,1%
Zupełnie nieprawdopodobne	9,76%	9,0%

	3 GIM Kostomłoty	3 GIM PL
<i>Zrobi mi się niedobrze (będę miał(a) mdłości)</i>		
Bardzo prawdopodobne	14,63%	13,0%
Prawdopodobne	24,39%	20,0%
Nie wiadomo	29,27%	39,5%
Mało prawdopodobne	12,20%	14,0%
Zupełnie nieprawdopodobne	19,51%	13,5%

Kolejna poddana badaniu kwestia dotyczyła deklaracji uczniów na temat palenia przez nich papierów:

Uczniowie klas 3 GIM:

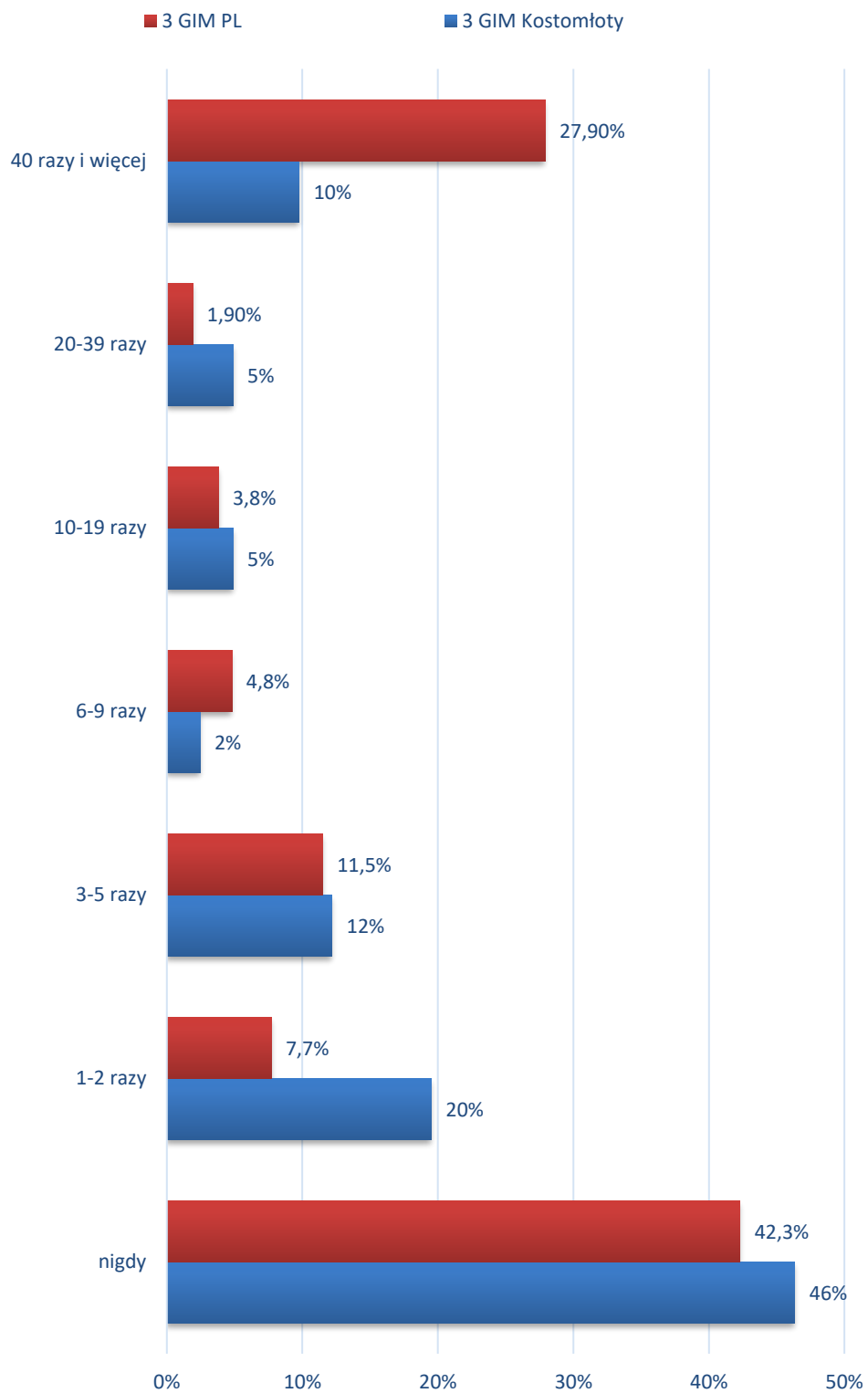
- **nigdy:** 3 GIM Kostomłoty – 46%; 3 GIM PL – 42,3%;
- **1 – 2 razy:** 3 GIM Kostomłoty – 20%; 3 GIM PL – 7,7%;
- **3 – 5 razy:** 3 GIM Kostomłoty – 12%; 3 GIM PL – 11,5%;
- **20 – 39 razy:** 3 GIM Kostomłoty – 5%; 3 GIM PL – 1,90%;
- **40 razy i więcej:** 3 GIM Kostomłoty – 10%; 3 GIM PL – 27,90%.

Kolejne różnice między uczniami gimnazjalistami gminy Kostomłoty a ogólnopolską próbą ujawniają **deklaracje uczniów związane z paleniem papierosów w ciągu miesiąca przed badaniem.**

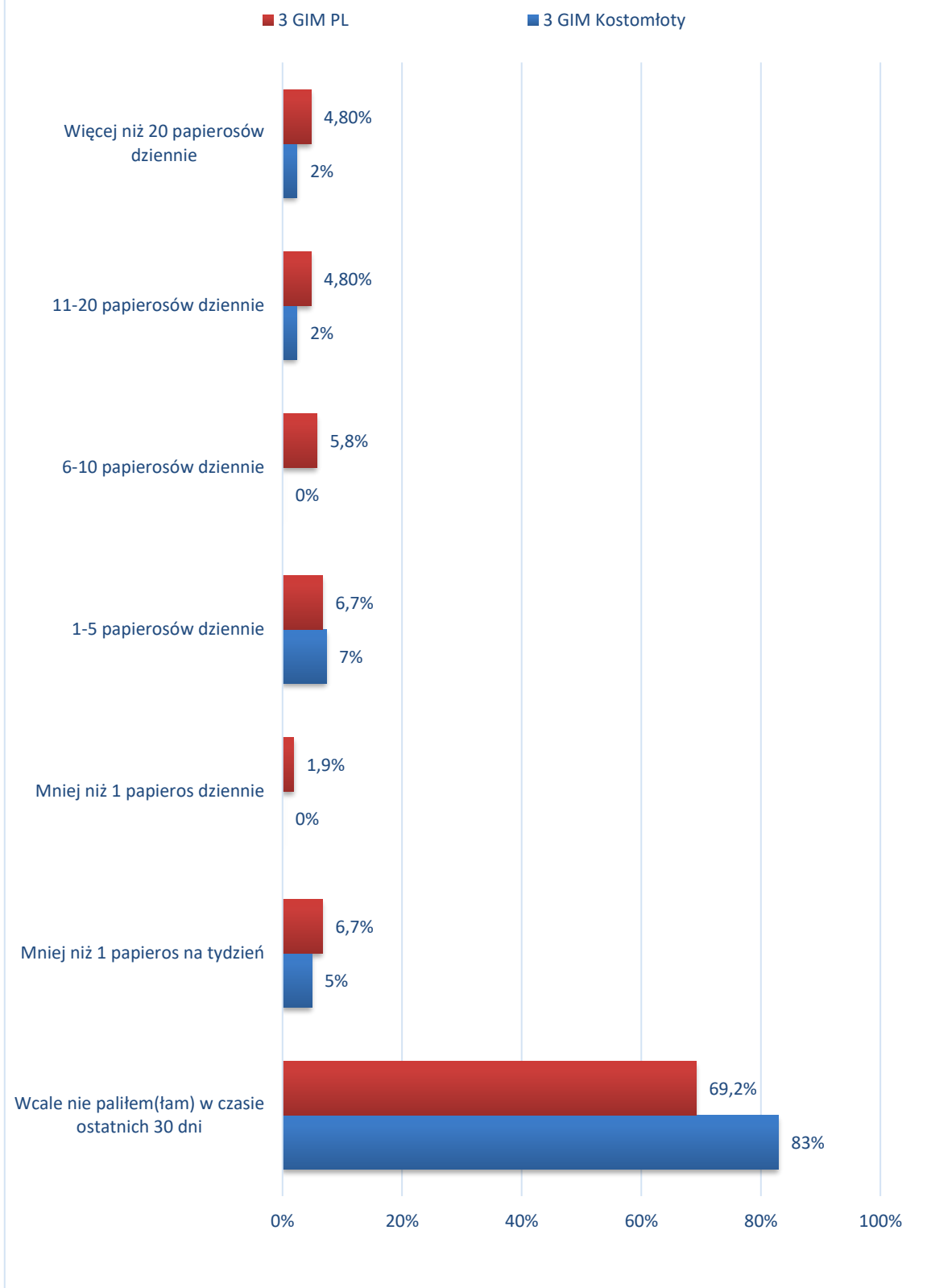
Struktura odpowiedzi **młodszych** uczniów:

- **wcale nie paliłem(łam) w czasie ostatnich 30 dni:** 3 GIM Kostomłoty – 83%;
3 GIM PL – 69,2%;
- **mniej niż 1 papieros na tydzień:** 3 GIM Kostomłoty – 5%; 3 GIM PL – 6,7%;
- **1 – 5 papierosów dziennie:** 3 GIM Kostomłoty – 7%; 3 GIM PL – 6,7%;
- **więcej niż 20 papierosów dziennie:** 3 GIM Kostomłoty – 2%; 3 GIM PL – 4,8%.

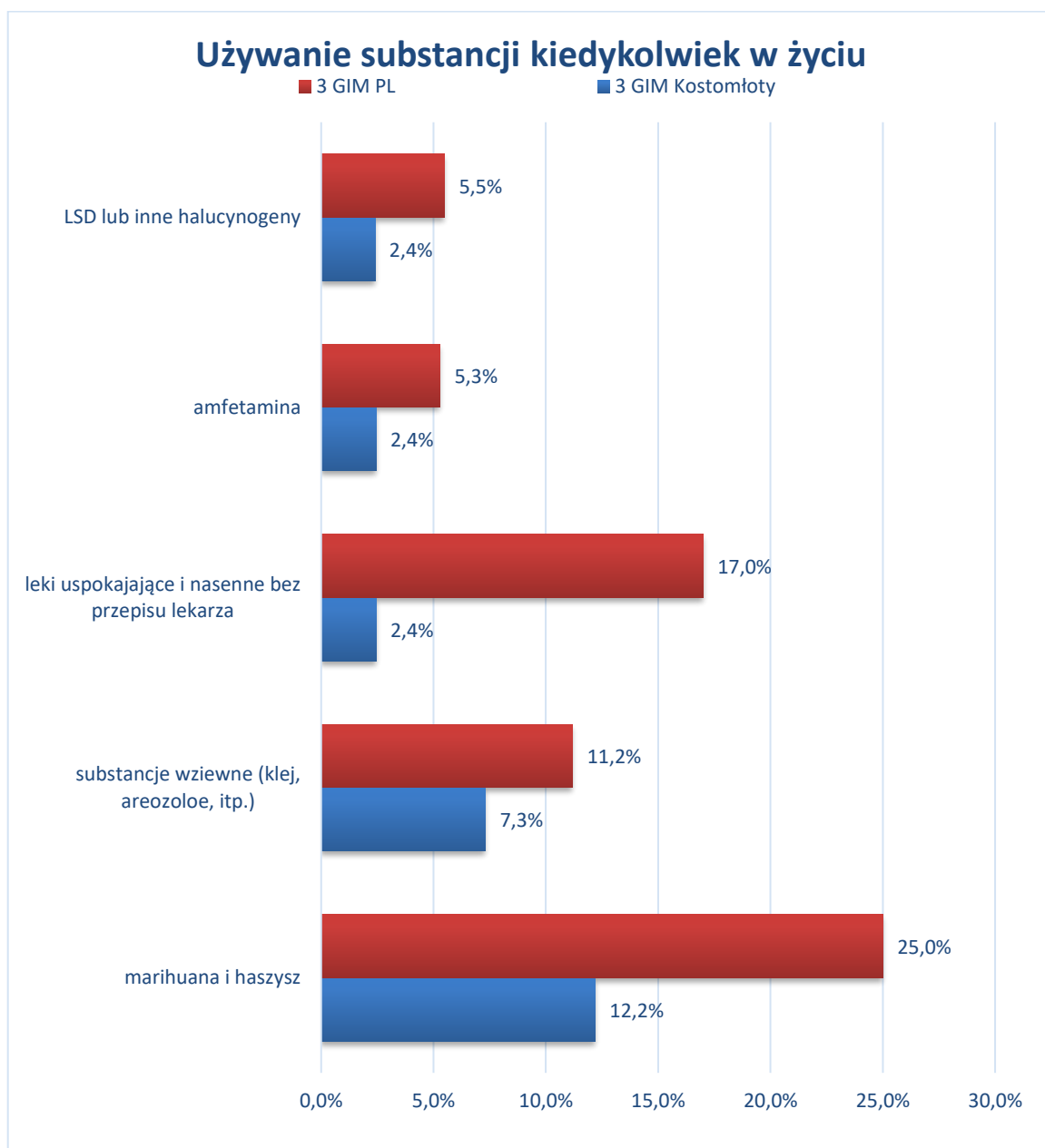
Palenie tytoniu kiedykolwiek w życiu

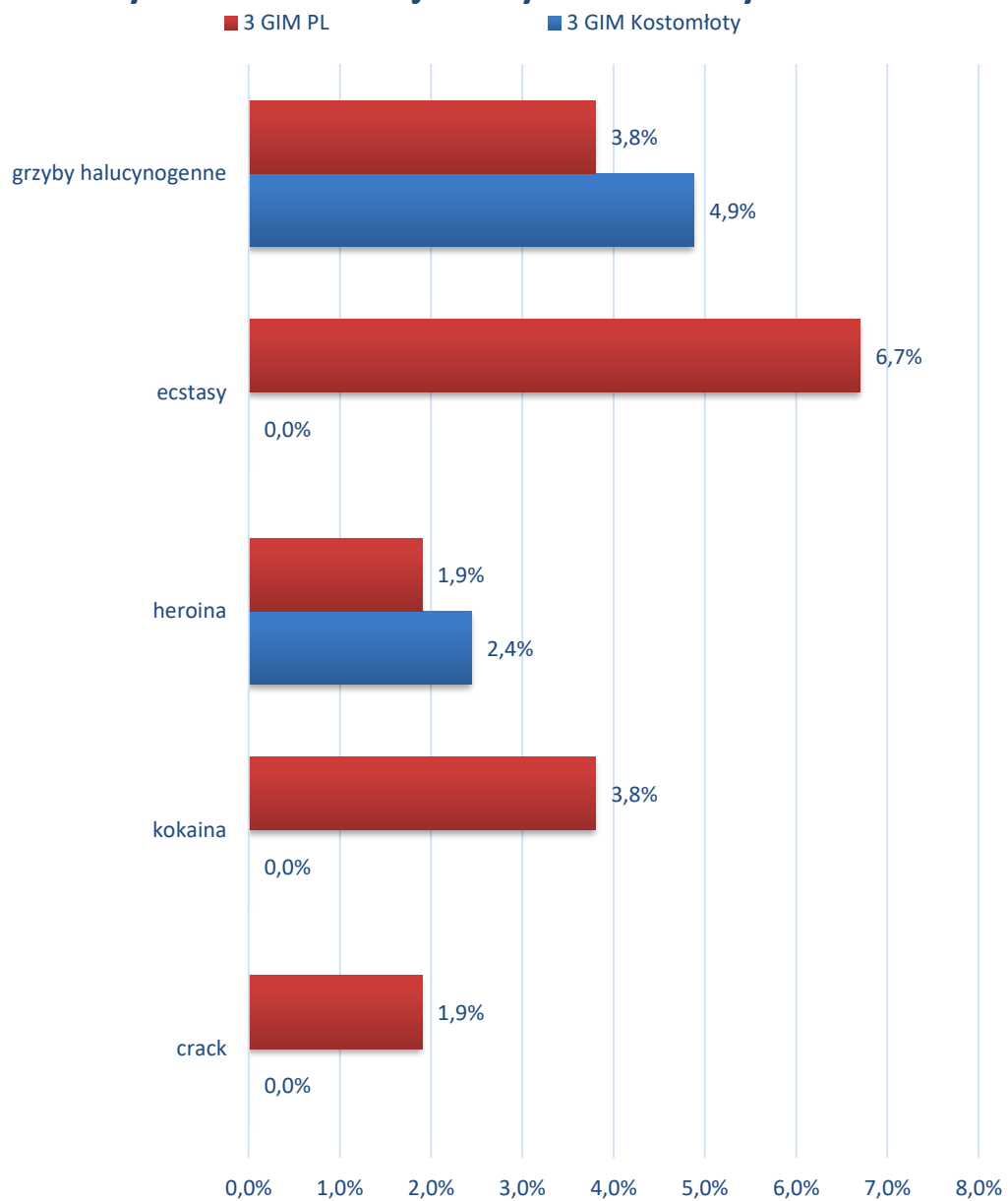
Palenie tytoniu w czasie ostatnich 30 dni

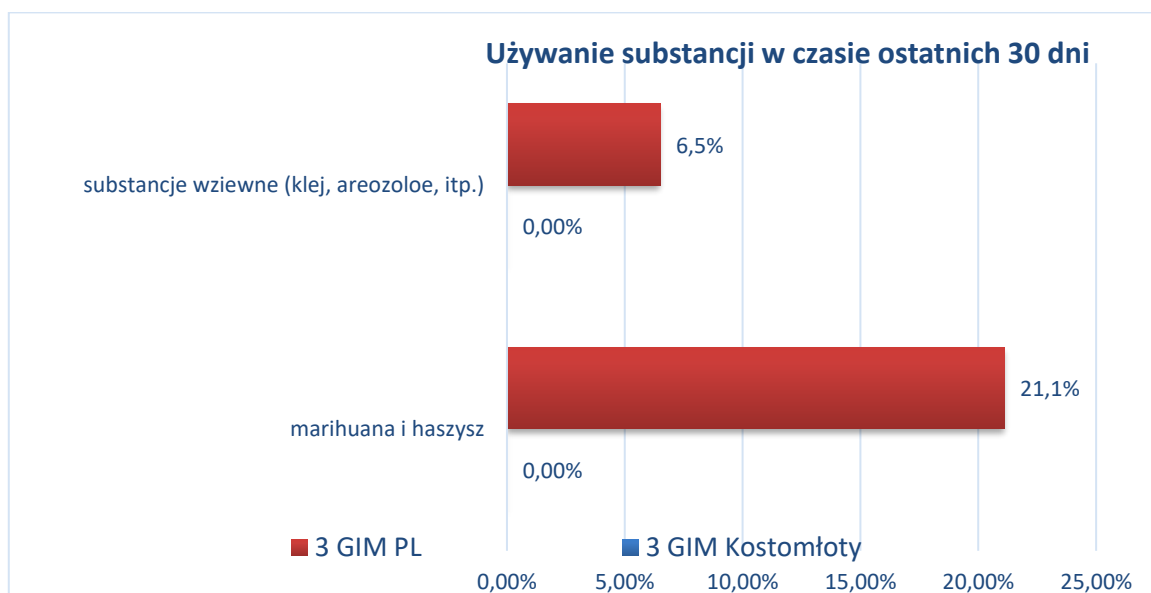
Poniższe wyniki wskazują, że w przeciwieństwie do uczniów, którzy wzięli udział w ogólnopolskim badaniu, badani uczniowie na terenie gminy Kostomłoty tylko w pojedynczych przypadkach deklarowali kontakt z wymienionymi w kwestionariuszu substancjami.

Używanie substancji kiedykolwiek w życiu cd.

W poniższych tabelach zawarto pełne wyniki badania uczniów szkół z gminy Kostomłoty z zakresu użycia środków psychoaktywnych.

Użycie marihuany lub haszyszu							
3 GIM Kostomłoty							
	<i>Nie używałem</i>	<i>1-2 razy</i>	<i>3-5 razy</i>	<i>6-9 razy</i>	<i>10-19 razy</i>	<i>20-39 razy</i>	<i>40 razy lub więcej</i>
W życiu	87,80%	4,88%	0,00%	2,44%	2,44%	0%	2,44%
W ciągu ostatnich 12 miesięcy	90,24%	2,44%	4,88%	2,44%	0%	0%	0%
W ciągu ostatnich 30 dni	95,12%	4,88%	0,00%	0,00%	0%	0%	0%

Użycie substancji wziewnych (kleju, aerozoli itp.)

3 GIM Kostomłoty

	<i>Nie używałem</i>	<i>1-2 razy</i>	<i>3-5 razy</i>	<i>6-9 razy</i>	<i>10-19 razy</i>	<i>20-39 razy</i>	<i>40 razy lub więcej</i>
W życiu	92,68%	0%	2,44%	2,44%	2,44%	0%	0%
W ciągu ostatnich 12 miesięcy	92,68%	2,44%	2,44%	2,44%	0%	0%	0%
W ciągu ostatnich 30 dni	95,12%	2,44%	0,00%	2,44%	0%	0%	0%

Użycie pozostałych substancji psychoaktywnych (pytanie wielokrotnego wyboru)

3 GIM Kostomłoty

	<i>Nie, nigdy</i>	<i>Tak, w czasie ostatnich 30 dni</i>	<i>Tak, w czasie ostatnich 12 miesięcy</i>	<i>Tak, kiedykolwiek w życiu</i>
Leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza	78,05%	12,20%	7,32%	2,44%
Amfetamina	97,56%	0%	0%	2,44%
LSD lub inne halucynogeny	97,56%	0%	0%	2,44%
Crack	95,12%	0%	4,88%	0%
Kokaina	95,12%	2,44%	2,44%	0%
Heroina	97,56%	0,00%	0%	2,44%
Ecstasy	95,12%	2,44%	0%	2,44%
Grzyby halucynogenne	97,56%	2,44%	0%	0%
Narkotyki wstrzykiwane za pomocą igły i strzykawki	90,24%	2,44%	2,44%	4,88%
Alkohol razem z tabletkami	100,00%	0%	0%	0%
Alkohol razem z marihuaną	97,56%	2,44%	0%	0%
Sterydy anaboliczne	87,80%	4,88%	7,32%	0%
Polska heroina, tzw. „kompot”	92,68%	4,88%	2,44%	0%

PIERWSZA UŻYTA SUBSTANCJA PSYCHOAKTYWNA	
	3 GIM Kostomłoty
<i>Nigdy nie spróbowałem(am) żadnej z niżej wymienionych substancji</i>	82,93%
<i>Leki uspokajające lub nasenne bez zalecenia lekarza</i>	7,32%
<i>Marihuana lub haszysz</i>	4,88%
<i>LSD</i>	0%
<i>Amfetamina</i>	0%
<i>Crack</i>	0%
<i>Kokaina</i>	0%
<i>Heroina</i>	0%
<i>Ecstasy</i>	0%
<i>Grzyby halucynogenne</i>	0%
<i>GHB</i>	2,44%
<i>Polska heroina, czyli tzw. „kompot”</i>	0%
<i>Spróbowałem(am) jakiegoś środka odurzającego, ale nie wiem, co to był za środek</i>	0%

**ŹRÓDŁO POZYSKANIA SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNEJ
PODCZAS PIERWSZEGO UŻYCIA**

	3 GIM Kostomłoty
<i>Nigdy nie używałem(am) żadnej z poprzednio wymienionych substancji</i>	80,49%
<i>Dostałem(am) od starszego brata lub siostry</i>	0%
<i>Dostałem(am) od starszego kolegi/koleżanki</i>	4,88%
<i>Dostałem(am) od kolegi/koleżanki w moim wieku lub młodszych ode mnie"</i>	2,44%
<i>Dostałem(am) od kogoś, kogo znałem(am) ze słyszenia, ale nie osobiście"</i>	0%
<i>Dostałem(am) od obcej osoby</i>	2,44%
<i>Braliśmy to wspólnie, w grupie przyjaciół</i>	2,44%
<i>Kupiłem od kolegi</i>	0%
<i>Kupiłem od obcej osoby</i>	0%
<i>Dostałem od jednego z rodziców</i>	0%
<i>Wziąłem z domu, bez pozwolenia rodziców</i>	2,44%
<i>Żadne z powyższych</i>	2,44%

**Powód pierwszego użycia substancji
psychoaktywnej
(pytanie wielokrotnego wyboru)**

	3 GIM Kostomłoty
<i>Nigdy nie używałem(am) żadnej z poprzednio wymienionych substancji</i>	82,93%
<i>Chciałem(am) się czuć na „haju”</i>	4,88%
<i>Nie chciałem(am) odstawać od grupy</i>	0%
<i>Nie miałem(am) nic do roboty</i>	0%
<i>Byłem(am) ciekawy</i>	4,88%
<i>Chciałem(am) zapomnieć o swoich problemach</i>	0%
<i>Nie pamiętam powodu</i>	2,44%

ODDZIAŁYWANIA PROFILAKTYCZNE WŚRÓD DZIECI I MŁODZIEŻY – REKOMENDACJE OPARTE NA MODELU PROFILAKTYKI POZYTYWNEJ

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) podaje, że aż 50% zaburzeń zdrowia psychicznego prowadzących do nadużywania substancji psychoaktywnych, agresji i przemocy, a także innych zachowań antyspołecznych zaczyna się w okresie dojrzewania¹⁴. Dzieci i młodzież są więc grupą wymagającą szczególnie intensywnych oddziaływań profilaktycznych.

Środowisko szkolne wywiera ogromny wpływ na rozwój fizyczny, emocjonalny i społeczny dzieci i młodzieży, stąd jego kształtowanie może sprzyjać zdrowiu psychicznemu¹⁵. Australijskie badania na zlecenie WHO pozwoliły na wyodrębnienie najistotniejszych czynników chroniących oraz czynników ryzyka¹⁶:

CZYNNIKI RYZYKA

- 1) przemoc rówieśnicza
- 2) odrzucenie przez rówieśników
- 3) słaba więź ze szkołą
- 4) niedostateczne kierowanie własnym zachowaniem (brak kontroli)
- 5) destrukcyjna grupa rówieśnicza
- 6) niepowodzenia szkolne

---

¹⁴ World Health Organization, (2004), *Mental Health Policy, Plans and Programs*, Geneva.

¹⁵ Szymańska, J. (2012) *Ochrona zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży w szkole*, ORE Warszawa

¹⁶ Monograph, (2000) Commonwealth Department of Health and Aged Care 2000. *Promotion, Prevention and Early Intervention for Mental Health*. Mental Health and Special Programs Branch, Canberra

---

CZYNNIKI CHRONIĄCE

Przez „czynniki chroniące” należy rozumieć: *wszystkie elementy osłabiające oddziaływanie czynników ryzyka, zwiększające „odporność” jednostki a więc zmniejszające prawdopodobieństwo wystąpienia zachowań problemowych*¹⁷.

Można je pogrupować w kilka kategorii:

- 1) poczucie przynależności
- 2) pozytywny klimat szkoły
- 3) prospołecznie nastawiona grupa rówieśnicza
- 4) wymaganie od uczniów odpowiedzialności i udzielania sobie wzajemnej pomocy
- 5) okazje do przeżycia sukcesu i rozpoznawania własnych osiągnięć
- 6) zdecydowany brak akceptacji przez szkołę dla przemocy¹⁸.

Wymienione czynniki chroniące mają charakter uniwersalny. Zadaniem warsztatów profilaktycznych jest wzmocnienie czynników chroniących oraz osłabianie czynników ryzyka. Warto pamiętać, że **oddziaływanie w zakresie jednego tematu zajęć, np. dotyczących jedynie przemocy może przynieść pozytywne rezultaty także w profilaktyce innych zachowań ryzykownych.**

Na podstawie zrealizowanych przez Państwową Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych badań pn.: „Czynniki chroniące i czynniki ryzyka związane z zachowaniami problemowymi warszawskich gimnazjalistów klas I-II”, **sformułowano kilka wniosków i rekomendacji o charakterze ogólnym.** Mianowicie:

- nadrzędną rekomendacją wyznaczającą kierunek działań profilaktycznych jest wzmocnienie pozytywnego stosunku do nauczycieli oraz budowanie klimatu współpracy pomiędzy nauczycielami w szkole oraz wspieranie konstruktywnych zainteresowań i zajęć pozalekcyjnych młodzieży;
- do najbardziej uniwersalnych i selektywnych czynników chroniących gimnazjalistów przed angażowaniem się w zachowania problemowe należy włączyć: pozytywne nastawienie do nauczycieli; udział w dodatkowych zajęciach

---

¹⁷ Słownik terminów według Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Źródło: http://www.parpa.pl/download/slownik_terminow.pdf (dostęp: 28.10.2017).

¹⁸ Rządowy Program na lata 2014-2016, *Bezpieczna i przyjazna szkoła.*

pozalekcyjnych; aktywny udział w praktykach i uroczystościach religijnych; dobry kontakt z rodzicami; monitorowanie przez rodziców miejsc, w których gimnazjalista spędza czas wolny.

- efektywna ochrona młodzieży wiąże się z prawidłowym rozumieniem przez nauczycieli procesów rozwojowych właściwych dla okresu adolescencji. Dlatego zaleca się, aby wspierać pedagogów i nauczycieli zarówno na poziomie kształcenia formalnego, jak i nieformalnego, w zdobywaniu wiedzy oraz poszerzaniu umiejętności w zakresie rozpoznawania wyzwań oraz trudności specyficznych dla tego okresu rozwoju;
- wsparcie nauczycieli powinno także objąć działania związane z przeciwdziałaniem wypaleniu zawodowemu: „Dbałość o dobry stan zdrowia psychicznego nauczycieli uczących w gimnazjum powinna być częścią szkolnego programu profilaktyki. W tym celu należy wspierać wszelkie inicjatywy służące podnoszeniu kwalifikacji zawodowych nauczycieli, ułatwiać im dostęp do form kształcenia i rozwoju własnych możliwości”¹⁹;
- działania profilaktyczne powinny być ukierunkowane na uczenie umiejętności życiowych uczniów związanych m.in. z postawami asertywności, konstruktywnym rozwiązywaniem konfliktów rówieśniczych na drodze negocjacji/mediacji oraz wspieranie ich w kształtowaniu poczucia własnej wartości.

Kolejnym wnioskiem związanym ze skutecznością profilaktyki jest konieczność **planowania cyklicznych działań**. Warunkiem zmiany postawy (a więc nadrzędnego celu oddziaływań profilaktycznych) jest ich regularne utrwalanie, zastępowanie zachowań destruktywnych konstruktywnymi oraz wspieranie uczniów w zdobywaniu wiedzy nie tylko na temat zagrożeń podejmowanych przez nich zachowań, ale także pomoc w gromadzeniu wiedzy na temat alternatywnych postaw, tj. warunkujących poprawę jakości funkcjonowania uczniów w środowisku szkolnym i rodzinnym. Jednym z elementów skutecznej profilaktyki jest także ewaluacja podejmowanych działań. Jej cel wiąże się z oceną skuteczności wprowadzanych zmian i planowaniu następnych.

---

¹⁹ K. Ostaszewski, A. Rustecka-Krawczyk, M. Wójcik, *Czynniki chroniące i czynniki ryzyka związane z zachowaniami problemowymi warszawskich gimnazjalistów: klasy I-II*, Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie, s. 52.

Wśród postulowanych oddziaływań profilaktycznych należy wyróżnić²⁰:

- zwrócenie uwagi nauczycieli i opiekunów na specyficzne potrzeby uczniów, które wiążą się ze specyfiką ich rozwoju psychospołecznego;
- wsparcie rozwoju praktycznych umiejętności uczniów w zakresie rozwiązywania konfliktów, radzenia sobie ze stresem, asertywnością, konstruktywnym wyrażaniem emocji i potrzeb, przyjmowania perspektywy innych oraz empatii;
- wspieranie uczniów w rozwijaniu ich pasji, zainteresowań oraz w kształtowaniu w nich postaw ukierunkowanych na twórczość, kreatywność i motywację odkrywania nowych rzeczy;
- wzmacnianie w uczniach poczucia przynależności, skuteczności i sprawczości;
- kreowanie pozytywnej atmosfery współpracy, umożliwiającej im samodzielne podejmowanie decyzji, branie za nich odpowiedzialności.

Warto również wspomnieć, że obok oddziaływań kierowanych do uczniów warto planować także szkolenia profilaktyczne dla grona pedagogicznego oraz rodziców. Jest to warunkiem **inicjowania zmian systemowych**, a więc nie tylko pracy nad zasobami osobowymi uczniów, ale także kształtowania ich środowiska szkolnego oraz rodzinnego – głównych środowisk, w których funkcjonują.

---

²⁰ A. Jaros, R. Jaros, *Czynniki ryzyka i czynniki chroniące związane z zachowaniami problemowymi – przegląd badań przeprowadzonych w Polsce* [w:] *Zapobieganie wykluczeniu z systemu edukacji dzieci i młodzieży nieprzystosowanej społecznie: perspektywa pedagogiczna*, (red.) J. E. Kowalska, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2014, s. 12-13.